

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Obor Právo a právní věda

Katedra trestního práva

Diplomová práce

**Postavení státního zástupce v přípravném řízení
trestním**

Michaela Jonášová

Akademický rok 2017/2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

V Brně dne 29. března 2018

.....

Michaela Jonášová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, vstřícný přístup, cenné rady a za čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Ladislavu Dejmkovi a celému kolektivu Okresního státního zastupitelství v Uherském Hradišti za odborné názory a podnětné připomínky k diplomové práci. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině, a Romanu Masařovi za podporu, kterou mi poskytovali v průběhu celého studia.

Abstrakt

Práce pojednává o postavení státního zástupce v přípravném řízení z pohledu platného trestního řádu s ohledem na připravovanou rekodifikaci trestního práva procesního. Nejprve se práce zabývá teoretickým vymezením státního zastupitelství a přípravného řízení. Dále se práce zabývá konkrétními oprávněními a povinnostmi státního zástupce v přípravném řízení ve vazbě na vybrané aspekty připravované rekodifikace. Následně práce porovnává postavení státního zástupce v přípravném řízení se slovenskou právní úpravou a nakonec se věnuje možným návrhům de lege ferenda.

Klíčová slova

Státní zástupce, přípravné řízení, oprávnění a povinnosti, orgán činný v trestním řízení, dozor, nový trestní řád, rekodifikace

Abstract

This thesis deals with the current legal regulations of the role of the public prosecutor in the preliminary criminal proceedings in connection with the recodification of the criminal procedural law. At first the thesis describes the current form of public prosecutor's office and the preliminary proceedings. Then it is concerned with the particular rights and duties of the public prosecutor in the preliminary criminal proceedings in connection with chosen aspects of the recodification. After that the thesis compares the role of the public prosecutor in preliminary criminal proceedings in the Slovak republic. At last it dedicates to the possible considerations de lege ferenda.

Key words

Public prosecutor, preliminary proceedings, rights and duties, law enforcement authorities, supervision, new penal code, recodification

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 Vymezení státního zastupitelství a státního zástupce	11
1.1 Vývoj státního zastupitelství po roce 1993	11
1.2 Právní předpisy vztahující se k činnosti státního zastupitelství	14
1.2.1 Ústavní zakotvení státního zastupitelství	14
1.2.2 Zákonné předpisy týkající se činnosti státního zastupitelství	15
1.2.3 Předpisy týkající se činnosti státních zástupců, jež nemají povahu zákona	17
1.3 Osoba státního zástupce	19
1.4 Soustava státního zastupitelství.....	20
2 Přípravné řízení	22
2.1 Pojem přípravného řízení	22
2.1.1 Funkce přípravného řízení.....	24
2.1.2 Vztah státního zástupce a policejního orgánu	24
2.2 Fáze přípravného řízení.....	26
2.2.1 Prověřování	26
2.2.2 Vyšetřování	27
2.3 Formy přípravného řízení.....	29
2.3.1 Zkrácené přípravné řízení	29
2.3.2 Rozšířené vyšetřování	32
2.3.3 Vyšetřování obligatorně konané státním zástupcem	33
3 Zásady trestního řízení	34
3.1 Systematika zásad dle připravované rekodifikace	34
3.2 Jednotlivé zásady trestního řízení ve vztahu ke státnímu zástupci a přípravnému řízení	35
4 Oprávnění státního zástupce v přípravném řízení	44
4.1 Dozorová oprávnění	44
4.1.1 Jednotlivá dozorová oprávnění podle trestního řádu.....	45
4.2 Rozhodovací oprávnění.....	49
4.2.1 Meritorní rozhodnutí	49
4.2.2 Odklony	50
4.2.3 Rozhodování o vazbě	53

4.2.4	Rozhodování o zajištění osob a věcí	54
4.2.5	Další rozhodovací oprávnění podle § 175 odst. 1 TrŘ.....	55
4.2.6	Rozhodování o předběžných opatřeních	55
4.3	Povolovací oprávnění.....	56
4.4	Návrhová oprávnění	58
4.4.1	Návrhy týkající se vazby	58
4.4.2	Návrhy k zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.....	60
4.4.3	Další návrhová oprávnění	60
4.5	Rekodifikace	61
4.5.1	Soukromá a subsidiární žaloba.....	64
5	Slovenská právní úprava	67
5.1	Vymezení prokuratury Slovenské republiky.....	67
5.2	Přípravné řízení	68
5.2.1	Postup před zahájením trestního stíhání.....	69
5.2.2	Zahájení trestního stíhání	70
5.2.3	Vyšetřování	70
5.2.4	Vznesení obvinění.....	71
5.2.5	Zásady trestního řízení	72
5.3	Postavení prokurátora v předsoudním stadiu trestního řízení	72
5.3.1	Dozorová oprávnění	73
5.3.2	Rozhodovací oprávnění prokurátora	73
5.3.3	Povolovací oprávnění.....	74
5.3.4	Návrhová oprávnění	76
5.4	Výsledky komparace.....	77
6	Návrhy de lege ferenda	79
6.1	Zásady trestního řízení	79
6.2	Přípravné řízení	80
6.3	Dozor v přípravném řízení	82
6.4	Odklony.....	83
6.5	Soukromá a subsidiární žaloba.....	84
	Závěr	86
	Seznam použité literatury	89

Seznam použitých zkratek

JŘSZ	Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli
LZPS	Listina základních práv a svobod
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
POP	Pokyn obecné povahy č. 8/2009, o trestním řízení
TP	Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
Věcný záměr	Věcný záměr trestního řádu
Východiska	Východiska a principy nového trestního řádu
ZSZ	Zákon č. 283/1993Sb., o státním zastupitelství

Úvod

Státní zástupce plní významnou roli v rámci celého trestního řízení, tím spíše je jeho role významná právě v předsoudním stadiu trestního řízení, kdy jeho úkolem je toto kontrolovat a řídit, přičemž disponuje řadou oprávnění, aby tak mohl činit. Zejména se pak v tomto ohledu hovoří o tzv. dozoru. Ohledně jeho postavení v přípravném řízení pak bývá státní zástupce označován jako *dominus litis*, neboli pán řízení.¹

Státní zástupce svou činností významně přispívá k naplňování účelu trestního řízení, jeho činnost v přípravném řízení pak usnadňuje provedení řízení před soudem. Dá se tedy říci, že „*státní zastupitelství je významným činitelem výkonu spravedlnosti. Realizuje právo státu na stíhání osob, které se měly dopustit trestných činů.*“²

Postavení státního zástupce v přípravném řízení je tématem aktuálním zejména s ohledem na již velmi dlouho připravovanou rekodifikaci trestního řádu, která by měla přinést poměrně četné množství změn týkajících se postavení státního zástupce, a to nejen v rámci přípravného řízení. Dále je aktuálnost daného tématu spojena taktéž s chystaným novým zákonem o státním zastupitelství. Jak trestní řád, tak zákon o státním zastupitelství pak představují významné právní předpisy vymezující působnost a pravomoc státního zástupce (nejen) v přípravném řízení. Proto je třeba vnímat ustanovení obou předpisů ve vzájemném kontextu, aby mohl být co nejeфекtivněji naplněn účel trestního řízení.

Cílem této práce je zhodnotit současnou právní úpravu postavení státního zástupce v přípravném řízení právě s ohledem na zmiňovanou připravovanou rekodifikaci trestního řádu, příp. též nového zákona o státním zastupitelství v tom smyslu, zda současná legislativa skutečně naplňuje tvrzení, že státní zástupce je v přípravném řízení *dominus litis*. Práce se tedy bude zabývat otázkami, zda je postavení státního zástupce v přípravném řízení dostatečně silné podle aktuální právní úpravy a jakým směrem se mají vyvíjet jeho oprávnění a povinnosti v rámci připravovaných nových zákonů, kdy jeho postavení bude hodnoceno i s ohledem na jeho finanční ohodnocení, zda je adekvátní vzhledem k jeho odpovědnosti v přípravném řízení.

¹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 54.

² FRYŠTÁK, M.; PROVAZNÍK, J.; SEDLÁČKOVÁ, J.; ŽATECKÁ E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key publishing, 2015, s. 27.

O postavení státního zástupce v přípravném řízení lze v odborné literatuře najít mnoho poznatků, které se touto problematikou zabývají. Tato práce na tyto poznatky navazuje ve snaze vymezit je v kontextu s nově připravovaným trestním řádem.

Základními zdroji, ze kterých tato diplomová práce vychází, jsou Věcné záměry trestního řádu z let 2004 a 2008 a Východiska a principy nového trestního řádu z roku 2014, jakož i z odborné literatury a periodik.

V práci bude užito analytické metody, kdy jednak bude analyzována současná legislativa upravující postavení státního zástupce v přípravném řízení a současně budou analýze podrobena východiska nově připravované právní úpravy. Dále tato práce bude využívat metody komparace, kdy bude porovnána česká právní úprava s právní úpravou slovenskou.

Práce je členěna celkem do šesti kapitol, z nichž první dvě se v obecné rovině zaměřují na teoretické poznatky týkající se státního zastupitelství a státních zástupců a dále přípravného řízení, aby na tyto bylo navázáno v dalších kapitolách tak, aby bylo možné zodpovědět na výše položené otázky.

První kapitola představuje instituci státního zastupitelství a osobu státního zástupce. Nejprve nastiňuje vývoj státního zastupitelství po roce 1993, následně seznamuje čtenáře s některými základními předpisy týkající se činnosti státního zástupce. Dále vymezuje osobu státního zástupce a předpoklady pro výkon této funkce, a konečně soustavu státního zastupitelství. Okrajově zmiňuje i souvislosti s novým zákonem o státním zastupitelství.

Druhá kapitola pojednává o přípravném řízení, kdy vymezuje jeho pojem, cíl a funkce. Dále vymezuje jeho jednotlivé fáze a formy, kdy se dotýká také vybraných aspektů chystané rekodifikace trestního řádu.

Třetí kapitola se zabývá zásadami trestního řízení, konkrétně těmi, jež se vztahují k činnosti státního zástupce v přípravném řízení, jakožto základními ideami trestního řízení.

Čtvrtá kapitola představuje stěžejní část práce, kdy tato pojednává konkrétně o postavení státního zástupce v přípravném řízení ve vazbě na vybrané aspekty připravovaného trestního řádu. Vymezuje jednotlivá oprávnění a povinnosti státního zástupce v přípravném řízení, kdy se částečně věnuje rovněž odklonům a nově připravovanému institutu soukromé a subsidiární žaloby.

Pátá kapitola srovnává českou právní úpravu postavení státního zástupce v přípravném řízení s právní úpravou slovenskou. Slovenskou právní úpravu jsem vybrala s ohledem na fakt, že obě země užívaly více než 30 let totožný kodex trestního procesního práva. Porovnání má za úkol zhodnotit, nakolik se během vývoje posledních let tyto právní řády od sebe odlišily.

Poslední, šestá kapitola shrnuje a hodnotí získané poznatky a reflektuje autorčiny názory de lege ferenda.

O postavení státního zástupce v přípravném řízení je pojednáváno obecně z hlediska trestního řádu, práce nereflektuje odlišnosti vztahující se k trestnímu řízení mladistvých, právnických osob a právního styku s cizinou, rovněž nebude pojednáno ani o institutu dohledu v soustavě státního zastupitelství, vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce. Práce vychází z českých právních předpisů (s výjimkou páté kapitoly, v níž jsou porovnávány slovenské právní předpisy), ačkoli si je autorka vědoma, že tyto české právní předpisy vychází z mnohých pramenů mezinárodního a evropského práva, ačkoli tyto nejsou v práci výslovně uváděny.

1 Vymezení státního zastupitelství a státního zástupce

Tato kapitola vymezuje současnou podobu státního zastupitelství. Jejím úkolem je uvést čtenáře do problematiky týkající se státního zastupitelství a osoby státního zástupce v teoretické rovině. Nejedná se o žádný historický exkurz, v první části kapitoly je věnována pozornost nastínění vývoje státního zastupitelství během posledních desetiletí, konkrétně vývoji po roce 1993, kdy došlo ke změně prokuratury ve státní zastupitelství.³

Druhá část této kapitoly seznamuje s některými právními předpisy, jež se týkají činnosti státního zástupce, a to jak s právními předpisy ústavními a zákonnými, tak i s předpisy, které nemají povahu zákona. Opět se nejedná o kompletní výčet všech právních předpisů, které se dotýkají činnosti státních zástupců, ale pouze o výčet takových z nich, které se vztahují k tématu práce.

Dále je ve třetí části kapitoly pojednáváno o osobě státního zástupce a předpokladech pro výkon této funkce.

V poslední části kapitoly je věnována pozornost soustavě státního zastupitelství jednak v její aktuální podobě, jednak jsou zmíněny změny v rámci chystaného nového zákona o státním zastupitelství.

1.1 Vývoj státního zastupitelství po roce 1993

Do roku 1993 byla veřejná žaloba zastoupena prokuraturou, právně zakotvenou jednak články 104 až 106 tehdejší Ústavy, jednak zákonem č. 60/1965 Sb., o prokuratuře.⁴

V souvislosti se zánikem ČSFR a přijetím Ústavy České republiky došlo k transformaci prokuratury na státní zastupitelství,⁵ které mělo být zřízeno zákonem, konkrétně se jednalo o zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen „ZSZ“). Ústava České republiky také zároveň v čl. 109 stanovila, že „*do doby zřízení státního zastupitelství vykonává jeho funkce prokuratura České republiky.*“

³ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světě proměn: Drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016, s. 22.

⁴ Tamtéž, s. 17.

⁵ Tamtéž, s. 32.

V listopadu roku 1993 byl schválen ZSZ, který vymezil jeho postavení a působnost.⁶ Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 1994, kdy tímto současně ve svém ustanovení § 45 derogoval zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře.

K provedení ZSZ vydalo Ministerstvo spravedlnosti vyhlášku č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli (dále jen „JŘSZ“).

Procesním předpisem upravujícím oprávnění a povinnosti státního zástupce v trestním řízení byl a stále je zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „TrŘ“).

Jak zákon o státním zastupitelství, tak trestní řád prošly od té doby mnoha novelizacemi. Pro účely této diplomové práce však uvedu jen nejvýznamnější z nich. Stejně tak v případě zmiňovaných novel budou vyjmenovány pouze takové aspekty, které se vztahují k tématu diplomové práce.

Tzv. velká novela TrŘ č. 265/2001 Sb. posílila postavení státního zástupce v trestním řízení, zejména potom v řízení přípravném. Došlo ke zvýšení odpovědnosti státního zástupce za přípravné řízení tím, že byl nově povinen provádět проверки trestních věcí, mohl sám provést i celé vyšetřování. Dále tato novela zakotvila jako součást přípravného řízení úsek před zahájením trestního stíhání, kdy je dáno podezření ze spáchání trestného činu, jež je označována jako prověřování. Již v této fázi prověřování musel být státní zástupce o trestní věci informován, zatímco dříve byla povinnost jej informovat zakotvena až od zahájení trestního stíhání, tedy ve fázi vyšetřování. Státní zástupce tak vykonával dozor a byl odpovědný za celé přípravné řízení. Další výrazné oprávnění představovala možnost činit veškerá rozhodnutí o ukončení přípravného řízení, kromě odložení věci. Státní zástupce také mohl nově rozhodnout o narovnání, do té doby o něm mohl rozhodnout pouze soud. Novela TrŘ tedy zásadním způsobem posílila odpovědnost státního zástupce za celé přípravné řízení.⁷

Po novele TrŘ došlo i k novele ZSZ č. 14/2002 Sb. „*Došlo k přesnějšímu vymezení úlohy státního zastupitelství, které mělo nově vykonávat svoji působnost nestranně, respektovat a chránit přitom lidskou důstojnost, rovnost všech před zákonem a dbát na ochranu základních lidských práv a svobod. Obdobně bylo všem státním zástupcům*

⁶ LATA, op. cit., s. 41.

⁷ Tamtéž., s. 118.

*uloženo postupovat svědomitě, odpovědně, nestranně, spravedlivě a byli rovněž zavázáni odmítnout jakýkoli vnější zásah nebo jiný vliv, jehož důsledkem by mohlo být porušení některé z těchto povinností.*⁸ Fenyk ve své publikaci dokonce uvádí, že „*novela zasahuje do původního textu zákona tak významnou měrou, že z původního textu zbylo jen několik málo ustanovení a vytváří tak bezesporu zcela nový zákonný text.*“⁹ Po této novele prošel ZSZ pouze nepatrnými změnami.¹⁰

V současné době se již několik let hovoří o novém ZSZ. Bylo předloženo několik návrhů nového zákona, kdy se jednalo o návrh z roku 2013, který byl ve druhém čtení vzat zpět. Další návrh byl předložen v roce 2014, kdy však po značné kritice ze strany Nejvyššího státního zastupitelství došlo k jeho odložení na rok 2015. V roce 2015 došlo k přepracování návrhu zákona, včetně začlenění připomínek Nejvyššího státního zastupitelství a v přepracované podobě byla předložena konečná podoba návrhu. Tento byl však po projednání legislativní radou vlády vrácen k přepracování Ministerstvu spravedlnosti. V roce 2016 došlo následně k předložení upraveného návrhu. K této podobě návrhu ZSZ však do dnešního dne nedošlo k završení legislativního procesu¹¹ (údaje ke dni 12. 02. 2018).

Již po řadu let se hovoří o rekodifikaci trestního práva procesního. TrŘ byl sice za dobu své existence nesčetněkrát novelizován, nicméně mám za to, že vzhledem k jeho účinnosti od roku 1962, a dále vzhledem k rekodifikaci trestního práva hmotného z roku 2009 by bylo vhodné, aby se v rámci sjednocení celého trestního práva rekodifikovalo rovněž trestní právo procesní. Neustálé novelizace vnímám jako pouhé „zalepování“ zastaralých ustanovení a vhodným řešením se jeví právě vytvoření nového TrŘ, kterým by se právní úprava dostala do kontinuity odpovídající nynější době a reflektovala aktuální potřeby současné společnosti a právního státu.

Bylo vypracováno několik věcných záměrů nového TrŘ (dále jen „Věcné záměry“), od března 2014 pak působí pracovní Komise pro nový trestní řád, která v listopadu 2014 schválila Východiska a principy nového trestního řádu (dále jen

⁸ LATA, op. cit., s. 122-123.

⁹ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba*. Díl druhý. Příručka pro práci státního zástupce. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 63 (pro další vzdělávání soudců a státních zástupců), 2002, s. 7.

¹⁰ LATA, op. cit., s. 9.

¹¹ Zákon o státním zastupitelství. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, © Háka Software 2012 [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/predpisy-upravujici-cinnost/zakon-o-statnim-zastupitelstvi>

„Východiska“).¹² Jako podklad pro vypracování Východisek pak sloužily právě věcné záměry z let 2004 a 2008. Nicméně do dnešního dne nedošlo k dalšímu kroku směřujícímu k vytvoření nového kodexu trestního práva procesního (údaje ke dni 12. 02. 2018).

1.2 Právní předpisy vztahující se k činnosti státního zastupitelství

Tato podkapitola je rozčleněna do tří částí, kdy první část vymezuje ústavní zakotvení státního zastupitelství, následně ve druhé části jsou uvedeny některé zákonné právní předpisy týkající se činnosti státních zástupců a poslední část uvádí některé další předpisy, jež nemají povahu zákona.

1.2.1 Ústavní zakotvení státního zastupitelství

Ústava České republiky zakotvuje instituci státního zastupitelství v čl. 80 a řadí jej tak do hlavy třetí mezi orgány moci výkonné, konkrétně je pak státní zastupitelství podřízeno Ministerstvu spravedlnosti.¹³ Dle osnovy Ústavy z roku 1992 však mělo být státní zastupitelství původně zařazeno mezi orgány moci soudní.¹⁴

Komentář k Ústavě stanoví k zařazení státního zastupitelství do moci výkonné následující: „*V případě státního zastupitelství se jedná o orgán (soustavu) systematicky spadající do moci výkonné, zároveň však se zvláštním postavením sui generis v rámci této moci, zejména pak s přesahem do moci soudní vzhledem k roli, kterou vůči moci soudní (a principům právního státu) hraje.*“¹⁵

Fenyk ve své publikaci Veřejná žaloba – díl první vymezuje postavení státního zastupitelství (veřejné žaloby) následovně: „*Veřejná žaloba je orgánem výkonu trestní spravedlnosti, který vykazuje znaky společné správním i soudním orgánům (sui generis).*

¹² Rekodifikace trestního práva procesního. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [online]. © Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z: <http://novyportal.justice.cz/web/msp/trestni-legislativa-podrobne?clanek=rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

¹³ Blíže k tomu <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi>.

¹⁴ RYCHETSKÝ, P.; LANGÁŠEK, T.; HERC, T.; MLSNA, P. a kol. Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 756.

¹⁵ Tamtéž, s. 759.

Je samostatnou soustavou, založenou zejména na zásadách ochrany veřejného zájmu, nezávislosti/nezbytné hierarchie, nestrannosti, objektivit, účinnosti a jednotnosti.“¹⁶

Z výše uvedeného je tedy patrné, že vztah státního zastupitelství k moci výkonné a moci soudní lze jen velmi obtížně jednoznačně vymezit.¹⁷

Konečně, čl. 80 Ústavy stanoví, že:

„(1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.

(2) Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.“

Z uvedeného článku Ústavy je patrné, že státní zastupitelství nelze žádným zásahem omezit ve výkonu veřejné žaloby.¹⁸

Jak vyplývá z čl. 80 odst. 1 Ústavy, hlavním úkolem státního zastupitelství je zastupování veřejné žaloby v trestním řízení, nicméně mu mohou být a jsou zákonem svěřeny i další úkoly.¹⁹ Je tedy patrné, že zastupování veřejné žaloby v trestním řízení je jediným úkolem, který pro státní zastupitelství vyplývá přímo z Ústavy, ostatní úkoly jsou mu ukládány toliko zákonem.²⁰ Těmito úkoly se rozumí úkoly jak v trestní, tak v netrestní oblasti, kdy v netrestní oblasti se jedná například o úkoly v oblasti civilního či správního procesu dle příslušných právních předpisů (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád či zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní).

Odstavec 2 čl. 80 Ústavy pak stanoví, že postavení a působnost státního zastupitelství upravuje zákon, přičemž se tímto rozumí nejen ZSZ, nýbrž i další právní předpisy.²¹

1.2.2 Zákonné předpisy týkající se činnosti státního zastupitelství

a) Zákon o státním zastupitelství

Státní zastupitelství bylo zřízeno zákonem o státním zastupitelství jako soustava úřadů státu k jeho zastupování při ochraně veřejného zájmu (§ 1 odst. 1 ZSZ). Zákon o státním

¹⁶ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba*. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62 (pro další vzdělávání soudců a státních zástupců), 2001, s. 208.

¹⁷ Více k problematice vztahu státního zastupitelství k moci výkonné a soudní např. v publikaci FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 13-16.

¹⁸ LATA, op. cit., s. 36.

¹⁹ RYCHETSKÝ, op. cit., s. 755.

²⁰ LATA, op. cit., s. 35.

²¹ RYCHETSKÝ, op. cit., s. 768-769.

zastupitelství tak představuje základní předpis upravující jeho působnost, postavení státního zastupitelství a státních zástupců, organizaci, vnitřní vztahy a další. Vzhledem k rozsahu práce a jejímu zaměření nebude tento zákon blíže rozebírán, budou uvedena jen některá ustanovení důležitá pro účely této práce.

Působnost státního zastupitelství je vymezena § 4 a § 5 tohoto zákona, kdy státní zastupitelství je především „*orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu*“ (§ 4 odst. 1 písm. a) ZSZ). Jedná se o nejdůležitější činnost státního zastupitelství, přičemž podrobnosti týkající se úkolů státního zastupitelství v trestním řízení stanoví zejména trestní řád.²²

Mezi další působnosti vymezené § 4 ZSZ patří výkon dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda; působí v jiném než trestním řízení a vykonává další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon. V souladu se svou zákonem stanovenou působností se podílí na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů. Ustanovení § 5 ZSZ pak stanoví oprávnění státního zastupitelství v občanském soudním řízení.

Jak již bylo uvedeno výše, státní zastupitelství je podřízeno Ministerstvu spravedlnosti. ZSZ tak stanoví mj. i působnost Ministerstva spravedlnosti jakožto ústředního orgánu správy státního zastupitelství (§ 13b odst. 1 ZSZ).

b) Trestní řád

Jak je stanoveno v § 4 odst. 1 písm. a) ZSZ, působnost státního zastupitelství v trestním řízení upravuje TrŘ, který vymezuje konkrétní oprávnění a povinnosti státních zástupců v trestním řízení.

Trestní řád stanovuje základní zásady trestního řízení, jakož i postupy státního zástupce napříč celým trestním řízením.

Jednotlivými oprávněními a povinnostmi státního zástupce konkrétně v přípravném řízení se budou věnovat podrobně následující kapitoly práce, a to včetně jejich vazeb na chystanou rekodifikaci, proto na tomto místě jen stručná zmínka.

²² KOUDELKA, Z.; RŮŽIČKA, M.; VONDRUŠKA, F. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, s. 16.

c) Zákon o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců

Zákon č. 201/1997 Sb. mj. stanoví způsob, jakým je státním zástupcům určován plat. V § 3 odst. 3 pak zákon přímo stanoví, že platová základna tvoří 90 % platové základny určené pro soudce. Při přijetí tohoto zákona činila platová základna 70 % oproti platové základně soudců.²³

Dle důvodové zprávy je odchylná výše platové základny důsledkem odlišného postavení státního zástupce oproti jiným představitelům státní moci a soudcům, na druhé straně je rovněž odlišuje od ostatních zaměstnanců státní správy vzhledem k jejich nezastupitelným výlučným kompetencím.²⁴

Plat státních zástupců by měl představovat mj. jednu ze záruk jeho nezávislosti a neovlivnitelnosti. Rovněž by jeho výše měla zohlednit fakt, že státní zástupce nesmí kromě výkonu své funkce zastávat jinou placenou funkci nebo vykonávat jinou výdělečnou činnost, což stanoví § 24 odst. 6 ZSZ.

1.2.3 Předpisy týkající se činnosti státních zástupců, jež nemají povahu zákona

a) Jednací řád státního zastupitelství

V souladu s § 40 odst. 1 písm. a) ZSZ vydalo Ministerstvo spravedlnosti vyhlášku č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

Jednací řád státního zastupitelství podrobněji provádí některá ustanovení ZSZ, zejména vymezuje postup státních zástupců obecně v trestním řízení. Konkrétně pak lze zmínit např. vymezení věcné příslušnosti státních zástupců v přípravném řízení, dozoru v přípravném řízení, pokyny státního zástupce či rozhodování o vazbě.

b) Výkladová stanoviska nejvyššího státního zástupce

V souladu s ustanovením § 12 odst. 2 ZSZ je nejvyšší státní zástupce oprávněn od roku 2002 vydávat stanoviska, jež slouží ke sjednocení výkladu právních předpisů. Jsou

²³ Důvodová zpráva k § 3 odst. 3 zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²⁴ Tamtéž.

vydávána ve Sbírce výkladových stanovisek nejvyššího státního zástupce. Nemají precedenční povahu.²⁵

K jejich povaze se vyjádřil Ústavní soud v rozhodnutí ze dne 17. 04. 2014, sp. zn. I. ÚS 3502/13, kdy uvedl, že „*sice výkladová stanoviska nepůsobí ex lege závazně, precedenční silou, ovšem v kontextu posílené působnosti nejvyššího státního zástupce novelou trestního řádu účinnou od 1. ledna 2002 mají vyšší význam než jako pouhý nezávazný právní výklad.*“ Tento závěr převzal Ústavní soud z výše citované publikace Fenyka.

c) Pokyny obecné povahy nejvyššího státního zástupce

Dle § 12 odst. 1 ZSZ je nejvyšší státní zástupce oprávněn vydávat pokyny obecně závazné povahy sloužící ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců či k zajištění jednotné vnitřní organizace státního zastupitelství.

Tyto pokyny jsou závazné pro státní zástupce, případně i pro další zaměstnance státního zastupitelství. Jedná se tedy o interní akty správní povahy.²⁶

Konkrétně je na místě zmínit pokyn obecné povahy č. 8/2009, o trestním řízení (dále jen „POP“), jež vymezuje podrobnosti k některým úkonům prováděných státními zástupci v přípravném, resp. celém trestním řízení.

d) Kodex profesionální etiky státních zástupců.

Mravní kodex na tomto místě uvádím spíše pro zajímavost, jelikož se nejedná o právní, nýbrž o etický předpis vztahující se k činnosti státních zástupců, který představuje obdobu etického kodexu advokátů.

Byl přijat v roce 1999 na Shromáždění zástupců sekcí Unie státních zástupců. Unie státních zástupců jej řadí mezi vnitřní předpisy, jež by měli členové Unie dobrovolně dodržovat.²⁷

²⁵ FENYK, 2002, op. cit., s. 229.

²⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 07. 2007, sp. zn. III. ÚS 868/06. In: LATA, J.; PAVLÍK, J. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 181.

²⁷ Mravní kodex. *Unie státních zástupců České republiky* [online]. Unie státních zástupců, © Unie státních zástupců České republiky [cit. 31. 01. 2018]. Dostupné z: <http://www.uniesz.cz/vnitri-predpisy/mravni-kodex/#>

Vymezuje morální pravidla, jimiž by se měli státní zástupci při své činnosti řídit, kdy konkrétně hovoří o nezávislosti, nestrannosti, objektivitě, odbornosti, iniciativě, důstojnosti vystupování, spolupráci a důvěryhodnosti.²⁸

1.3 Osoba státního zástupce

Zákon o státním zastupitelství stanoví v § 17 odst. 1 podmínky pro výkon funkce státního zástupce, kdy se musí jednat o občana České republiky způsobilého k právním úkonům, který je bezúhonný, dosáhl věku alespoň 25 let, získal vysokoškolské vzdělání v magisterském programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice a úspěšně složil závěrečnou zkoušku. Mimo tato kritéria musí navíc jeho morální vlastnosti poskytovat záruku, že tuto funkci bude řádně zastávat a musí souhlasit se svým jmenováním do funkce a s přidělením ke konkrétnímu státnímu zastupitelství.

Jeho funkce vzniká jmenováním, kdy jej do funkce jmenuje ministr spravedlnosti na návrh nejvyššího státního zástupce na dobu časově neomezenou (§ 18 ZSZ).

Nejnovější návrh ZSZ z roku 2016 pak navíc hovoří v § 70 o výběru státních zástupců na základě výběrového řízení.²⁹

Na tomto místě považuji za nezbytné upozornit na související § 3 ZSZ, který opravňuje k výkonu činností v působnosti státního zastupitelství především pouze státní zástupce. Vedle nich mohou tyto činnosti vykonávat jiné osoby (ostatní zaměstnanci), jen pokud tak stanoví zákon.

Ustanovení § 23 odst. 1 ZSZ stanoví, že „*státní zástupce výkonem své funkce zajišťuje působnost státního zastupitelství; jím provedené úkony jsou považovány za úkony státního zastupitelství.*“

Dále jsou v § 24 ZSZ vymezeny povinnosti, jež musí státní zástupce dodržovat. Tyto povinnosti se na jedné straně týkají řádného výkonu jeho funkce, na straně druhé stanoví i povinnosti vztahující se k jeho soukromému životu, kde se musí vyvarovat určitého negativního chování, které by mohlo ohrozit vážnost či důvěru státního zástupce nebo státního zastupitelství.

²⁸ Kodex profesionální etiky státního zástupce. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, © Háka Software 2012 [cit. 10. 02. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/predpisy/EK%20NSZ.pdf>

²⁹ Vládní návrh zákona o státním zastupitelství 2016, sněmovní tisk 789/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, © 1995-2018, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=789&CT1=0>

Za porušení těchto zákonem stanovených povinností je státní zástupce kárně odpovědný, a to podle § 27 a násl. ZSZ. K takovému porušení se vyslovil např. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí ze dne 29. 09. 2009 sp. zn. 12 Ksz 2/2008, kdy uvedl, že *„je vážným kárným proviněním s kárným opatřením odvolání z funkce, pokud státní zástupkyně ohrozí důvěru veřejnosti ve státní zastupitelství, jestliže v rozhovoru pro média i přes přiznané přátelské kontakty s osobami označovanými za příslušníky kriminálního prostředí zdůvodní své setrvání ve funkci státní zástupkyně potřebou splácet hypotéku.“*

Další důležitou povinností státního zástupce plynoucí z § 25 ZSZ je povinnost mlčenlivosti, která musí být zachována nejen po dobu výkonu funkce, ale i po jejím skončení.

Jednotlivým povinnostem při výkonu funkce státního zástupce již podrobněji nebude věnováno, neboť tyto přesahují rozsah této práce.³⁰

1.4 Soustava státního zastupitelství

Zákon o státním zastupitelství v § 6 stanoví čtyřstupňovou soustavu státního zastupitelství, jež je tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím, vrchními, krajskými a okresními státními zastupitelstvími. V čele jednotlivých státních zastupitelství stojí podle § 8 odst. 1 ZSZ vedoucí státní zástupce, kterého dle odst. 2, téhož ustanovení zastupuje jeho náměstek.

Dále v § 7 stanoví shodnost sídel a obvodů územní působnosti státních zastupitelství se sídly a obvody soudů. Obecně je státní zastupitelství příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož působí.

Organizace státního zastupitelství tedy zrcadlově odráží organizaci obecných soudů, která vychází z logických vazeb jejich působnosti.³¹ Tato provázanost se soudy se pak projeví i v jejich sídlech a územní působnosti.³²

V návrhu nového ZSZ z roku 2013 mělo dojít ke zrušení vrchních státních zastupitelství a jejich soustava již měla být jen třístupňová.³³ Návrh z roku 2014

³⁰ Více k jednotlivým povinnostem, zejména pak k problematice nezávislosti státního zástupce např. výše zmiňované publikace LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*, s. 189-213 nebo publikace FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba*. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby, s. 147-159.

³¹ KOUDELKA, op. cit., s. 38.

³² Tamtéž, s. 45.

zahrnoval do soustavy státního zastupitelství kromě Nejvyššího, vrchních, krajských a okresních státních zastupitelství navíc ještě Speciální vrchní státní zastupitelství a Speciální státní zastupitelství.³⁴ Poslední návrh nového ZSZ pak stanoví, že soustavu státních zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, Speciální státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství.³⁵

Ohledně problematiky rušení vrchních státních zastupitelství a zřízení speciálního státního zastupitelství pak v odborných kruzích panují rozporuplné názory.³⁶ Kriticky se ve svém stanovisku k návrhu ZSZ z roku 2014 vyjádřil Pavel Zeman, Nejvyšší státní zástupce, kdy ohledně speciálních státních zastupitelství uvedl, že by tyto složky vznikly nekoncepčně mimo současnou strukturu státního zastupitelství. Rovněž kritizoval příliš široce nastavenou příslušnost Speciálního státního zastupitelství a poukázal na hrozbu narušení efektivního fungování soustavy státního zastupitelství.³⁷

³³ Vládní návrh zákona o státním zastupitelství 2013, sněmovní tisk 1054/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, © 1995-2018, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1054&CT1=0>

³⁴ Návrh zákona o státním zastupitelství 2014. Zdroj: návrh zákona byl autorce poskytnut Okresním státním zastupitelstvím v Uherském Hradišti.

³⁵ Vládní návrh zákona o státním zastupitelství, sněmovní tisk 789/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, © 1995-2018, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=789&CT1=0>

³⁶ Blíže ke kladům a záporům v souvislosti se zrušením vrchních státních zastupitelství a zřízení speciálního státního zastupitelství např. JAKOVEC, J.; KOMÁR, P. Polemika: Mají být zrušena vrchní státní zastupitelství? *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 3, s. 23-31 nebo DRAGOUN, R.; HACKL, V. Polemika: Má být zřízeno specializované protikorupční státní zastupitelství? *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 1, s. 21-30.

³⁷ Stanovisko Nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana ze dne 28. 11. 2014, 1 SL 339/2014. Zdroj: stanovisko bylo autorce poskytnuto Okresním státním zastupitelstvím v Uherském Hradišti. Veřejně dostupné rovněž z: http://data.lidovky.cz/soubory/ln_domov/a141212_mpr_028_vyjadreni_ns_z.pdf [cit. 09. 03. 2018].

2 Přípravné řízení

Tato kapitola pojednává v teoretické rovině o přípravném řízení tak, aby bylo možné následně v textu prakticky navázat ohledně vymezení oprávnění a povinností státního zástupce v přípravném řízení.

V první části kapitoly je obecně vymezen pojem přípravného řízení, jeho zařazení v systému trestního řízení a jeho cíl. Dále jsou v této části popsány funkce, jež přípravné řízení plní. Konečně je zde rovněž pojednáno o vztahu státního zástupce a policejního orgánu.

Druhá část kapitoly je pak věnována fázím přípravného řízení, kdy nejprve je pojednáno o postupu před zahájením trestního stíhání, jež se označuje jako prověřování, a dále o postupu po zahájení trestního stíhání, označeného jako vyšetřování.

Následně vymezuje zvláštní formy přípravného řízení, kam řadí zkrácené přípravné řízení a tzv. rozšířené vyšetřování. Rovněž pojednává o vyšetřování obligatorně konaném státním zástupcem. V rámci pojednání o těchto zvláštních formách navazuje na některé aspekty nově připravovaného TrŘ.

2.1 Pojem přípravného řízení

Přípravné řízení představuje jedno ze stadií trestního řízení, kdy konkrétně se jedná o první stadium. Trestním řízením se pak dle § 12 odst. 10 TrŘ rozumí řízení podle TrŘ a zákona o mezinárodní justiční spolupráci.

Trestní řád upravuje postup orgánů činných v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), aby byly náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení musí působit k upevňování zákonnosti, předcházení a zamezování trestné činnosti, výchově občanů k dodržování zákonů a pravidel občanského soužití a plnění povinností ke státu a společnosti, kdy je povinností občanů k tomu napomáhat (§ 1 TrŘ).

Přípravným řízením se pak dle § 12 odst. 10 TrŘ rozumí úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů mu bezprostředně předcházejících, a pokud tyto úkony nebyly provedeny, pak od zahájení trestního stíhání (tj. úsek řízení od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku či jiného rozhodnutí OČTŘ ve věci samé) do podání

obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání nebo jiného rozhodnutí či skutečnosti s účinky zastavení trestního stíhání nebo jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení.

Zákon pak explicitně stanoví, že přípravné řízení zahrnuje dvě fáze, kdy první z nich zahrnuje objasňování a prověřování skutečností, které nasvědčují, že byl spáchán trestný čin, tedy fázi prověřování a dále fázi vyšetřování.

Je tedy zákonem přesně vymezen počátek i konec přípravného řízení, kdy jeho počátek je dán buď sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů (§ 158 odst. 3 TrŘ). Ukončeno je pak buď podáním obžaloby, nebo jiným rozhodnutím s účinky ukončení trestního stíhání.

Přípravné řízení oproti řízení před soudem probíhá neveřejně, převážně písemně.³⁸ Jeho charakter je sice předběžný, nicméně jeho výsledek poté ovlivňuje průběh hlavního líčení.³⁹

Cílem přípravného řízení je prověřit, zda je dáno důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, který spáchala konkrétní osoba a zda je na místě, aby byla podána obžaloba k soudu⁴⁰ a dále shromáždit důkazy, které svědčí o důvodném podezření o vině takové osoby či naopak podezření o spáchání trestného činu vyvracejí, jinak řečeno tedy opatřit podklady pro podání obžaloby a v případě, že důvod pro podání obžaloby není, pak podklady pro jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci samé. Rovněž má usnadnit provedení hlavního líčení.⁴¹

Policejní orgány, státního zástupce a dále soud pak TrŘ označuje jako OČTŘ (§ 12 odst. 1). Každý z těchto orgánů je vybaven určitými pravomocemi k naplňování účelu trestního řízení a vykonává činnosti svěřené mu TrŘ.⁴²

Jednotlivým oprávněním státního zástupce v přípravném řízení, včetně vazeb na policejní orgán a soud, bude věnována čtvrtá kapitola.

³⁸ FENYK, 2015, op. cit., s. 472.

³⁹ FRYŠTÁK, op. cit., s. 151.

⁴⁰ FENYK, 2015, op. cit., s. 472.

⁴¹ Tamtéž, s. 475.

⁴² ŠÁMAL, op. cit., s. 137.

2.1.1 Funkce přípravného řízení

Publikace Šamala vymezuje čtyři základní funkce přípravného řízení (z nichž vychází rovněž Východiska), kdy se jedná o:⁴³

Funkci vyhledávací (zjišťovací), jež má za úkol zjistit potřebné podklady pro projednání věci před soudem, kdy nezbytnými prostředky k jejich získání disponují policejní orgány.

Funkci zajišťovací (fixační), kdy v jejím rámci dochází k opatření a shromáždění důkazů, aby mohly být provedeny v řízení před soudem a dále k provedení těch důkazů, u kterých by mohlo dojít k jejich ztrátě či znehodnocení a již by následně nebyly proveditelné v řízení před soudem. Jejich provedením tedy zůstane zachována jejich důkazní hodnota.

Funkci filtrační (verifikační), jež slouží k tomu, aby před soud byly stavěny pouze osoby, u nichž je dostatečně odůvodněné podezření ze spáchání trestného činu, čímž současně dochází i k ochraně osob nevinných nebo osob, u kterých podezření ze spáchání trestného činu není dostatečně odůvodněno. V daném případě pak můžeme hovořit i o funkci ochranné, která zajišťuje, aby nedocházelo k přetěžování trestních soudů a nebyly před nimi projednávány i případy, u kterých není dáno dostatečně odůvodněné podezření ohledně spáchání trestného činu.⁴⁴

A konečně, funkci odklonnou, která má za úkol v případě méně závažné trestné činnosti (tzv. bagatelní kriminality) alternativním projednáním věci dosáhnout zjednodušení a zrychlení projednání věci vyhnutím se soudnímu řízení a zároveň i dosažení pozitivního efektu pro společnost, např. odstraněním a urovnáním konfliktu mezi pachatelem a obětí včetně náhrady škody.

2.1.2 Vztah státního zástupce a policejního orgánu

Aby bylo přípravné řízení efektivní, musí mezi státním zástupcem a policejním orgánem docházet k úzké spolupráci. Požadavek na jejich spolupráci stanoví TrŘ v § 157 odst. 1, kdy těmto OČTŘ ukládá povinnost organizovat svou činnost, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.

Jejich vzájemný vztah je pak vymezen ustanovením § 157 odst. 2 věty první TrŘ, jež stanoví oprávnění státního zástupce ukládat policejnímu orgánu provedení úkonů

⁴³ ŠÁMAL, op. cit., s. 14.

⁴⁴ FRYŠTÁK, op. cit., s. 151.

směřujících k objasnění věci nebo zjištění pachatele. Současně však TrŘ klade policejnímu orgánu povinnost činit rozhodnutí o postupu vyšetřování a provádění úkonů v něm samostatně ve všech případech kromě těch, k nimž potřebuje souhlas státního zástupce. Policejní orgán pak plně odpovídá za včasnost a zákonnost jejich provedení (§ 164 odst. 5 TrŘ). Policejní orgán je povinen postupovat aktivně z vlastní iniciativy a nevyčkávat pokynů státního zástupce.⁴⁵

Jak ve svém článku uvádí Fryšták (byť z hlediska odborné a profesní úrovně policejního orgánu), státní zástupce by měl „*mít v policejním orgánu plnohodnotného partnera, na jehož kvalitní a samostatnou práci v přípravném řízení se může plně spolehnout, než 'protistranu', která není schopna samostatného jednání a uvažování a mnohdy zcela alibisticky veškeré své kroky konzultuje se státním zástupcem a je pouhým vykonavatelem jeho rozhodnutí.*“⁴⁶

Státní zástupce dále v přípravném řízení mj. působí jako instanční orgán, kdy rozhoduje o stížnostech proti usnesením policejního orgánu.⁴⁷ Stížnost lze podat proti všem usnesením policejního orgánu (§ 141 odst. 2 TrŘ). Rozhodováním o takových stížnostech dochází k realizaci dozoru státního zástupce v přípravném řízení.⁴⁸

Kromě stížností rozhoduje státní zástupce rovněž v případě žádostí o přezkoumání postupu policejního orgánu, pokud jsou oprávněnými osobami namítány průtahy v řízení či závady v jeho postupu (§ 157a odst. 1 TrŘ a čl. 9 odst. 1 POP). I v tomto případě jde o podnět k výkonu dozoru ze strany státního zástupce.⁴⁹

Věcný záměr z roku 2008 vychází z toho, že policejní orgán nese plnou odpovědnost za svůj postup, včetně jeho kvality a rychlosti. Státní zástupce pak nese odpovědnost za řádný a zákonný průběh a výsledek přípravného řízení. Dále tento Věcný záměr předpokládá, že by měla být zdůrazněna vlastní odpovědnost policejního orgánu za postup v přípravném řízení a zároveň rozlišena odpovědnost policejního orgánu a státního zástupce právě z toho důvodu, aby se zamezilo případům, kdy

⁴⁵ DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2017, s. 1293.

⁴⁶ FRYŠTÁK, Marek. Vztah policejního orgánu a státního zástupce v rámci přípravného řízení aneb vliv profesní a odborné úrovně policejního orgánu na kvalitu trestního řízení. *Státní zastupitelství*. 2017, roč. 15, č. 5, s. 29.

⁴⁷ RŮŽIČKA, 2005, op. cit., s. 475.

⁴⁸ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1059-1060.

⁴⁹ Tamtéž, s. 1152.

policejní orgán nebude postupovat v řízení samostatně a aktivně a bude se pouze spoléhat na pokyny státního zástupce (s. 72).

2.2 Fáze přípravného řízení

Trestní řád vymezuje jako formy přípravného řízení postup před zahájením trestního stíhání (prověřování), vyšetřování a zkrácené přípravné řízení. Dále vymezuje zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů, což někteří autoři v odborné literatuře označují jako tzv. rozšířené vyšetřování.

Např. Šámal ve své publikaci vymezuje formy přípravného řízení jako postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování, které člení na standardní (o trestných činech, o kterých koná řízení v prvním stupni okresní soud) a rozšířené. Jako zvláštní formu přípravného řízení pak uvádí zkrácené přípravné řízení.⁵⁰

Pro účely této práce budou jako fáze přípravného řízení vymezeny a pospány fáze prověřování a vyšetřování.

2.2.1 Prověřování

Prověřováním se rozumí úsek trestního řízení před zahájením trestního stíhání. Trestní řád jej vymezuje v ustanoveních § 158-159b.

Jeho účelem je získat informace jejich vyhledáním a tyto následně vyhodnotit a rozhodnout, zda se má v trestním řízení pokračovat či jej ukončit.⁵¹

Policejní orgán prověřuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Tyto skutečnosti prověřuje buď na základě vlastních poznatků, nebo na základě trestních oznámení a jiných podnětů, která jsou policejní orgán a státní zástupce povinni přijímat.

Policejní orgán musí učinit všechna potřebná šetření a opatření, aby z nich bylo možné učinit závěr o spáchání trestného činu a ke zjištění jeho pachatele, kdy v této fázi přípravného řízení je taková osoba zákonem označována jako podezřelý.

O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, musí policejní orgán sepsat záznam s uvedením skutkových okolností, pro které se řízení zahajuje a dále způsob, jakým se o nich dozvěděl. Do 48 hodin musí jeho opis zaslat státnímu zástupci. V případě,

⁵⁰ ŠÁMAL, op. cit., s. 15.

⁵¹ FRYŠTÁK, op. cit., s. 152.

že je třeba provést neodkladné či neopakovatelné úkony,⁵² provede policejní orgán nejprve tyto úkony a následně sepiše záznam o zahájení úkonů trestního řízení.

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení je pak podkladem pro další úkony prověřování⁵³ a od jeho sepsání, příp. od provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů jsou další úkony prováděny jako úkony trestního řízení.⁵⁴

Policejní orgán k objasnění a prověření skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu opatřuje potřebné podklady, vysvětlení osob a zajišťuje stopy trestného činu, kdy TrŘ v § 158 odst. 3 stanoví demonstrativní výčet těchto úkonů, kdy např. je oprávněn vyžadovat vysvětlení osob a státních orgánů, oborné vyjádření či znalecké posudky, obstarávat spisy a jiné písemné materiály, provádět ohledání věci a místa činu a další.

Pro skončení prověřování stanoví TrŘ pořádkové lhůty, které činí dva, tři nebo šest měsíců podle povahy trestného činu. Tyto lhůty mohou být v odůvodněných případech státním zástupcem prodlouženy.

Prověřování pak může skončit odložením věci, jiným vyřízením věci (odevzdáním jinému orgánu), dočasným odložením věci nebo zahájením trestního stíhání.

Pokud je prověřováním dostatečně odůvodněn závěr, že byl spáchán trestný čin, a že jej spáchala konkrétní osoba, rozhodne policejní orgán o zahájení trestního stíhání této osoby (§ 160 odst. 1 TrŘ).

2.2.2 Vyšetřování

Vyšetřováním se rozumí úsek trestního řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby či jiného rozhodnutí státního zástupce ve věci, jakož i další postup v něm, což stanoví § 160-167 TrŘ.

Zpravidla tedy následuje po prověřování, pokud jím byl dostatečně odůvodněn závěr, že došlo ke spáchání trestného činu, a tento byl spáchán konkrétní osobou. V tom případě policejní orgán neprodleně rozhodne o zahájení trestního stíhání. Okamžikem zahájení trestního stíhání se osoba, jež měla trestný čin spáchat, označuje jako obviněný.

⁵² § 160 odst. 4 TrŘ vymezí neodkladný úkon jako „úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.“ Neopakovatelným úkonem se potom rozumí „úkon, který nebude možno před soudem provést.“

⁵³ FENYK, 2015, op. cit., s. 347.

⁵⁴ Tamtéž, s. 477.

Účelem trestního stíhání je zjistit, zda jsou dány skutečnosti odůvodňující postavení trestně stíhané osoby před soud tak, aby v řízení před soudem bylo možné ve věci rozhodnout.⁵⁵

Trestní stíhání se zahajuje usnesením, kdy v jeho výroku musí být uveden popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu a identifikační údaje označující obviněného. V odůvodnění se pak vymezí skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Opis usnesení se doručuje obviněnému, jeho obhájci a státnímu zástupci. Pokud o to výslovně požádá, doručí se též poškozenému.

Po oznámení usnesení lze provádět vyšetřovací úkony.⁵⁶ Tyto pak provádí zejména útvary Policie ČR, v některých případech Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo státní zástupce.

V některých případech se k zahájení trestního stíhání či k pokračování v již zahájeném vyžaduje souhlas poškozeného. Jedná se o případy taxativně vymezených trestných činů v § 163 odst. 1 TrŘ. Souhlas poškozeného se vyžaduje v případě, že mezi pachatelem a obětí existuje blízký vztah. Zákon pak stanoví podmínky k jeho udělení, kdy souhlas musí být písemný, jeho obsah se zaznamenává do protokolu. Zákon zároveň stanoví podmínky, za nichž se tento souhlas nevyžaduje.

Policejní orgán při vyšetřování postupuje z vlastní iniciativy k co nejrychlejšímu objasnění důležitých skutečností tak, aby bylo možno případ posoudit, a to včetně osoby pachatele a následku spáchaného činu. Policejní orgán má povinnost postupovat objektivně, tedy vyhledávat, příp. i provést důkazy svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného.

Při vyšetřování je respektováno právo obviněného na obhajobu mj. tím, že se může účastnit vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslýchaným svědkům. Obhájce obviněného má zpravidla oprávnění být přítomen vyšetřovacím úkonům, kdy smí klást obviněnému i jiným vyslýchaným osobám otázky, a dále vznášet námitky proti způsobu provádění úkonů.

Pokud policejní orgán uzná vyšetřování za skončené a jeho výsledky za dostatečné pro podání obžaloby, umožní obviněnému a jeho obhájci prostudovat spisy a učinit

⁵⁵ FRYŠTÁK, op. cit., s. 158.

⁵⁶ Tamtéž, s. 161.

návrhy na doplnění vyšetřování, k čemuž jim stanoví přiměřenou lhůtu. Prostudování spisu a učinění návrhů na doplnění vyšetřování je právem obviněného, nikoli jeho povinností. Pokud tedy tohoto práva nevyužije, policejní orgán o tom pouze učiní záznam do spisu a dál pokračuje, jako by k úkonu došlo.

Trestní řád stanoví pro skončení vyšetřování pořádkové lhůty dva nebo tři měsíce, v závislosti na závažnosti trestného činu, s možností prodloužení této lhůty.

Následně po ukončení vyšetřování policejní orgán předloží státnímu zástupci spis, kde uvede buď návrh na podání obžaloby včetně seznamu navrhovaných důkazů, nebo učiní návrh na jiné rozhodnutí ve věci, kterými se rozumí postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, přerušení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání nebo narovnání. Státní zástupce není návrhem policejního orgánu vázán.

Bezesporu nezávažnějším rozhodnutím státního zástupce ukončující přípravné řízení, je podání obžaloby, kdy obžaloba představuje rozhodnutí v širším slova smyslu podle ustanovení § 119 odst. 2 TrŘ.⁵⁷ K jejímu podání dojde v případě, že výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud. O podání obžaloby se pak vyrozumívá obviněný, jeho obhájce a poškozený.

Řízení před soudem se pak může konat jen na základě obžaloby, kterou je oprávněn podat výlučně státní zástupce. Jiným osobám toto právo nenáleží, český právní řád nezná institut soukromé či podpůrné žaloby⁵⁸ (o nich bude podrobněji pojednáno v kapitole čtvrté).

2.3 Formy přípravného řízení

Na tomto místě bude pojednáno o zvláštních formách přípravného řízení, kdy konkrétně se bude jednat o zkrácené přípravné řízení, tzv. rozšířené vyšetřování a vyšetřování obligatorně konané státním zástupcem.

2.3.1 Zkrácené přípravné řízení

Trestní řád stanoví v § 179a-179h zkrácené přípravné řízení jako zvláštní formu přípravného řízení. Pozitivním i negativním způsobem vymezuje podmínky, za nichž je možné zkrácené přípravné řízení konat. Pokud jsou splněny podmínky pro konání

⁵⁷ FENYK, 2015, op. cit., s. 494 – poznámka pod čarou č. 170.

⁵⁸ Tamtéž, s. 494-495.

zkráceného přípravného řízení, jsou OČTŘ dle nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 08. 2004 sp. zn. II. ÚS 317/04, povinny tuto speciální úpravu aplikovat.

Cílem zkráceného přípravného řízení je osobu, která měla trestný čin spáchat, v odůvodněných případech co nejrychleji a nejefektivněji postavit před soud a zde v co nejkratší lhůtě ve věci rozhodnout.⁵⁹

Ve zkráceném přípravném řízení lze sledovat některé prvky jak prověřování, tak vyšetřování. Řízení je vedeno proti konkrétní osobě, která je však označována jako podezřelý. Požívá ovšem stejných práv jako obviněný. Dokazování se pak provádí pouze v omezeném rozsahu a způsobem, jako by probíhalo prověřování.

Jisté výhody pro OČTŘ lze spatřovat v tom, že tato forma přípravného řízení představuje méně formální postup, kdy např. policejní orgán nemusí vyhotovovat usnesení o zahájení trestního stíhání s odůvodněním, nýbrž pouze sdělí podezřelému, že spáchání jakého trestného činu je podezřelý a dále tuto osobu nemusí seznamovat s výsledky přípravného řízení. Státní zástupce pak v případě podání návrhu na potrestání tento nemusí na rozdíl od obžaloby odůvodňovat.⁶⁰

Lhůta pro jeho skončení činí dva týdny, kdy právě tato lhůta je stěžejním, limitujícím ustanovením.⁶¹ Vymezení této lhůty je však v praxi velmi problematické. Při zavedení zkráceného přípravného řízení se tato dvoutýdenní lhůta vztahovala na celé zkrácené přípravné řízení, tedy počínala běžet podáním trestního oznámení a do dvou týdnů musel být podán soudu návrh na potrestání. To se v praxi ukázalo jako nevyhovující, neboť přestože byl znám pachatel trestné činnosti, nedošlo k obstarání potřebných podkladů ke sdělení podezření a ve věci muselo být konáno vyšetřování. Novelou TrŘ č. 274/2008 Sb., pak došlo ke změně počátku této lhůty od sdělení podezření.⁶²

Nicméně ani tato úprava nepředstavuje změnu, jež by byla pozitivně přijata. Novela sice stanoví, že lhůta činí dva týdny od sdělení podezření, nicméně výslovně neuvádí, jak dlouhou dobu může trvat prověřování před sdělením podezření. K této

⁵⁹ FENYK, 2015, op. cit., s. 497.

⁶⁰ ŘÍHA, Jiří. Kdy a jak dlouho lze konat zkrácené přípravné řízení aneb sporný výklad § 179b odst. 4 TrŘ. In: VANDUCHOVÁ, M.; HOŘÁK, J. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 247.

⁶¹ FENYK, 2015, op. cit., s. 499.

⁶² RŮŽIČKA, Miroslav. K postupu státního zástupce po vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu o možnosti soudu odmítnout návrh na potrestání, jestliže zkrácenému přípravnému řízení předcházelo prověřování, které trvalo příliš dlouho. *Státní zastupitelství*. 2015, roč. 13, č. 1, s. 11.

problematicke se tak obdobně kriticky vyjadřují např. Říha nebo Růžička, kdy oba poukazují na fakt, že pokud má být dosaženo účelu zkráceného přípravného řízení, nelze akceptovat, že by byl návrh na potrestání podán po několikaměsíčním či ještě delším prověřování, byť následně bude splněna lhůta dvou týdnů pro podání návrhu na potrestání od sdělení podezření.⁶³

Říha navíc uvádí, že vzhledem k nestanovení lhůty pro prověřování může docházet ke zneužívání ze strany OČTŘ, kdy záměrně bude oddalován okamžik sdělení podezření do doby, než si OČTŘ zajistí jiné potřebné důkazy, kdy nelze tolerovat takovéto obcházení zákona a tím i zkracování práv podezřelého.⁶⁴

K problematice této lhůty vydalo trestní kolegium Nejvyššího soudu dne 25. 09. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014 stanovisko, jež konstatuje, že: „*zkrácené přípravné řízení se koná ve skutkově, právně a důkazně jednoduchých věcech. Tomu by měla odpovídat i délka prověřování předcházejícího zkrácenému přípravnému řízení. Podmínky (...) zpravidla nebudou splněny, uplynula-li od počátku prověřování do sdělení podezření podle § 179b odst. 3 TrŘ doba podstatně převyšující dva týdny. V takovém případě samosoudce podle § 314c odst. 1 písm. c) TrŘ návrh na potrestání odmítne.*“

Výkladové stanovisko tak zakotvilo určitou možnou „nápravu“ příliš dlouho trvající lhůty prověřování soudem, současně také stanovilo požadavek na přiměřenost trvání lhůty pro prověřování. Nicméně mám za to, že by mělo dojít ke stanovení konkrétně určené lhůty pro prověřování před sdělením podezření.

V případě skončení zkráceného přípravného řízení je pak namísto obžaloby podáván návrh na potrestání. Ten obsahuje tytéž náležitosti jako obžaloba, kromě odůvodnění.

Dle Východisek by pak měla být v případě zkráceného přípravného řízení podána zjednodušená obžaloba (s. 28). Ta by pak měla dle Věcného záměru z roku 2004 obsahovat stručné odůvodnění (s. 101), dle Věcného záměru z roku 2008 by odůvodnění neměla obsahovat vůbec (s. 87). Dále je požadováno, aby státní zástupce uvedl, které zjištěné skutečnosti považuje za nesporné a není o nich třeba provádět dokazování před soudem a dále seznam důkazů, které hodlá v řízení před soudem

⁶³ RŮŽIČKA, 2015, op. cit., s. 15 nebo ŘÍHA, op. cit., s. 243.

⁶⁴ ŘÍHA, op. cit., s. 248-249.

provést (s. 87). Terminologická změna je pak zdůvodněna tím, aby bylo užíváno jen jednoho typu návrhu, na jehož základě se bude konat řízení před soudem (s. 88).

Dá se říci, že návrh na potrestání ve své podstatě skutečně představuje zjednodušenou obžalobu. Ohledně změny terminologie se však domnívám, že vhodnější by bylo zachování dosavadního pojmu návrhu na potrestání, neboť právě tento pojem v praxi značí, že v daném případě bylo provedeno zkrácené přípravné řízení.

Ohledně uvádění nesporných skutečností mám za to, že o tom, které skutečnosti není třeba dokazovat, má rozhodovat výlučně soud (s výjimkou podle § 314d odst. 2, pokud je za nesporné označí státní zástupce i obviněný a není důvod o nich pochybovat).

2.3.2 Rozšířené vyšetřování

Druhou zvláštní formu přípravného řízení, resp. vyšetřování pak představuje tzv. rozšířené vyšetřování. Pojem rozšířeného vyšetřování představují zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů podle § 168-170 TrŘ. Nejedná se tedy o legislativní pojem, nýbrž o pojem užívaný v některých případech odbornou literaturou.

Toto rozšířené vyšetřování se koná v případě trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud.

Rozdíl oproti „standardnímu“ spočívá jednak v tom, že dokazování lze provádět v širším rozsahu než je tomu u „standardního“ vyšetřování, a jednak ve lhůtě stanovené pro skončení vyšetřování, která činí šest měsíců. Jinak se postupuje obdobně jako v případě „standardního“ vyšetřování.

Východiska pak stanoví, že vyšetřování se již nebude rozlišovat na „standardní“ a „rozšířené“ v závislosti na závažnosti stíhaného zločinu (s. 26-27).

Věcný záměr z roku 2008 pak jako důvod tohoto nerozlišování uvádí, že se v praxi neosvědčilo a jediným zásadním rozdílem oproti „standardnímu“, byla možnost neomezeně vyslýchat svědky, jinak platila úprava vesměs jako u „standardního“ vyšetřování (s. 68).

Dle mého názoru, pokud dosavadní praxe ukázala, že toto rozlišování nemělo velký význam, není důvod, aby se mezi těmito dvěma typy i nadále rozlišovalo, nicméně mám za to, že i nadále by měla zůstat zachována šestiměsíční lhůta pro skončení vyšetřování trestných činů, o nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud.

2.3.3 Vyšetřování obligatorně konané státním zástupcem

Státní zástupce koná obligatorně vyšetřování v případech trestných činů spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, zpravodajských služeb České republiky a Vojenské policie a zaměstnanců zařazených k výkonu práce v těchto institucích (§ 161 odst. 4 TrŘ). Rovněž se to týká zkráceného přípravného řízení podle § 179a odst. 3 TrŘ.

Státní zástupce konal obligatorně vyšetřování rovněž o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, Vězeňské služby a celníků a dalších zaměstnanců zařazených k výkonu práce v těchto institucích (§ 161 odst. 3 TrŘ), nicméně zákonem č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, došlo k omezení tohoto oprávnění ve prospěch Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Státní zástupce provádí vyšetřování o trestných činech podle § 161 odst. 4 TrŘ obligatorně, nejedná se o možnost provedení vyšetřování státním zástupcem v rámci jeho dozorových oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c) TrŘ.

Státní zástupce rovněž v tomto případě vykonává toliko vyšetřování, nikoli prověřování. Prověřování je vykonáváno policejním orgánem.⁶⁵

Příslušným k vyšetřování je podle § 10 odst. 2 JŘSZ státní zástupce krajského státního zastupitelství. Dozor nad zachováním zákonnosti pak v souladu s § 175 odst. 2 vykonává státní zástupce vrchního státního zastupitelství.

Ve vyšetřování postupuje státní zástupce přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu. Nepotřebuje souhlas dozorujičího státního zástupce v případech, kdy je tohoto souhlasu třeba v případě provedení úkonu policejním orgánem. Státní zástupce je oprávněn žádat policejní orgán o opatření nebo provedení jednotlivého důkazu či úkonu a o součinnost při vyšetřování. Policejní orgán má povinnost státnímu zástupci vyhovět (§ 161 odst. 4 TrŘ).

Státní zástupce konající vyšetřování je oprávněn učinit rozhodnutí o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o přerušení trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání a narovnání, pokud si toto právo nevyhradí dozorujičí státní zástupce (§ 175 odst. 2 TrŘ). Není však oprávněn podat obžalobu ani samostatný návrh na ochranné opatření.⁶⁶

⁶⁵ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1239.

⁶⁶ RŮŽIČKA, 2005, op. cit., s. 602.

3 Zásady trestního řízení

Zásady trestního řízení představují „základní pravidla vyjadřující právní ideje, na nichž je trestní řízení vybudováno“⁶⁷, přičemž některé z nich vyjadřují zásady, jež jsou zakotveny Ústavou či LZPS.

Nezbytným předpokladem směřujícím k naplnění účelu trestního řízení je dodržování těchto zásad OČTŘ. Tyto zásady tak představují povinnost státního zástupce jednat v souladu s nimi. Proto považuji za nezbytné tyto zásady v práci vymezit, jelikož i prostřednictvím těchto zásad státní zástupce realizuje své postavení v přípravném řízení.

Zásady trestního řízení jsou platnou právní úpravou vymezeny v § 2 TrŘ. Toto ustanovení stanoví hlavní zásady trestního řízení a nikterak je dále nerozděluje, jak je tomu kupříkladu v některých učebnicích trestního procesního práva.⁶⁸ Některé ze zásad se tak budou uplatňovat napříč celým trestním řízením, jiné z nich budou aplikovány jen v některých stadiích trestního řízení. Některé další zásady jsou pak vymezeny v dalších ustanoveních TrŘ.

Pro účely této práce tak budou vymezeny jen ty ze zásad uvedené v § 2 TrŘ, které se vztahují k činnosti státního zástupce týkající se předsoudního stadia trestního řízení, kdy budou analyzovány zejména s ohledem na připravovaný nový TrŘ, kdy nejprve bude vymezena jejich systematika a následně bude samostatně pojednáno o jednotlivých zásadách.

3.1 Systematika zásad dle připravované rekodifikace

Jak již bylo uvedeno výše, hlavní zásady trestního řízení jsou vymezeny v § 2 TrŘ, bez ohledu na to, pro který subjekt je daná zásada určena, či v jakém stadiu trestního řízení se uplatňuje.

Východiska pak počítají s určitým rozdělením zásad tak, že v úvodních ustanoveních budou vymezeny ty ze zásad, jež se uplatní v celém trestním řízení a ostatní zásady budou začleněny k příslušným ustanovením TrŘ, k nimž se svým významem vztahují. Některé zásady dle platné právní úpravy budou zrušeny, naopak budou vymezeny některé zásady nové, dosud TrŘ neupravené (s. 10). Zásady pak mají

⁶⁷ DRAŠTÍK, op. cit., s. 8.

⁶⁸ Blíže k dělení zásad trestního řízení např. FENYK, 2015, op. cit., s. 88 nebo FRYŠTÁK, op. cit., s. 15.

být konkrétně členěny na zásady obecné, zásady týkající se subjektů trestního řízení, zásady dokazování, zásady přípravného řízení a zásady řízení před soudem (s. 17-20).

Autorka práce však toto členění zásad nepovažuje za vhodné. Jak ve své publikaci uvádí Šámal, „*zásady tvoří vnitřně jednotný celek, a proto je třeba je užívat ve vzájemné souvislosti.*“⁶⁹

Na první pohled se sice zamýšlené rozdělení zásad může zdát systematické a logické, při jejich hlubším posouzení z hlediska rozčlenění do jednotlivých ustanovení TrŘ však mám za to, že není možné zásady tímto způsobem rozčlenit, neboť díky tomu se ztrácí jejich jednotnost a není možné je dost dobře vnímat v jejich vzájemných souvislostech.

Navíc také považuji za nezbytné upozornit na samotný rozpor ve znění Východisek, kdy pojetí základních zásad vymezuje určitá východiska, jak má být která konkrétní zásada pojata a do jaké části TrŘ má být zařazena, nicméně následně dále v textu, kde je pojednáváno o jejich znění, je tato zásada zařazena jinam, než bylo předestřeno, případně některá její část předtím obecně vymezená v tomto znění zcela chybí. V konkrétnostech bude tato problematika v práci vymezena v následujícím textu vždy u konkrétní zásady tak, aby byla zachována přehlednost a nebyly zde dané problémy pouze útržkovitě a nesystematicky nastíněny.

Autorka práce považuje za závažné nedostatky takového vymezení zásad Východisky, neboť postrádají jednotnost a logickou strukturu a spíše vzbuzují dojem „tápání“, zda tu či onu zásadu začlenit na konkrétní místo v TrŘ, či na místo jiné. Z těchto důvodů považuje myšlenku „roztržštění“ zásad napříč celým TrŘ za nesprávnou a má za to, že všechny zásady – byť s jejich změnami či modifikacemi, které vnímá vesměs pozitivně – by měly zůstat i nadále v úvodních ustanoveních TrŘ, neboť i z jejich samotného znění, případně jejich výkladem lze dovodit, k jakému subjektu či stadiu řízení se vztahují.

3.2 Jednotlivé zásady trestního řízení ve vztahu ke státnímu zástupci a přípravnému řízení

Zásady budou uvedeny v pořadí, jak je vymezuje platná právní úprava.

⁶⁹ ŠÁMAL, op. cit., s. 45.

a) Zásada zákonnosti (§ 2 odst. 1 TrŘ)

Zásada zákonnosti stanoví, že stíhání je možné jen ze zákonných důvodů a způsobem stanoveným TrŘ. Jedná se o zásadu ústavní, kdy požadavek zákonnosti vyplývá z čl. 8 odst. 2 LZPS.

Státní zástupce tuto zásadu v přípravném řízení naplňuje především výkonem dozoru, kdy musí posuzovat, zda provedené úkony byly učiněny zákonným způsobem, s ohledem na možné důsledky pro další postup v řízení (např. dle § 89 odst. 3 TrŘ nelze použít důkaz, který byl získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení).⁷⁰

Dle Východisek by i v novém TrŘ měla zůstat zásada zákonnosti zachována ve znění stávající právní úpravy (s. 14).

b) Zásada presumpce neviny (§ 2 odst. 2 TrŘ)

Tato zásada stanoví, že „*dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“ Rovněž se jedná o zásadu ústavní, jež plyne z ustanovení čl. 40 odst. 2 LZPS.

Presumpce neviny se pak uplatní ve čtyřech rovinách a to tak, že: 1) vina obviněného musí být prokazována, 2) pokud jsou o vině pochybnosti, musí být rozhodnuto ve prospěch obviněného (in dubio pro reo), 3) obviněného lze označit za vinného teprve pro vyslovení jeho viny odsuzujícím rozsudkem, 4) během trestního řízení lze obviněného omezovat jen v míře nezbytně nutné.⁷¹ Dále z ní lze ještě dovodit, že nedokázaná vina má tytéž účinky jako dokázaná nevina.⁷²

Obviněný pak nemá povinnost svou nevinu nijak dokazovat, to leží na OČTŘ. Z chování obviněného, resp. jeho aktivity či pasivity v řízení nelze vyvozovat žádné závěry ohledně jeho viny.⁷³

K pojetí této zásady ve světle připravované rekodifikace TrŘ pak Východiska stanoví, že je dostačující, že je zásada presumpce neviny uvedena v LZPS, a proto nebude uvedena v TrŘ. Budou uvedeny jen její dílčí aspekty, a sice ty, že obviněný

⁷⁰ ŠÁMAL, op. cit., s. 47-49.

⁷¹ DRAŠTÍK, op. cit., s. 9.

⁷² ŠÁMAL, op. cit., s. 65.

⁷³ FRYŠTÁK, op. cit., s. 15-16.

nemusí v řízení dokazovat svou nevinu a dále bude výslovně zakotven princip *in dubio pro reo*, kdy tyto budou uvedeny v ustanoveních týkajících se dokazování (s. 14).

Domnívám se, že uvedení zásady presumpce nevinu v LZPS není na překážku tomu, aby byla tato zásada uvedena i v TrŘ, a to i s jejími plánovanými konkretizacemi.

c) Zásada legality (§ 2 odst. 3 TrŘ)

Zásada legality stanoví povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, kdy tato zásada vyplývá pro státního zástupce rovněž z § 4 odst. 1 písm. a) ZSZ. Současně TrŘ předvídá určité výjimky ze zásady legality, kdy lze rozlišovat dva typy těchto výjimek. První z nich tvoří případy, kdy TrŘ zakazuje trestní stíhání (např. § 10 a § 11 TrŘ). Druhým typem výjimek jsou pak případy, v nichž se uplatní zásada *oportunitas*, jež vyjadřuje právo státního zástupce rozhodnout, zda trestní stíhání zahájí či nikoli.⁷⁴

Zásada legality je tedy uplatňována v souvislosti se zahájením trestního řízení. Ve světle připravované rekodifikace TrŘ se pak jedná o jednu ze stěžejních zásad přípravného řízení, kdy právě její vztah k zásadě *oportunitas* je předmětem mnohých článků publikovaných v odborných periodikách.⁷⁵

Obě tyto zásady mají svůj původ v odlišných právních systémech, kdy *legalitas* je typická pro kontinentální právní systém, zatímco zásada *oportunitas* je vlastní anglosaskému právnímu systému. Tyto zásady se však v dnešní době neuplatňují v ryzí podobě, nýbrž se vzájemně ovlivňují a dochází tak k pronikání *oportunních* prvků do právních řádů ovládaných zásadou legality.⁷⁶

Zajímavou tezi ohledně těchto dvou zásad zmiňuje Kristková: „*Krise kontinentální trestní justice spočívající zejména v přetíženosti soudů a s tím související vzrůstající délkou trestního řízení však zapříčinila, že země kontinentu začaly ve svých právních řádech postupně regulovat určité prvky, jež zrcadlí pronikání zásady oportunitas do systému původně založeného na zásadě legality. Prvky zásady oportunitas mají zefektivnit poměrně neflexibilní inkviziční trestní řízení; jedná se obvykle o určité*

⁷⁴ DRAŠTÍK, op. cit., s. 10-11.

⁷⁵ Blíže k problematice zásady legality a *oportunitas* např. článek JÍLOVEC, M.; KOZÁK, V. *Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu. Státní zastupitelství*. 2016, roč. 14, č. 5, s. 23-30 nebo KRISTKOVÁ, Alena. *K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. Trestní právo*. 2014, roč. 18, č. 4, s. 4-13.

⁷⁶ JÍLOVEC, op. cit., s. 24-25.

*procesní instituty, jež mají potenciál vyřešit část méně závažné kriminality již v předsoudní fázi řízení a tím de facto odlehčit soudům, které se tak budou moci zabývat středně těžkou a těžkou kriminalitou.*⁷⁷

Český právní řád je tedy ovládán zásadou legality, do kterého však postupně proniká celá řada oportunních prvků, jež jsou vedeny zejména snahou o modernější, pružnější a efektivnější trestní řízení.⁷⁸ Konkrétně se pak jedná např. o podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 TrŘ), narovnání (§ 309 TrŘ), dohodu o vině a trestu (§ 175a TrŘ) nebo institut spolupracujícího obviněného (§ 178a TrŘ).

V souvislosti se zásadou opportunity je současně třeba hovořit také o odpovědnosti státního zástupce, kdy uplatňováním opportunity sice na jedné straně získává větší volnost při rozhodování o dalším postupu v řízení, to ale nemůže na druhé straně vést k jeho libovůli. Z tohoto důvodu by tak mělo současně dojít ke zvýšení odpovědnosti státního zástupce za správnost těchto jeho rozhodnutí.⁷⁹

Východiska pak vychází z myšlenky zachování zásady legality s výraznějším doplněním prvky opportunity, kdy současně má být vymezena kontrola této diskreční pravomoci státního zástupce (s. 9). Mělo by se jednat jednak o kontrolu interní, jednak o kontrolu soudní (s. 14). V tomto ohledu nelze než souhlasit s názorem Kandové, která k soudní kontrole uvádí, že soudní kontrolou oportunních rozhodnutí státního zástupce by docházelo k přetěžování trestních soudů ještě více, než je tomu dosud. Navíc podotýká, že jde o trestné činy hraniční společenské škodlivosti, u nichž je snaha vyřešit je mimo soudní řízení, proto považuje kontrolu těchto rozhodnutí soudem za rozporuplnou.⁸⁰

Dalším řešeným aspektem v souvislosti se zásadou legality je, zda se má vztahovat pouze ke státnímu zástupci nebo i k policejnímu orgánu. Východiska nejprve uvádí, že tato zásada dopadá na státního zástupce, zatímco na policejní orgán pouze zprostředkovaně, neboť právě státní zástupce nese odpovědnost za trestní stíhání (s. 9-10). Následně v textu pracuje se dvěma variantami, kdy přichází do úvahy jak možnost upravit tuto zásadu jen pro státního zástupce, tak varianta pro státního zástupce i policejní orgán (s. 14). V samotném znění zásady legality pak uvádí variantu

⁷⁷ KRISTKOVÁ, op. cit., s. 4.

⁷⁸ JÍLOVEC, op. cit., s. 25-26.

⁷⁹ Tamtéž, s. 27, 30.

⁸⁰ KANDOVÁ, Katarína. Kontrola oportunních rozhodnutí státního zástupce. *Státní zastupitelství*. 2017, roč. 15, č. 6, s. 21.

s uvedením státního zástupce i policejního orgánu. Dle názoru autorky by se tato zásada měla vztahovat jak na státního zástupce, tak na policejní orgán. Státní zástupce sice nese odpovědnost za zákonnost a výsledek přípravného řízení, nicméně policejní orgán má povinnost v řízení postupovat samostatně, tudíž by měla zásada legality dopadat rovněž na něj.

Závěrem k zásadě oportunity ještě nutno podotknout, že tato vychází z pojmu veřejného zájmu, kdy rozhodnutí státního zástupce nemůže být na jeho libovůli.⁸¹ Jelikož se však jedná o neurčitý pojem, bylo by vhodné, aby byla ve Východiscích předestřena rovněž kritéria, podle kterých má státní zástupce postupovat z hlediska hodnocení veřejného zájmu.

Autorka práce se tak domnívá, že zásada legality by měla i nadále zůstat vůdčí ideou TrŘ, kdy by měla být pouze modifikována a oslabena prvky oportunity.

d) Zásada oficiality (§ 2 odst. 4 TrŘ)

Zásada oficiality stanoví OČTŘ v trestním řízení postupovat z úřední povinnosti, pokud zákon nestanoví jinak. Tato výjimka ze zásady oficiality pak může být představována institutem souhlasu poškozeného s trestním stíháním podle § 163 TrŘ.⁸²

Tato zásada je v případě přípravného řízení vyjádřena v § 158 TrŘ a § 164 TrŘ, kde je konkretizován postup OČTŘ před zahájením trestního stíhání a postup při vyšetřování. Znamená tedy, že policejní orgán i státní zástupcem mají během přípravného řízení povinnost postupovat a učinit k tomu potřebné úkony tak, aby byl naplněn účel trestního řízení.⁸³

Zásada oficiality je prolomena zejména zásadou obžalovací, jelikož soud se danou věcí může zabývat pouze po podání obžaloby státním zástupcem.⁸⁴

Východiska zachovávají totožné znění této zásady s platnou právní úpravou (s. 15).

e) Zásada rychlosti (§ 2 odst. 4 TrŘ)

V souvislosti se zásadou oficiality je na OČTŘ kladen požadavek vyřizovat trestní věci urychleně, bez zbytečných průtahů, kdy současně stanoví povinnost největšího

⁸¹ KRISTKOVÁ, op. cit., s. 5.

⁸² DRAŠTÍK, op. cit., s. 11.

⁸³ ŠÁMAL, op. cit., s. 55.

⁸⁴ Tamtéž, s. 55.

urychlení projednání vazebních věcí a věcí, v nichž byl zajištěn majetek. Požadavek na rychlost řízení navazuje na čl. 38 odst. 2 LZPS.

Rychlost řízení však nesmí být na úkor řádného objasnění věci. Současně také zásada rychlosti představuje záruku správného a spravedlivého rozhodnutí, neboť nedůvodné průtahy v řízení mohou negativním způsobem ovlivňovat množství a kvalitu získaných důkazů.⁸⁵

K požadavku rychlosti řízení se vyslovil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 10. 07. 2002, sp. zn. NS 5 Tdo 178/2002, kde uvádí, že „*porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je bezpochyby významným zásahem do principů zaručujících právo na spravedlivý proces. Nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního řízení jsou závažným a nežádoucím jevem, který nejen odporuje smyslu práva obviněného, ale i poškozeného na spravedlivý proces, ale je i v rozporu se základními zásadami trestního práva a odporuje účelu trestního řízení.*“

Východiska zásadu rychlosti řízení mírně modifikují, kdy lhůtu pro projednání stanovují s ohledem na složitost věci, význam trestního řízení pro osobu, proti níž se řízení vede a chování této osoby v řízení (s. 17).

f) Zásada šetření práv osob (§ 2 odst. 4 TrŘ)

Tato zásada stanoví povinnost OČTŘ projednávat věci způsobem, aby bylo šetřeno lidských práv zaručených LZPS. Pokud má být do práv osob zasaženo úkony trestního řízení, musí tak být činěno pouze v odůvodněných případech na základě zákona, v míře nezbytně nutné. Současně je v této zásadě tedy vyjádřena i zásada zdrženlivosti a přiměřenosti.

Východiska pak tuto zásadu označují jako zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti, přičemž zdůrazňují požadavek subsidiarity a proporcionality (s. 15, 17).

Poslední tři výše uvedené zásady spolu se zásadou zákazu přihlížet o obsahu petic (tato nebude blíže specifikována, navíc dle Východisek není zásadou trestního řízení a již v TrŘ nebude dále vymezena – s. 16), představují obsah ustanovení § 2 odst. 4 platného TrŘ. Toto ustanovení pak působí nesourodě, jelikož jeho obsah je tvořen čtyřmi samostatnými zásadami. Rozdělení těchto zásad do jednotlivých ustanovení, jak

⁸⁵ ŠÁMAL, op. cit., s. 56.

je tomu předestřeno ve Východiscích tak vnímám jako pozitivní změnu zvyšující přehlednost základních zásad.

g) Zásada materiální pravdy (§ 2 odst. 5 TrŘ)⁸⁶

Zásada materiální pravdy vyjadřuje požadavek, aby OČTŘ postupovaly v řízení v souladu se svými oprávněními a povinnostmi stanovenými TrŘ za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci bez důvodných pochybností a v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí. Nicméně platí, že postup OČTŘ musí být v souladu se zákonem podle § 2 odst. 1 TrŘ.

Jako záruka ve prospěch této zásady pak působí ustanovení § 314d odst. 2 TrŘ, které stanoví, že od dokazování nesporných skutečností může soud upustit jen, pokud nejsou s ohledem na zjištěné skutečnosti závažné důvody o těchto shodných prohlášeních státního zástupce a obviněného pochybovat.

Východiska pak zásadu materiální pravdy vnímají jednak jako zásadu, jednak současně jako cíl trestního procesu (s. 18).

h) Zásada vyhledávací (§ 2 odst. 5 TrŘ)

Zásada vyhledávací znamená v přípravném řízení povinnosti OČTŘ objasňovat i bez návrhu stran okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž je řízení vedeno⁸⁷, kdy ani doznání obviněného nezbavuje OČTŘ této povinnosti.

Zásada vyhledávací je tak konkretizací zásady oficiality v důkazním řízení.⁸⁸ Státní zástupce tuto zásadu v přípravném řízení naplňuje zejména výkonem dozoru.⁸⁹

Východiska pak zachovávají znění zásady vyhledávací v téže podobě jako platná právní úprava, pouze ji dělí a příslušné části zařazují k ustanovením upravujícím přípravné řízení a dokazování.

Mám za to, že přestože spolu zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací úzce souvisí, mohou být uvedeny jako dvě samostatné zásady. Zásadu vyhledávací již dle mého názoru není třeba rozdělovat a část týkající se doznání obviněného uvádět samostatně.

⁸⁶ Někdy bývá tato zásada označována jako zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností.

⁸⁷ Na rozdíl od řízení před soudem, kdy má státní zástupce povinnost prokazovat vinu obviněného.

⁸⁸ ŠAMAL, op. cit., s. 60.

⁸⁹ Tamtéž, s. 62.

i) Zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 TrŘ)

V souladu s touto zásadou OČTŘ hodnotí důkazy dle svého vnitřního přesvědčení jednotlivě i v jejich souhrnu.

Volné hodnocení důkazů je pak předpokladem pro zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Zákon tuto zásadu blíže nespecifikuje, nestanoví žádný počet potřebných důkazů pro rozhodnutí či důkazní sílu jednotlivých důkazů. Díky tomu musí OČTŘ při svém hodnocení přihlížet k okolnostem konkrétního případu, navíc musí toto své přesvědčení ohledně důkazu odůvodnit. Tyto mechanismy pak zabraňují pouhému mechanickému hodnocení důkazů.⁹⁰

Dle Východisek má být zásada volného hodnocení důkazů přesunuta k ustanovením o dokazování. Jako pozitivní vnímám, že dle nového znění této zásady je zdůrazněno, že tak OČTŘ činí v každé fázi řízení a hodnocení má směřovat k tomu, aby ve věci dospěly ke správnému a spravedlivému rozhodnutí (s. 19).

j) Zásada obžalovací (§ 2 odst. 8 TrŘ)

Obžalovací zásada stanoví, že trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby (dalších návrhů), které podává státní zástupce. Jedná se tedy o zásadu, která se sice uplatní zejména v řízení před soudem, nicméně ovlivňuje i řízení přípravné.

Zásada obžalovací by měla zůstat dle Východisek zachována v platném znění, kdy bude rozšířena o soukromou a subsidiární žalobu (s. 19).

k) Zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti (§ 2 odst. 10, odst. 11, odst. 12 TrŘ)

Ačkoli se jedná o zásady, jež se uplatňují v řízení před soudem, uvádím je na tomto místě v souvislosti s několika málo poznámkami ve vazbě na jejich znění vycházející z Východisek.

Zásada veřejnosti má být uplatněna výhradně v řízení před soudem, nicméně v přípravném řízení má být upraveno poskytování informací o trestním řízení (s. 16). U konkrétního znění zásad pak poskytování informací o trestním řízení v přípravném řízení zcela chybí.

⁹⁰ ŠÁMAL, op. cit., s. 69-70.

Zásady ústnosti a bezprostřednosti považuji za důležité alespoň zmínit v souvislosti s tím, že se uplatní např. i při vazebním zasedání. Tyto zásady by měly dle Východisek zůstat zachovány v platném znění.

I) Nové zásady trestního řízení

Východiska stanoví některé další zásady nad rámec současného TrŘ.

V rámci přípravného řízení se pak jedná o zásadu *ne bis in idem*, která vyjadřuje, že: „*trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o správním deliktu a toto rozhodnutí nebylo zrušeno*“ (s. 19).

Zakotvení této zásady považuji za nadbytečné, neboť je v trestním řádu vymezeno i v současnosti jako výjimka ze zásady legality uvedená v § 11 TrŘ, jež uvádí důvody, pro které je trestní řízení nepřipustné.

Nově má být zakotvena rovněž zásada kontradiktornosti řízení. Tato zásada se má vztahovat k řízení před soudem, nicméně má být zakotvena i pro případy, v nichž rozhoduje soud v přípravném řízení. Má být zařazena do části upravující subjekty trestního řízení, případně k ustanovením o řízení před soudem (s. 16).

Výše uvedené rozpory pak ještě více podporují můj výše uvedený závěr, že toto rozdělení zásad do jednotlivých částí, k nimž se vztahují, je naprosto nesystematické a navíc velmi problematické. Příkladem budiž posledně zmíněná zásada kontradiktornosti, která se týká hlavně řízení před soudem, ale částečně zasahuje i do přípravného řízení. Následně má tedy být začleněna k ustanovením upravujícím subjekty řízení, aby byl vyřešen problém, zda tuto zásadu zařadit k řízení před soudem či nikoli.

4 Oprávnění státního zástupce v přípravném řízení

Státní zástupce disponuje řadou oprávnění, jimiž naplňuje své postavení dominus litis v přípravném řízení.

Růžička uvádí, že státní zástupce v přípravném řízení plní dvě funkce, jež jsou vzájemně propojené, kdy první z nich představuje výkon dozoru nad zachováním zákonnosti přípravného řízení, jež zahrnuje rovněž funkce návrhové a rozhodovací. Druhou funkcí je pak funkce instančního orgánu, který rozhoduje o stížnostech proti usnesením policejního orgánu.⁹¹

Nově připravovaná právní úprava si pak dle Východisek klade za cíl „*novým způsobem vymezit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení, tak aby byl skutečným pánem přípravného řízení.*“ (s. 6).

Vzhledem ke vzájemné provázanosti jednotlivých oprávnění státního zástupce v přípravném řízení, budou tato oprávnění vymezena nejprve v rámci stávající právní úpravy, kdy budou rozdělena na oprávnění dozorová, rozhodovací, povolovací a návrhová. Následně bude souhrnně pojednáno o jejich změnách v souvislosti s připravovanou rekodifikací, a to včetně nového institutu soukromé a subsidiární žaloby.

4.1 Dozorová oprávnění

*„V českém trestním procesu vystupuje státní zástupce v předsoudním stadiu jako dominus litis a osud trestního stíhání je v této fázi řízení v podstatě zcela v jeho dispozici.“*⁹² Jeho dominantní postavení je tak mj. vyjádřeno právě výkonem dozoru v přípravném řízení.⁹³

Jak již bylo uvedeno dříve v práci, velká novela TrŘ č. 265/2001 Sb. stanovila jako součást přípravného řízení rovněž fázi prověřování. Státní zástupce tedy od účinnosti této novely TrŘ vykonává dozor nad zachováním zákonnosti přípravného řízení jak během prověřování, tak při vyšetřování.

⁹¹ RŮŽIČKA, 2005, op. cit., s. 475.

⁹² Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 03. 2007, sp. zn. II. ÚS 695/06. In: LATA, J.; PAVLÍK, J. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 116.

⁹³ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1148-1149.

Výkon dozoru v přípravném řízení počíná státní zástupce vykonávat po doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.⁹⁴ Tato dozorová oprávnění jsou stanovena především § 174 odst. 2 TrŘ a jsou vykonávána vedle oprávnění podle § 157 odst. 2 TrŘ, přičemž ustanovení § 157 odst. 2 TrŘ představuje obecné ustanovení, jež se může vztahovat k celému přípravnému řízení, a to i přes jeho formulaci vztahující se zejména k postupu v prověřování.⁹⁵

Jednotlivé fáze přípravného řízení se však vzájemně prolínají a může tak docházet k tomu, že dozorová oprávnění podle § 174 odst. 2 TrŘ, která se vztahují zejména k vyšetřování, mohou být uplatněna již ve fázi prověřování, stejně tak může být naopak uplatněn postup podle § 157 odst. 2 TrŘ ve fázi vyšetřování.⁹⁶

Jednotlivá dozorová oprávnění jsou tedy primárně stanovena TrŘ, kdy je však třeba vnímat je v kontextu s JŘSZ a POP č. 8/2009, jež ustanovení TrŘ dále konkretizují.

4.1.1 Jednotlivá dozorová oprávnění podle trestního řádu

Následně budou vymezena jednotlivá dozorová oprávnění tak, jak jsou vymezena stávající právní úpravou.

a) Dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů

Toto oprávnění státního zástupce upravuje § 174 odst. 2 písm. a) TrŘ pro fázi vyšetřování. Obdobně je pak toto oprávnění stanoveno v § 157 odst. 2 věta první TrŘ, jež směřuje k uložení pokynů policejnímu orgánu k provedení úkonů k objasnění věci či zjištění pachatele. Jedná se tedy o oprávnění, jímž státní zástupce disponuje jak ve fázi prověřování, tak ve fázi vyšetřování.

Tyto pokyny vydává státní zástupce formou opatření (§ 19 odst. 1 JŘSZ), jež vydává písemnou či ústní formou (§ 19 odst. 2 JŘSZ). Pro policejní orgán jsou tyto pokyny závazné.⁹⁷

Pokyny státního zástupce pak představují nečastější a zároveň nejdůležitější nástroj sloužící k usměrňování činnosti policejního orgánu. Vztahují se k jeho postupu

⁹⁴ ŠÁMAL, op. cit., s. 682.

⁹⁵ RŮŽIČKA, 2005, op. cit., s. 503-504.

⁹⁶ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1148-1149.

⁹⁷ Tamtéž, s. 1293.

v přípravném řízení, rozsahu dokazování i k provádění jednotlivých úkonů přípravného řízení.⁹⁸

b) Vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje

Následující ustanovení uvádí TrŘ v § 174 odst. 2 písm. b) a dále v § 157 odst. 2 písm. a), kdy se tato částečně překrývají a toto oprávnění tedy dopadá na celé přípravné řízení.

V prvé řadě se v rámci tohoto oprávnění jedná o přezkum záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a protokolů o neodkladných a neopakovatelných úkonech a záznamu o zahájení trestního stíhání. V rámci přezkumu prvního uvedeného pak státní zástupce po jeho doručení na základě čl. 20 POP zkoumá, zda byl vydán k tomu příslušným policejním orgánem, zda jsou dány důvody pro využití jeho dozorových oprávnění a zda obsahuje náležitosti stanovené zákonem. V případě záznamu o zahájení trestního stíhání pak podle čl. 24 POP přezkoumává jeho zákonnost, přípustnost trestního stíhání, zda bylo vydáno příslušným policejním orgánem a jeho řádné doručení.

Další jednotlivé úkony, jimiž státní zástupce naplňuje toto oprávnění, jsou konkretizovány JŘSZ a POP, kdy tyto obdobně platí pro prověřování i vyšetřování.

Jako další můžeme zmínit provádění provereček spisových materiálů, kdy státní zástupce může buď vyžadovat jejich předložení, nebo prověrku provést přímo u policejního orgánu (§ 18 odst. 1 JŘSZ). V případech, kde nebyl zatím vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení, může od policejního orgánu vyžadovat i operativní svazky.⁹⁹ Státní zástupce provádí prověrky dle čl. 10 odst. 1 POP zejména ve vazebních věcech a věcech skutkově, důkazně či právně složitých. Pravidelné prověřování stavu přípravného řízení mu ukládá i obecné ustanovení čl. 7 POP.

Informace o stavu přípravného řízení může rovněž získávat na základě ústních informací (čl. 10 odst. 3 POP). Předem si pak může vyhradit předkládání protokolů o procesních úkonech (§ 18 odst. 1 JŘSZ, čl. 7 POP). Pokud to státní zástupce považuje za nezbytné v zájmu úplnosti skutkových zjištění a zajištění důležitých důkazů, může

⁹⁸ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1293.

⁹⁹ ŠÁMAL, op. cit., s. 686.

nahlížet do plánu vyšetřování či si vyžádat informace o jeho obsahu (§ 18 odst. 2 JŘSZ). V neposlední řadě pak může stav přípravného řízení konzultovat s policejním orgánem, kdy se však jedná o úkon neformální, jež nemůže nahradit prověrky ani dotazy na stav přípravného řízení.¹⁰⁰

c) Zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoli věci

Rovněž toto oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. c) TrŘ se vztahuje na obě fáze přípravného řízení.¹⁰¹ O tom, kterého úkonu se zúčastní, rozhoduje státní zástupce na základě vlastního uvážení. Policejní orgán má povinnost mu umožnit osobně se účastnit všech procesních úkonů, aby mohl osobně a soustavně sledovat trestní řízení.¹⁰²

POP pak stanoví, že se účastní důležitých procesních úkonů (čl. 7), kdy toto ustanovení rozvádí v dalších člancích. Podle čl. 25a POP státní zástupce zváží svou účast při provádění ohledání či domovní prohlídky, zejména s přihlédnutím k povaze a závažnosti věci a okolnostem jejich provedení. Během účasti sleduje postup policejního orgánu a dbá na jeho zákonný postup. Do jeho provádění zasahuje jen výjimečně, vyžaduje-li to zajištění jeho správného a zákonného provedení. Dle čl. 21 odst. 3 POP se státní zástupce bude účastnit zpravidla úkonů prováděných za přítomnosti soudce, když se jedná o neodkladné a neopakovatelné úkony (zejména výsledky svědků).

Státní zástupce má rovněž oprávnění provést celé vyšetřování sám, kdy se ale v praxi bude jednat spíše o výjimečné případy. Možnost provedení vyšetřování je zde fakultativní v rámci jeho dozorových oprávnění, na rozdíl od případů podle § 161 odst. 4 TrŘ, kdy musí provádět vyšetřování obligatorně.

Ohledně vydání rozhodnutí pak platí, že jsou v souladu s § 119 odst. 2 TrŘ vydávána ve formě usnesení.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, op. cit., s. 655.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 656.

¹⁰² Tamtéž, s. 656.

d) Vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění

Oprávnění vrátit věc policejnímu orgánu k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. d) se uplatní pouze při vyšetřování.¹⁰³

Pokyny vydává státní zástupce formou opatření (§ 19 odst. 1 JŘSZ), kdy je pro tento úkon vyžadována písemná forma (§ 19 odst. 2 JŘSZ). Čl. 54 POP pak konkretizuje, že v pokynu státní zástupce uvede, v jakých směrech a kterými důkazy má být řízení doplněno a současně k tomu stanoví lhůtu.

„Vysoký podíl věcí vrácených k doplnění nesvědčí vždy jen o vysoké náročnosti státního zástupce na policejní orgán a jeho postup při vyšetřování; může být signálem o tom, že není na náležité úrovni výkon dozoru v přípravném řízení (zejména, pokud jde o provádění prověrek).“¹⁰⁴

e) Rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními

Tuto možnost podle § 174 odst. 2 písm. e) má státní zástupce jak ve vyšetřování, tak i ve fázi prověřování. Státní zástupce tak učiní v případě, že po přezkoumání daného rozhodnutí či opatření zjistí, že je buď nezákonné, nebo neodůvodněné, tyto podmínky nemusí být splněny kumulativně.¹⁰⁵

f) Prikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu

V rámci výkonu tohoto oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. f) TrŘ tak státní zástupce činí usnesením, jež se doručuje vedoucímu policejního orgánu s pokynem, aby vyšetřováním pověřil jinou osobu (§ 22 JŘSZ). Z dikce příslušného ustanovení tedy vyplývá, že konkrétní osobu, které má být věc přikázána, určuje vedoucí policejního orgánu, nikoli státní zástupce.

Státní zástupce tak učiní zejména v případech, kdy bude shledávat v činnosti policejního orgánu závažnější nedostatky či v případě, že policejní orgán neprovede nebo nebude respektovat pokyny státního zástupce.¹⁰⁶

¹⁰³ ŠÁMAL, op. cit., s. 657.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 659.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 659.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 662.

Obdobně se postupuje i v případě odnětí a přikázání věci jinému policejnímu orgánu podle § 157 odst. 2 písm. b) TrŘ (§ 22 JŘSZ). V případě podle § 157 odst. 2 písm. b) TrŘ se však nejedná o změnu osoby, nýbrž o změnu policejního orgánu. Může se tak příkladmo jednat o případy, kdy je dána věcná či funkční příslušnost jiného policejního orgánu nebo v případě, kdy je vyžadován jiný stupeň působnosti policejního orgánu.¹⁰⁷

g) dočasné odložení trestního stíhání

Podle § 157 odst. 2 písm. c) může státní zástupce ve fázi prověřování rozhodnout o dočasném odložení trestního stíhání. Jedná se o postup podle § 159b TrŘ, který se uplatní v případě, že je to třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jiného úmyslného trestného činu nebo ke zjištění pachatelů. Trestní stíhání může být odloženo na dobu nezbytně nutnou, nejdéle o dva měsíce s možností prodloužení této lhůty. Po pominutí důvodů se trestní stíhání zahájí.

4.2 Rozhodovací oprávnění

Rozhodovací oprávnění státního zástupce v přípravném řízení stanoví zejména ustanovení § 175 odst. 1 TrŘ, kdy se ovšem nejedná o úplný výčet takových oprávnění, neboť některá další jsou uvedena i v dalších ustanoveních TrŘ.

O těchto zákonem stanovených úkonech je oprávněn rozhodovat výlučně státní zástupce, kdy je tím vyjádřen rozsah jeho vlastní odpovědnosti a dominantního postavení v přípravném řízení. Výčet oprávnění uvedených v § 175 odst. 1 TrŘ pak představuje ty nejdůležitější z nich.¹⁰⁸

Kromě oprávnění níže uvedených považuji na tomto místě za nezbytné zmínit, že státní zástupce rovněž působí jako instanční orgán rozhodující o opravných prostředcích proti rozhodnutím policejního orgánu (blíže o tomto bylo pojednáno ve druhé kapitole této práce).

4.2.1 Meritorní rozhodnutí

První skupinou těchto oprávnění představují meritorní rozhodnutí, jimiž státní zástupce ukončuje přípravné řízení, uvedené v § 175 odst. 1 písm. a) až c) TrŘ. Konkrétně se pak jedná o rozhodnutí o zastavení (§ 172 TrŘ), podmíněném zastavení (§ 307 TrŘ) nebo

¹⁰⁷ ŠÁMAL, op. cit., s. 687.

¹⁰⁸ DRAŠTÍK, op. cit., s. 1303.

přerušení trestního stíhání (§ 173 TrŘ), postoupení věci jinému orgánu (§ 171 TrŘ), podání obžaloby (§ 176 TrŘ), sjednání dohody o vině a trestu s obviněným a podání návrhu soudu na její schválení (§ 175a, § 175b TrŘ).

Dalšími rozhodnutími k ukončení přípravného řízení, neuvedenými v § 175 odst. 1 TrŘ pak patří schválení narovnání (§ 309), rozhodnutí ve zkráceném přípravném řízení (§ 179c odst. 2, odst. 3), zejména pak podání návrhu na potrestání (§ 179c odst. 2 písm. a) TrŘ). Jen státní zástupce pak může rozhodnout o odložení trestního stíhání v případě, že nastaly okolnosti podle § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ (§ 159a odst. 4 TrŘ) a o nestíhání podezřelého (§ 159d TrŘ).

4.2.2 Odklony

Odklony představují alternativu a odchylku od standardního trestního řízení, kdy tyto jsou spojeny se zastavením trestního stíhání bez projednání věci v hlavním líčení. Řešení trestních věcí prostřednictvím odklonů může zkrátit délku trestního řízení a snížit přetíženost trestní justice, rovněž jsou méně nákladné než standardní řízení před soudem.¹⁰⁹

Lichnovský pak uvádí, že v případě odklonů jde o určitou alternativu alternativních trestů, kdy podmíněné zastavení trestního stíhání představuje určitou obdobu podmíněného odsouzení, narovnání pak alternativu peněžitého trestu. Jejich rozdíly pak spočívají zejména v době rozhodování o nich (před vynesemím rozsudku) a odlišné formě rozhodování o nich (tj. usnesením).¹¹⁰

I přes některé výhody však odklony nejsou v odborných kruzích jednotně pozitivně přijímány. Tak např. dle názoru Novotného, je rozhodujícím stadiem právě hlavní líčení, v němž soud nalézá pravdu, rovněž se v tomto stadiu řízení nejdůkladněji uplatňují zásady trestního řízení. Současně upozorňuje, že dle čl. 90 Ústavy jen soud může rozhodovat o vině a trestu, čemuž však úprava odklonů neodpovídá, neboť v rámci odklonů se vychází z doznání či prohlášení obviněného o spáchaném skutku.¹¹¹

¹⁰⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 52-53.

¹¹⁰ LICHNOVSKÝ, František. Účel využíván odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*. 2015, roč. 19, č. 3, s. 17.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 270-272.

Jelínek pak upozorňuje na rozpor odklonů s některými zásadami trestního řízení, zejména v případě dohody o vině a trestu pak uvádí, že tato je v rozporu téměř se všemi zásadami trestního řízení.¹¹²

Mezi odklony jsou zařazeny instituty podmíněného zastavení trestního stíhání (podmíněného odložení návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení), narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Někteří autoři řadí mezi odklony rovněž trestní příkaz a dohodu o vině a trestu. Pro účely této práce v rámci rozhodovacích oprávnění státního zástupce bude věnováno podmíněnému zastavení trestního stíhání, narovnání a dohodě o vině a trestu.

Zákon pro využití podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a § 308 TrŘ¹¹³ vyžaduje, aby se v daném případě jednalo o přečin, k jehož spáchání se obviněný doznal, s takovým vyřízením věci prostřednictvím odklonu souhlasil, nahradil škodu a vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze takové vyřízení považovat za dostatečné. Pokud to vyžaduje povaha trestného činu, lze na obviněném krom splnění výše uvedených podmínek, požadovat rovněž zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se přečinu dopustil nebo složení částky na pomoc obětem trestné činnosti.

K tomu mu státní zástupce stanoví zkušební dobu, jež může činit 6 měsíců až 5 let. Pokud obviněný během zkušební doby vedl řádný život, nahradil způsobenou škodu a vyhověl dalším uloženým omezením a povinnostem, státní zástupce rozhodne, že se obviněný osvědčil. Osvědčením pak nastávají účinky zastavení trestního stíhání. Pokud během zkušební doby tyto podmínky obviněný poruší, státní zástupce rozhodne, že se obviněný neosvědčil a v trestním stíhání se pokračuje. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání má tedy nejprve podobu mezitímního rozhodnutí, až po uplynutí zkušební doby a rozhodnutím o osvědčení jde o rozhodnutí meritorní, jímž se definitivně zastavuje trestní stíhání.

Čl. 49 POP pak navíc stanoví povinnost státnímu zástupci činit v řízení taková opatření, aby v odůvodněných případech bylo možné trestní stíhání podmíněně zastavit.

¹¹² JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stále trauma české legislativy. In: JELÍNEK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 12.

¹¹³ Pokud se koná zkrácené přípravné řízení, obdobou podmíněného zastavení trestního stíhání představuje podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a § 179h TrŘ.

Další odklon od standardního trestního řízení pak představuje institut narovnání podle § 309 a násl. TrŘ. Aby mohlo dojít k vyřízení věci prostřednictvím narovnání, je třeba, aby se jednalo o přečin, obviněný i poškozený souhlasili s takovým vyřízením věci, k čemuž je státní zástupce před rozhodnutím o schválení narovnání vyslechné. Obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, nahradit škodu a složit částku na pomoc obětem trestné činnosti. Současně musí být takový způsob vyřízení věci považován za dostatečný. Pokud jsou podmínky splněny, může státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání, kdy jde o meritorní rozhodnutí ve věci, jímž je trestní stíhání definitivně zastaveno.

Před schválením narovnání má státní zástupce povinnost ověřit, zda prohlášení obviněného odpovídá skutkovým zjištěním a zda složil částku na pomoc obětem trestné činnosti (čl. 52 POP).

Nutno podotknout, že na vyřízení věci prostřednictvím odklonů není v případě splnění zákonných podmínek nárok, záleží na úvaze státního zástupce. Zůbek v tomto upozorňuje, že však nemůže jít o svévoli a nepředvídatelnost v rozhodování. Navrhuje proto, aby i negativní stanovisko bylo odůvodněno konkrétními důvody, pro které nebylo návrhu vyhověno.¹¹⁴

Ze statistik z let 2015 až 2017 pak vyplývá, že podmíněné zastavení trestního stíhání bylo využito v 2851 až 2962 případech, zatímco narovnání pouze v 51 až 81 případech.¹¹⁵ Důvody, pro které je institut narovnání využíván jen minimálně mohou dle Zůbka¹¹⁶, spočívat zejména v tom, že jednak narovnáním se trestní řízení končí a státní zástupce (resp. soud), tak ztrácí moc nad pachatelem. Raději tedy při svém rozhodování zvolí tu alternativu, v níž si může ponechat po určitou dobu pravomoc k postižení pachatele, jako je tomu v případě stanovené zkušební doby u podmíněného zastavení trestního stíhání. Další důvod lze spatřovat v obligatorním výsledku poškozeného a obviněného, bez kterého není možné narovnání schválit. Posledním důvodem pak může být rovněž obligatorní složení částky na pomoc obětem trestné činnosti, kdy

¹¹⁴ ZŮBEK, Jan. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 1, s. 3-4.

¹¹⁵ TOMÍČEK, P.; MALÝ, P. Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství pokračují ve snaze zvýšit podíl ukládaných peněžitých trestů, usilují taktéž o častější využívání tzv. odklonů v trestním řízení. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016. Tiskové zprávy Nejvyššího soudu, publikováno 30. 01. 2018 [cit. 16. 03. 2018].

¹¹⁶ Autor ve svém článku vychází ze statistik z let 2011 – 2013, kdy tyto jsou však velmi obdobné statistikám z let 2015 – 2017, z nichž vychází autorka práce.

je tedy vyžadována určitá solventnost pachatele.¹¹⁷ Narovnání tedy představuje přísnější obdobu podmíněného zastavení trestního stíhání. Vzhledem k výše uvedeným důvodům, které uvádí Zůbek, navíc rovněž dle názoru autorky z důvodu, že na rozdíl od narovnání, se v případě podmíněného zastavení trestního stíhání nevyžaduje souhlas poškozeného, je v praxi častěji věc vyřízena podmíněným zastavením trestního stíhání, než prostřednictvím narovnání, což dokládají rovněž statistiky těchto druhů odklonů.

Poslední alternativou vyřízení trestní věci, již bude věnována pozornost, představuje tzv. dohoda o vině a trestu. Ta byla do českého TrŘ zavedena novelou č. 293/20012 Sb., jedná se tedy o poměrně nový institut. Dohoda o vině a trestu je upravena v § 175a a § 175b TrŘ. Kritéria, jež by měl státní zástupce zvažovat při posuzování vhodnosti jednání o dohodě, jsou pak vymezena v čl. 48a POP.

Zahájit jednání o dohodě je oprávněn státní zástupce na návrh obviněného, nebo i bez návrhu v případě, že výsledky vyšetřování prokázaly, že se skutek stal, jedná se v daném případě o trestných čin a spáchal jej obviněný. Podmínkou pro její sjednání je prohlášení obviněného o spáchání trestného činu. Další podmínkou je, že se dohoda mezi státním zástupcem a obviněným sjednává za přítomnosti obhájce. V případě dohody o vině a trestu je dán širší okruh trestných činů, než je tomu v případě podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Dohoda o vině a trestu může být totiž uzavřena nejen v případě přečinů, ale též některých zločinů. Její sjednání není možné pouze v případech zvlášť závažných zločinů.

Pokud dojde ke sjednání dohody o vině a trestu v přípravném řízení, státní zástupce ji následně předloží soudu ke schválení. Soud pak postupuje dle ustanovení § 314o až § 314s TrŘ.

4.2.3 Rozhodování o vazbě

Státnímu zástupci dále přísluší rozhodovat o některých záležitostech týkajících se vazby podle § 175 odst. 1 písm. d) TrŘ. Jelikož vazba představuje velmi závažný zásah do základních lidských práv a svobod jednotlivce, zejména zásah do osobní svobody garantované čl. 8 odst. 5 LZPS, musí být užita až jako krajní prostředek zajišťující osobu obviněného pro účely trestního řízení. Rovněž o zásazích do lidských práv a svobod může být zasahováno jen v nezbytném rozsahu, kdy o tomto musí rozhodovat

¹¹⁷ ZŮBEK, op. cit., s. 5-6.

nezávislý a nestranný orgán, kterým je soud.¹¹⁸ Státní zástupce je tak oprávněn rozhodovat pouze o záležitostech vazby ve prospěch obviněného, konkrétně o propuštění obviněného z vazby (§ 73b odst. 2, odst. 6 TrŘ), o propuštění za současného nahrazení vazby některým opatřením nahrazujícím vazbu (§ 73, § 73a TrŘ) nebo o změně důvodů vazby v případě, že některý z důvodů vazby pominul (§ 73b odst. 4 TrŘ).

O propuštění obviněného z vazby na jeho žádost může státní zástupce rozhodnout pouze kladně, v opačném případě je povinen žádost předložit soudci k rozhodnutí (§ 73b odst. 2 TrŘ). Čl. 34 POP pak dále uvádí, že státní zástupce v žádosti přezkoumává, zda důvody vazby trvají, a pokud žádosti nevyhoví, předkládá soudci žádost k rozhodnutí spolu se svým stanoviskem. Státní zástupce může dále rozhodnout, že důvod vazby pominul, pouze o změně důvodů vazby rozhodnout nemůže (§ 73b odst. 4 TrŘ).

V případech, kdy je vazba nahrazena jiným opatřením podle § 73 a § 73a TrŘ, může státní zástupce rozhodnout o zrušení omezení zákazu vycestování do zahraničí nebo o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu (§ 73b odst. 5). O předběžných opatřeních bude pojednáno dále v této kapitole, zde proto jen stručná zmínka. V případě, že státní zástupce rozhoduje o propuštění z vazby za současného uložení peněžité záruky jako opatření nahrazujícího vazbu, může o ní rozhodnout, pouze pokud jejímu přijetí vyhoví. Pak může rozhodnout o její přípustnosti, výši a způsobu jejího složení. Pokud ovšem žádosti nevyhoví, je povinen žádost předložit k rozhodnutí soudu.¹¹⁹ Pokud pominou důvody, které vedly k jejímu přijetí či okolnosti rozhodné pro její výši, může státní zástupce rozhodnout o jejím zrušení či změně její výše (čl. 35 POP).

4.2.4 Rozhodování o zajištění osob a věcí

Ohledně rozhodování vztahujících se k zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení je státní zástupce oprávněn podle § 175 odst. 1 písm. e) rozhodnout o nařízení zajištění majetku obviněného, příp. zrušení takového zajištění (podrobnosti stanoví čl. 55 a násl. POP) a rozhodnutí podle § 175 odst. 1 písm. g) TrŘ, o zničení zajištěné věci podle § 81b TrŘ v případě, že se jedná o věci, jež ohrožují bezpečnost lidí nebo majetku.

¹¹⁸ Nikoli státní zástupce, jak vyplývá z nálezu Ústavní soudu ze dne 19. 04. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14.

¹¹⁹ DRAŠTÍK, op. cit., s. 573.

Pokud je to nezbytné k objasnění okolností o spáchání trestného činu, zjištění povahy, rozsahu nebo umístění věcí k jejich zajištění, ke zjištění majetkových poměrů obviněného nebo k zajištění výkonu trestní sankce, může státní zástupce podle § 8 odst. 2 TrŘ požadovat zejména údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství a údaje z evidence investičních nástrojů a zaknihovaných cenných papírů či některé informace týkající se stanovení daně z příjmů.

4.2.5 Další rozhodovací oprávnění podle § 175 odst. 1 TrŘ

Podle § 175 odst. 1 písm. f) TrŘ pak státní zástupce provádí zajištění nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, případně může takové zajištění omezit nebo zrušit (§ 47 a násl. TrŘ), kdy podrobnosti stanoví čl. 58 POP.

Výlučně státní zástupce podle § 175 odst. 1 písm. h) TrŘ je oprávněn nařídit exhumaci mrtvoly (§ 115 odst. 2 TrŘ). Současně vydává souhlas k pohřbení mrtvoly v případech stanovených v § 115 TrŘ.

V případech podle § 175 odst. 1 písm. i) a j) státní zástupce rozhoduje o některých úkonech v souvislosti právního styku s cizinou, kdy se tato úprava řídí zákonem č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

4.2.6 Rozhodování o předběžných opatřeních

Z dalších rozhodovacích oprávnění, neuvedených v § 175 odst. 1 TrŘ, může státní zástupce rozhodovat o uložení některých předběžných opatření podle § 88b-88o TrŘ, kdy předběžná opatření lze ukládat pouze obviněnému (§ 88b odst. 1 TrŘ), a to za účelem ochrany poškozeného, osob mu blízkých nebo ochrany zájmů společnosti či z důvodu zabránit obviněnému páchat další trestnou činnost (§ 88b odst. 2 TrŘ). O předběžných opatřeních je možné rozhodovat samostatně nebo je lze uložit jako opatření nahrazující vazbu (§ 73 odst. 1 písm. d) TrŘ). Podrobnosti k ukládání předběžných opatření stanoví čl. 40a POP.

Ustanovení § 88c TrŘ stanoví taxativní výčet předběžných opatření, kdy státní zástupce je oprávněn podle § 88m odst. 2 TrŘ rozhodnout o uložení předběžných opatření zákazu styku s určitými osobami (§ 88d TrŘ); zákazu držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti (§ 88i TrŘ); zákazu užívat, držet či přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky (§ 88j TrŘ) a zákazu her a sázek (§ 88k TrŘ).

Stejně jako u otázek týkajících se vazby, státní zástupce rovněž v případech předběžných opatření může rozhodovat toliko o těch případech, v nichž nebude docházet k významnějším zásahům do základních lidských práv a svobod obviněného. O uložení ostatních předběžných opatření bude rozhodovat soud na návrh státního zástupce (o tom bude pojednáno dále v této kapitole v rámci návrhových oprávnění státního zástupce).

Pokud má být uložení předběžného opatření rozhodnuto při rozhodování státního zástupce o propuštění obviněného z vazby za současného uložení předběžného opatření, o němž není státní zástupce sám oprávněn rozhodnout, musí jej předložit k rozhodnutí soudu i v případě, že s uložení takového předběžného opatření jako náhrady vazby souhlasí.¹²⁰

4.3 Povolovací oprávnění

Státní zástupce vydává souhlas k provedení určitých úkonů, které může policejní orgán učinit pouze s jeho souhlasem. Dochází tak k prolínání s rozhodovací činností státního zástupce, neboť udělení souhlasu představuje rozhodování o návrzích policejního orgánu.

Jak vyplývá ze znění jednotlivých ustanovení TrŘ, vyžaduje se, aby byl dán předchozí souhlas. Bez předchozího souhlasu může policejní úkon provést pouze v případě, že věc nesnesla odkladu a souhlasu nebylo možné předem dosáhnout. Obecně ale i tak platí, že souhlas musí být dát dodatečně. Státní zástupce pak v takových případech přezkoumává, proč věc nesnesla odkladu a zda nebylo možné jeho souhlasu předem dosáhnout (čl. 25 odst. 2 POP).

Dle platné právní úpravy jsou povolovací oprávnění státního zástupce vymezena napříč TrŘ, vždy uvedená u konkrétního institutu, k němuž se vztahují.¹²¹ Rovněž nová právní úprava počítá dle Věcného záměru z roku 2008 se zachováním souhlasu v rámci konkrétních ustanovení (s. 69).

Státní zástupce bude policejními orgány udělovat souhlas zejména k úkonům týkajícím se zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.

V případě zajištění osob je policejní orgán po předchozím souhlasu státního zástupce oprávněn zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, pokud je u ní

¹²⁰ DRAŠTÍK, op. cit., s. 562.

¹²¹ Někdy TrŘ hovoří o povolení nebo nařízení, nicméně rovněž se v daném případě jedná o souhlas.

dán některý z důvodů vazby (§ 76 odst. 1 TrŘ). Podrobnosti k udělení souhlasu stanoví čl. 29 POP. V případě, že se jedná o obviněného, u kterého je dán důvod vazby, může jej policejní orgán zadržet a následně má povinnost toto státnímu zástupci oznámit (§ 75 TrŘ). Další postup pak stanoví čl. 30 POP. Nejpozději do 48 hodin od zadržení musí být tato osoba odevzdána soudu, aby ten mohl případně rozhodnout o návrhu státního zástupce na vzetí do vazby nebo o propuštění takové osoby na svobodu (§ 75, § 76 odst. 4 TrŘ).

Pokud jde o zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, v případě, že taková věc nebyla policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci dobrovolně předložena nebo vydána (§ 78 odst. 1), může být taková věc osobě odňata, a to na příkaz státního zástupce nebo na příkaz policejního orgánu s předchozím souhlasem státního zástupce. Usnesením Ústavního soudu ze dne 01. 04. 2014, sp. zn. II. ÚS 309/14 bylo konstatováno, že předchozí souhlas státního zástupce se vydává ve vztahu k věci, které se týká, ale nemusí být vydán ve vztahu ke konkrétní osobě.

Státní zástupce uděluje souhlas v případě zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty podle ustanovení § 77a až § 77g TrŘ, jež se vztahuje jak na movité, tak nemovité věci. Podrobnosti stanoví čl. 25 odst. 3 a čl. 40 POP. O vracení, vydání a dalším nakládání s věcí podle § 80 a 81 TrŘ je oprávněn rozhodnout jak státní zástupce, tak policejní orgán.

Státní zástupce je dále oprávněn nařídit osobní prohlídku, s jeho souhlasem tak může učinit rovněž policejní orgán (§ 83b TrŘ).

Státní zástupce disponuje některými oprávněními ve vztahu k zásilkám, kdy může nařídit zadržení zásilky v případě, že je třeba zajistit její obsah (§ 86 TrŘ). Rovněž může nařídit sledování zásilky v případě, že je to třeba k objasnění trestného činu nebo odhalení jeho pachatelů a je dáno důvodné podezření, že zásilka obsahuje věci uvedené v § 87a TrŘ (§ 87b TrŘ).

Státní zástupce je oprávněn udělit souhlas k použití některých operativně pátracích prostředků (§ 158b a násl. TrŘ ve spojení s čl. 16 POP). Povoluje uskutečnění předstíraného převodu podle § 158c TrŘ (podrobnosti upravuje čl. 17 POP) a sledování osob a věcí, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové či jiné záznamy podle § 158d TrŘ (podrobnosti stanoví čl. 18 POP).

Policejní orgán má pak oprávnění rozhodnout i bez souhlasu státního zástupce o odložení nebo jiném vyřízení věci podle § 159a TrŘ, s výjimkou odložení věci podle § 159a odst. 4 TrŘ, kdy je k odložení věci podle tohoto ustanovení oprávněn výlučně státní zástupce. Pokud o odložení věci rozhodne policejní orgán, státní zástupce má povinnost jeho rozhodnutí přezkoumat, a v případě, že jej shledá nezákonným nebo neodůvodněným, může jej podle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ zrušit.¹²² Dále může policejní orgán se souhlasem státního zástupce rozhodovat o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159b TrŘ).

4.4 Návrhová oprávnění

Jak bylo nastíněno výše, pokud má být v trestním řízení zasahováno do základních lidských práv a svobod, je třeba, aby o takovém zásahu rozhodl soud, tedy nezávislý a nestranný orgán, za nějž nelze považovat státního zástupce, tím méně pak policejní orgán.¹²³

Soudce bude rozhodovat v přípravném řízení o návrzích státního zástupce, který tyto návrhy bude podávat buď z vlastního podnětu, nebo z podnětu policejního orgánu. Případy, ve kterých tak musí státní zástupce učinit, stanoví jednotlivá ustanovení TrŘ vždy u konkrétního úkonu, k němuž se váží.

Před podáním návrhu soudu musí státní zástupce přezkoumat, zda je zásah do základních lidských práv a svobod odůvodněný, zákonný a přiměřený (čl. 27 POP). Náležitosti konkrétních návrhů jsou pak uvedeny v dalších článcích POP.

4.4.1 Návrhy týkající se vazby

Nejzávažnějším opatřením, jež je možné v přípravném řízení uložit obviněnému, představuje institut vazby. O vzetí obviněného do vazby může v přípravném řízení rozhodnout na návrh státního zástupce výlučně soudce (§ 73b odst. 1 TrŘ), neboť jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 03. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02, o vzetí do vazby musí rozhodovat nestranný a nezávislý subjekt, kdy státní zástupce jednak z hlediska svého osobního statusu, jednak z hlediska svého postavení v trestním řízení, tyto rysy nenaplnuje.

„Soudce rozhodující v přípravném řízení o vazbě na návrh státního zástupce, je již v době rozhodování o vzetí obviněného do vazby povinen zvážit, zda nelze účelu vazby

¹²² DRAŠTÍK, op. cit., s. 1209.

¹²³ Nález Ústavního soudu ze dne 08. 06. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

dosáhnout přijetím některého jiného opatření. Je-li o vazbě rozhodováno v přípravném řízení, státní zástupce nemůže sám namísto podání návrhu na vzetí obviněného do vazby rozhodnout o tom, že přijímá některou z náhrad za vazbu. Nemá totiž pravomoc k rozhodnutí o tom, zda jsou u obviněného dány důvody vazby. Pokud nabízenou náhradu za vazbu státní zástupce akceptuje, je to povinen vyjádřit v návrhu na vzetí obviněného do vazby.“¹²⁴

Rovněž o dalším trvání vazby rozhoduje na návrh státního zástupce soudce (§ 72 odst. 1 TrŘ), kdy návrh státního zástupce představuje nezbytnou podmínku pro rozhodnutí soudce, bez takového návrhu soudce sám o dalším trvání vazby rozhodnout nemůže (§ 73b odst. 3 TrŘ).¹²⁵

Soudce rozhoduje i v případě změny důvodů vazby (§ 73b odst. 4 TrŘ), nicméně všechny OČTŘ jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby trvají či se nezměnily, a zda nelze nahradit vazbu jiným, mírnějším opatřením (§ 71 odst. 1 TrŘ). Podrobnosti přezkouvání důvodů vazby pro státní zástupce stanoví čl. 33 POP. Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 04. 05. 2015 sp. zn. I. ÚS 217/15 „není možné, aby soudy jen rekapitulovaly závěry předchozího rozhodování o vazbě, bez toho, aby v reálném čase, kdy důvodnost vazby přezkouvávají, zvážily námitky a argumenty obviněného a zkoumaly, zda konkrétní skutečnosti zakládající důvodnost vazby v počáteční fázi trestního stíhání během dalšího trvání vazby již neztratily na významu či přesvědčivosti, a bylo by tak zapotřebí ospravedlnit delší trvání vazby dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jinými opatřeními podle trestního řádu. Porušení této zákonné povinnosti orgánů činných v trestním řízení průběžně zkoumat a řádně odůvodňovat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají a zda nelze vazbu nahradit některým z mírnějších zákonem stanovených opatření, zakládá porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu a spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a způsobuje tím porušení práva na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny.“

O otázkách týkajících se vazby je zpravidla rozhodováno ve vazebním zasedání podle § 73d a násl. TrŘ.

¹²⁴ DRAŠTÍK, op. cit., s. 561.

¹²⁵ Tamtéž, s. 544.

4.4.2 Návrhy k zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení

Soudce rozhoduje na návrh státního zástupce o zajišťovacích opatřeních, které představují krátkodobé omezení osobní svobody podezřelého nebo obviněného. V případě, že se jedná o obviněného, u něhož je dán důvod vazby, vydává soudce příkaz k jeho zatčení. Zatčení pak provede policejní orgán a nejpozději do 24 hodin od zatčení jej musí předat soudci, aby mohl rozhodnout o vzetí obviněného do vazby (§ 69 TrŘ).

V případě, že se jedná o podezřelého, u něhož je dán důvod vazby a jsou splněny další podmínky podle § 76a odst. 1 TrŘ, vydá soudce na návrh státního zástupce příkaz k zadržení. Pokud státní zástupce nenařídí propuštění takové osoby na svobodu, je povinen ji ve lhůtě 48 hodin od zadržení odevzdat soudu spolu s návrhem na vzetí do vazby (§ 77 odst. 1 TrŘ).

V případech uvedených v § 77a TrŘ může soudce na návrh státního zástupce vydat omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí, jestliže to vyžaduje dosažení účelu trestního řízení. Státní zástupce je pak samostatně oprávněn takové omezení zrušit nebo na určitou dobu vycestování z důležitých důvodů povolit (§ 77a odst. 4, odst. 6 TrŘ).

Pokud se týká zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, vydává soudce příkaz k ohledání nemovité věci (§ 77d odst. 1 TrŘ) a příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 TrŘ) a prohlídce jiných prostor a pozemků (§ 83a odst. 1 TrŘ). Prohlídku pak bude zpravidla provádět policejní orgán. Příkaz soudce představuje garanci zákonnosti nad postupem policejního orgánu při úkonech, kterými zasahuje do základních lidských práv a svobod.¹²⁶

Dále soudce v případech zajištění věcí rozhodne o povolení k otevření zadržené zásilky (§ 87 odst. 1 TrŘ), záměně zásilky (§ 87a odst. 1 TrŘ), nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 2 TrŘ) a nařízení sledování bankovního účtu nebo účtu u osoby oprávněné k evidenci investičních nástrojů nebo zaknihovaných cenných papírů (§ 8 odst. 3 TrŘ).

4.4.3 Další návrhová oprávnění

Soud rovněž rozhoduje o návrzích státního zástupce o použití některých operativně pátracích prostředků, a to o povolení ke sledování osob a věcí v případě, že jím má dojít k zásahu do nedotknutelnosti obydlí nebo listovního tajemství (§ 158d odst. 2 TrŘ).

¹²⁶ Unesení Ústavního soudu ze dne 21. 04. 2015, sp. zn. I. ÚS 3981/14.

Soudce vrchního soudu pak povoluje použití agenta na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství (§ 158e odst. 4 TrŘ). Pokyny k dalšímu postupu státního zástupce v případech, že má být využito agenta, stanoví čl. 19 POP.

Jen soudce pak může na návrh státního zástupce rozhodnout o vyšetření duševního stavu obviněného ve zdravotnickém zařízení podle § 116 odst. 2 TrŘ.

4.5 Rekodifikace

Nová právní úprava si dle Východisek klade za cíl nově vymezit a posílit oprávnění státního zástupce tak, aby byl skutečným pánem řízení (s. 6). Vychází přitom z Věcných záměrů z let 2004 a 2008, které stanoví prostřednictvím jakých oprávnění je toto jeho dominantní postavení v přípravném řízení naplňováno.

Věcný záměr z roku 2004 vychází z toho, že dozor je souhrnem prostředků, jimiž státní zástupce naplňuje své dominantní postavení v přípravném řízení, přičemž představuje *„systematickou a cílevědomou kontrolní činnost zaměřenou na zjištění stavu přípravného řízení, prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků.“* Prostřednictvím něj je také zaručeno, že nikdo nebude bezdůvodně stíhán či zkracován na svých právech (s. 86).

Dále tento Věcný záměr stanoví, že *„je třeba k posílení pojetí dozoru státního zástupce nad zákonností a úplností přípravného řízení z hlediska pozdějšího podání obžaloby k soudu setrvat na vymezení postavení státního zástupce jako orgánu, který nejen vykonává skutečný a efektivní dozor nad přípravným řízením, ale také rozhoduje o všech zásadních otázkách v přípravném řízení s výjimkou „povolování“ zásahů do nejdůležitějších práv a svobod občanů.“* (s. 30).

Věcný záměr z roku 2008 pak stanoví, že dominantní postavení vyplývá rovněž z toho, že státní zástupce zastupuje veřejný zájem, a to nejen v přípravném řízení, nýbrž i v řízení před soudem, kdy si musí pro plnění své úlohy veřejného žalobce před soudem vytvořit v přípravném řízení potřebné předpoklady, a proto musí disponovat oprávněními ve vztahu k policejnímu orgánu. Současně tím rovněž vykonává kontrolu nad postupem policejního orgánu, jež úkony trestního řízení zasahuje do práv a svobod osob (s. 70).

Východiska rovněž navrhuji, aby byla do TrŘ výslovně zakotvena zásada, dle které *„státní zástupce uplatňuje během přípravného řízení svá oprávnění, aby si zajistil*

prehled o jeho stavu a výsledcích a měl možnost působit na jeho průběh a v případě zjištěných nedostatků tyto neprodleně odstraňovat“ (s. 28).

V působnosti státního zástupce má být, dle Východisek, činit veškerá meritorní rozhodnutí ukončující přípravné řízení, a to včetně odložení věci pro nedostatek veřejného zájmu (s. 28). To odůvodňuje Věcný záměr z roku 2004, jež stanoví, že vzhledem k tomu, že je to právě státní zástupce, kdo rozhoduje v případě skončení přípravného řízení o podání obžaloby, musí proto rovněž rozhodovat i o všech ostatních případech jeho skončení. Nadále pak dává policejnímu orgánu možnost rozhodnout o odložení věci před zahájením trestního stíhání vzhledem k tomu, že se jedná o rozhodnutí, které zásadně nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (s. 30). Věcný záměr z roku 2008 dále předpokládal, že by policejní orgán mohl samostatně rozhodnout rovněž o přerušení trestního stíhání (s. 86).

Ohledně těchto oprávnění činit veškerá rozhodnutí ukončující přípravné řízení nelze než souhlasit, že tato musí být výlučně v působnosti státního zástupce, aby tak mohl být skutečným pánem přípravného řízení. Rovněž rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci před zahájením trestního stíhání či přerušení trestního stíhání není na překážku, neboť se nejedná o rozhodnutí konečná, navíc tím bude částečně posílena procesní samostatnost policejního orgánu. Jako problematické se může jevit rozhodování

o odložení či zastavení trestního stíhání z důvodu nedostatku veřejného zájmu. Jedná se o neurčitý pojem a Východiska ani Věcné záměry neposkytují žádná bližší konkrétní kritéria či podmínky, na základě kterých by státní zástupce měl rozhodnout o nedostatku veřejného zájmu na stíhání.

Bezesporu největší změnou týkající se dozoru státního zástupce v přípravném řízení, představuje jeho fakultativní výkon ve fázi prověřování. Státní zástupce by jej tak obligatorně vykonával pouze ve fázi vyšetřování, u prověřování by se stal obligatorním pouze v případě zjištění průtahů v řízení. Východiska však k této změně nestanoví žádné bližší odůvodnění (s. 27).

Lze pouze uvést, že Věcný záměr z roku 2008 uvádí, že: *„fáze postupu před zahájením trestního stíhání, ale v některých případech ani fáze vyšetřování nevyžaduje nezbytně a ve všech případech, aby byl dozor státního zástupce vykonáván za využití všech jeho prostředků a metod; není také vždy nutné, aby byl vykonáván soustavně.*

Potřeba, aby byl dozor vykonáván soustavně a všemi dostupnými způsoby a prostředky, může vzniknout jen u věcí závažných nebo skutkově či právně složitých nebo u věcí sice méně závažných, ale o nichž získal státní zástupce poznatky o postupu policejního orgánu, který nesplňuje požadavek, aby byl v souladu se zákonem rychlý a účinný“ (s. 70).

Pokud má být v souladu s proklamovanými stanovisky připravované rekodifikace posilováno postavení státní zástupce v přípravném řízení tak, aby byl výkon jeho dozoru efektivní, považuji ustanovení o fakultativním dozoru v prověřování v rozporu s těmito stanovisky. Prostřednictvím svých dozorových oprávnění si státní zástupce vytváří předpoklady pro naplnění své role veřejného žalobce v řízení před soudem. Aby mohl při svém rozhodnutí při skončení přípravného řízení učinit správný závěr o tom, zda bude trestní řízení skončeno již v přípravném řízení či bude podána obžaloba k soudu, musí mít o konkrétním případě poznatky během jeho celého průběhu. Z těchto důvodů mám za to, že by dozor ve fázi prověřování měl i nadále zůstat obligatorní, jako je tomu dle platné právní úpravy.

Co se týče úpravy odklonů, v souladu s Východisky, by měly být nově vymezeny ve zvláštní hlavě odlišné od zvláštních způsobů řízení (jako je tomu dle platné právní úpravy), neboť nejde o zvláštní formy řízení, ale o specifické formy vyřízení věci (s. 8). Rovněž by mělo dojít k posílení využívání odklonů tak, aby přispívaly k rychlejšímu a finančně méně náročnému řešení věci a zároveň došlo ke snížení počtu případů, v nichž bude postupováno formou standardního projednání trestní věci.

Měla by být zvážena možnost rozšíření okruhu trestných činů, ve kterých by bylo možné odklony uplatnit. Kromě přečinů by se mělo nově jednat rovněž zločiny, které projednává v prvním stupni okresní soud, spáchané prvotrestanými pachateli (s. 24-25).

Druhy odklonů by pak měly být převzaty ze stávající právní úpravy. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání je současná právní úprava tohoto odklonu považována za vyhovující a nemělo by dojít k její výraznější změně (s. 33).

V případě narovnání je tomu však opačně, současná úprava je shledávána jako nevyhovující, neboť základní podmínky jejího uplatnění jsou totožné jako u podmíněného zastavení trestního stíhání. Mělo by tedy dojít k úpravě narovnání tak, aby se využívalo u jiných trestných činů než u těch, u nichž lze využít podmíněného zastavení trestního stíhání. Zejména by se pak mělo jednat o takové trestné činy,

jež mají povahu konfliktu mezi pachatelem a poškozeným. Současně by mělo dojít k rozšíření opatření k odčinění újmy poškozeného a k zajištění obecně prospěšných účelů, kdy konkrétně by se jednalo např. o odpracování určitého počtu hodin prací ve prospěch obcí či jiných prospěšných institucí, zdržení se řízení motorových vozidel nebo zdržování se po určitou dobu v obydlí. V případě schválení narovnání by toto mělo povahu přerušení trestního stíhání, zastaveno by bylo až splnění podmínek, k nimž se obviněný zavázal (s. 34).

Dohoda o vině a trestu by pak měla být rozšířena na všechny trestné činy, tedy i na zvlášť závažné zločiny (s. 34).

Autorka práce považuje za pozitivní, aby došlo ke změně úpravy narovnání tak, aby bylo odlišeno od podmíněného zastavení trestního stíhání. Současně se domnívá, že správným krokem je možnost rozšíření opatření k nahrazení újmy a zajištění obecně prospěšných účelů. Nicméně na straně druhé by nemělo dojít k rozšíření možnosti aplikace odklonů rovněž na některé zločiny, tím méně potom k rozšíření možnosti využití dohody o vině a trestu na zvlášť závažné zločiny. Odklony představují pro praxi vhodné alternativní řešení některých méně závažných trestných činů, nemohou však ve svém důsledku převážet nad standardním projednáním trestní věci v případech závažnější kriminality.

4.5.1 Soukromá a subsidiární žaloba

Východiska v rámci připravované rekodifikace počítají se zavedením nového institutu v podobě soukromé a subsidiární žaloby, kdy tyto mají v omezeném rozsahu představovat ze strany poškozeného kontrolu nestíhání trestného činu státním zástupcem (s. 28).

Soukromá žaloba se uplatňuje v případech trestných činů nižší společenské škodlivosti, u nichž převažuje zájem soukromý nad zájmem veřejným. Záleží tak na úvaze poškozeného, zda má zájem na potrestání pachatele. V jejím rámci je tedy veřejný zájem chráněn prostřednictvím zájmu soukromého a navíc jsou zohledněny zájmy poškozeného.¹²⁷

Subsidiární žaloba pak představuje možnost poškozeného převzít trestní stíhání v případě, že státní zástupce stíhat nechce. Důvodem možnosti převzetí trestního stíhání

¹²⁷ GRIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, s. 86.

poškozeným je zajištění určité kontroly správnosti rozhodnutí státního zástupce. Jejím uplatněním dochází k důslednějšímu zajištění zásad legality a zákonnosti.¹²⁸

Věcný záměr z roku 2008 vychází z toho, že soukromá žaloba by se uplatňovala u vybraných trestných činů, u nichž převažuje soukromý zájem na stíhání nad zájmem veřejným (s. 105). Konkrétně by se pak mělo jednat o trestné činy pomluvy, porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti, poškození spotřebitele, porušení práv k ochranné známce a jiným označením a porušení chráněných průmyslových práv (s. 102).

Soukromý žalobce by pak byl oprávněn nahlížet do spisů, opatřovat si potřebné podklady a požadovat prostřednictvím státního zástupce provedení jednotlivých úkonů od policejního orgánu (s. 102).

Pokud by byla podána soukromá žaloba, soud by o tom uvědomil státního zástupce. Ten by v případě, pokud shledá zasažení veřejného zájmu, mohl ve věci podat obžalobu a řízení by pak bylo vedeno jak o obžalobě, tak o soukromé žalobě (s. 103).

V přípravném řízení by pak mohl státní zástupce věc převzít a působit v ní sám. Podání soukromé žaloby by pak přicházelo v úvahu pouze v případě, že by státní zástupce rozhodl o zastavení trestního stíhání (s. 105).

Z hlediska zařazení v systematice TrŘ by pak řízení o soukromé žalobě mělo být začleněno k ustanovením o zvláštních způsobech řízení (s. 102).

Pokud státní zástupce věc z důvodu nedostatku veřejného zájmu na stíhání pravomocně odloží nebo trestní stíhání ze stejného důvodu zastaví, bude moci poškozený podat subsidiární žalobu (s. 103).

Pozitivně přijímá institut zavedení soukromé a subsidiární žaloby ve své publikaci Gřivna, kdy de lege ferenda navrhuje tyto instituty do českého TrŘ zavést, neboť současnou právní úpravu shledává z hlediska možností poškozeného uplatňovat svá práva jako nevyhovující a nedostatečnou.¹²⁹

Naproti tomu, např. Tibitanzlová ve svém článku poukazuje na některé nedostatky soukromé žaloby, kdy upozorňuje kupříkladu na to, že případným zavedením soukromé žaloby by zpravidla nedošlo k odlehčení policejnímu orgánu či státnímu zástupci, neboť se počítá s jejím zavedením ohledně takových trestných činů, které svou povahou budou

¹²⁸ GŘIVNA, op. cit., s. 87.

¹²⁹ Tamtéž, s. 100-102.

zpravidla projednávány v jiném než trestním řízení (konkrétně pak hovoří o trestném činu pomluvy).¹³⁰

Kandová pak upozorňuje, že institut soukromé žaloby nepředstavuje kontrolu oportunních rozhodnutí státního zástupce o odložení věci nebo zastavení trestního stíhání, neboť jde pouze o rozhodnutí svěřit stíhání některých trestných činů do rukou poškozeného. Stejně oprávnění poškozeného však vyjadřuje dle platné právní úpravy institut souhlasu poškozeného¹³¹ s trestním stíháním.¹³²

Obdobně pak Fenyk uvádí, že souhlas poškozeného podle § 163 TrŘ představuje svéráznou „obdobu“ soukromé, resp. subsidiární žaloby.¹³³ Autorka práce se rovněž ztotožňuje s názory, jež nejsou nakloněny k přijetí institutu soukromé žaloby. Na jedné straně jde o velmi úzký rozsah trestných činů, pro něž by bylo možno soukromou žalobu podat, navíc takových, jak podotýká Tibitanzlová, které ani ve větší míře nebudou řešeny v rámci trestního řízení, neboť nebudou jako trestný čin pro svou nedostatečnou společenskou škodlivost kvalifikovány. Na straně druhé by pak mohlo docházet k přetěžování všech OČTŘ, jelikož i soukromý žalobce může žádat prostřednictvím státního zástupce policejní orgán o součinnost, tudíž tyto OČTŘ se budou muset daným případem zabývat. Pokud pak dojde k podání soukromé žaloby k soudu, ten bude muset navíc vyrozumívat státního zástupce, který bude zvažovat, zda ve věci podá rovněž obžalobu.

Z těchto výše uvedených důvodů mám za to, že zavedením soukromé žaloby by došlo ke komplikacím a dalším průtahům trestního řízení, což by bylo v rozporu s další ideou Východisek, totiž se snahou o zjednodušení a zrychlení trestního řízení. Institut souhlasu poškozeného je dostatečnou obdobou soukromé žaloby a v ostatních případech by to měl být právě státní zástupce, kdo bude výlučně rozhodovat o důvodnosti trestního stíhání, neboť poškozený v případě nesouhlasu s takovým rozhodnutím státního zástupce disponuje de lege lata možnostmi obrany proti takovým rozhodnutím.

¹³⁰ TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 9, s. 217-218.

¹³¹ Věcný záměr z roku 2008 hovoří vedle souhlasu poškozeného rovněž o úpravě zahájení trestního stíhání na návrh poškozeného, nicméně Východiska již o tomto institutu nepojednávají.

¹³² KANDOVÁ, op. cit., s. 21.

¹³³ FENYK, 2015, op. cit., s. 485.

5 Slovenská právní úprava

Tato kapitola stručně pojednává o právní úpravě prokuratury Slovenské republiky, kdy tak činí prostřednictvím komparace s českým právním řádem. Obsah této kapitoly zrcadlí uspořádání předchozího textu práce, kdy se nejprve zabývá ústavním zakotvením prokuratury a vymezuje důležité právní předpisy, kterými se prokurátoři při své činnosti řídí. Dále pojednává o soustavě prokuratury a osobě prokurátora.

Následně nastiňuje průběh přípravného řízení, zásady typické pro prokurátora v přípravném řízení a konečně se zabývá postavením prokurátora v přípravném řízení s ohledem na jeho konkrétní oprávnění a povinnosti v tomto stadiu trestního řízení.

5.1 Vymezení prokuratury Slovenské republiky

Prokuratura Slovenské republiky je ústavně zakotvena v čl. 141 až 151 zákona č. 460/1992 Zb., Ústavy Slovenskej republiky. Jejím úkolem je chránit práva a zákonem chráněné zájmy fyzických a právnických osob a státu, přičemž podrobnosti stanoví zákon. Prokuratura je státním orgánem nezávislým na ostatních složkách státní moci, je oddělena od ostatních státních orgánů, není podřazena moci výkonné, tak jako je tomu v případě České republiky (ani moci zákonodárné či soudní).¹³⁴

Zákonnými předpisy, jež upravují pravomoc a působnost prokuratury a prokurátorů, pak upravují zejména zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry, zákon č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok (dále jen „TP“) a další.

Soustavu prokuratury Slovenské republiky tvoří generální prokuratura, krajské prokuratury a okresní prokuratury (§ 38 zákona o prokuratúre). Na rozdíl od státního zastupitelství v České republice chybí vrchní prokuratura, a soustava prokuratury je pouze třístupňová. To ovšem odpovídá soustavě soudů Slovenské republiky, kterou tvoří okresní a krajské soudy a Nejvyšší soud Slovenské republiky (§ 5 zákona o súdech).¹³⁵

Působnost prokuratury je pak vykonávána prostřednictvím prokurátorů. Podmínky pro vznik funkce prokurátora pak stanoví § 6 zákona o prokuratúrach a právnych čakatel'och prokuratúry, kdy jsou stanoveny obdobně, jako v případě státních zástupců

¹³⁴ ČOLLÁK, Jaroslav. *Organizácia súdov a prokuratúry SR. Štruktúra, postavenie a úlohy orgánov ochrany práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 203.

¹³⁵ Do soustavy soudů Slovenské republiky patří rovněž specializovaný trestní soud, jež má postavení soudu krajského (§ 5 odst. 2 zákona o súdech)

dle § 17 odst. 1 ZSZ. Zákon o prokurátúrach však navíc v § 6 explicitně stanoví požadavek ovládnutí státního jazyka, trvalého pobytu na území Slovenské republiky, souhlasu se jmenováním, který musí být udělen písemně a dále tato osoba nesmí být členem politické strany či hnutí. Na rozdíl od české právní úpravy je v zákoně o prokuratuře rovněž stanovena podmínka úspěšného absolvování výběrového řízení. Současná právní úprava v České republice o výběrovém řízení v ZSZ nehovoří, nicméně v návrzích nového ZSZ se tento požadavek objevuje, jak o tom bylo pojednáno v první kapitole práce.

Prokurátor se výkonem svojí funkce podílí na ochraně práv a zákonem chráněných zájmů fyzických osob, právnických osob a státu. Prokurátor vykonává svoje úkoly na základě zákona a prostředky ustanovenými zákonem.¹³⁶ Jeho oprávnění a povinnosti v přípravném řízení, resp. celém trestním řízení, jsou, obdobně jako v případě státních zástupců dle českého právního řádu, stanoveny zejména TP. Jednotlivým oprávněním bude věnováno dále v textu, nicméně ještě předtím považuji za důležité uvést několik poznámek k přípravnému řízení.

5.2 Přípravné řízení

Trestní řízení vymezuje § 10 odst. 15 TP jako řízení podle tohoto zákona. Český TrŘ vymezuje navíc, že se jedná o řízení podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech. Slovenská republika samostatný zákon o mezinárodní justiční spolupráci nemá a právní styk s cizinou tak upravuje TP.¹³⁷

Trestný poriadok pak stejně jako TrŘ upravuje postup OČTŘ a soudů v trestním řízení, aby byly náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni, při respektování základních práv a svobod osob.

Přípravným řízením se dle § 10 odst. 15 TP rozumí úsek řízení od zahájení trestního stíhání (tj. úsek od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku, příp. jiného rozhodnutí ve věci samé) do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo právní moci rozhodnutí OČTŘ.

Pojem předsoudního stadia trestního řízení je pak koncipován poněkud odlišně od českého právního řádu. Dle TrŘ se předsoudní stadium trestního řízení označuje jako

¹³⁶ ČOLLÁK, op. cit., s. 209.

¹³⁷ V České republice byl právní styk s cizinou upraven rovněž TrŘ, od 01. 01. 2014 je účinný samostatný zákon č. 104/2013 Sb.

přípravné řízení a zahrnuje v sobě dvě fáze, a to prověřování a vyšetřování. Slovenský právní řád ve fázi předsoudní upravuje v § 196 a násl. TP postup před zahájením trestního řízení a přípravné řízení, které zahrnuje zahájení trestního stíhání, vznesení obvinění (o obou lze rozhodnout i jedním usnesením) a vyšetřování.

OČTŘ dle slovenského právního řádu jsou prokurátor a policista. Soud není mezi OČTŘ zařazen (§ 10 odst. 1). Na rozdíl od soudu dle českého právního řádu, působí v přípravném řízení tzv. soudce pro přípravné řízení. Soudcem pro přípravné řízení je soudce soudu prvního stupně, který je pověřen rozhodovat o zásazích do základních práv a svobod osob před zahájením trestního stíhání a v přípravném řízení, o stížnostech proti některým rozhodnutím prokurátora a v dalších případech, kdy tak stanoví zákon (§ 10 odst. 3 TP).

V rámci chystané rekodifikace TrŘ v České republice je Východisky zvažováno zavést institut soudce pro přípravné řízení (tzv. předprocesního soudce), kdy v této souvislosti zmiňuje odkaz právě na právní úpravu slovenskou. Jeho působnost pak vymezuje stejně, jako je tomu v případě slovenské právní úpravy. Současně zdůrazňuje, že by měl působit jakožto orgán určité soudní kontroly pro přípravné řízení. Nicméně na druhé straně rovněž předpokládá, že institucionalizování předprocesního soudce by vyžadovalo zásadní reformu systému soudů. V rámci pojednání o novém TrŘ proto navrhuje, aby byl tento institut prodiskutován, nicméně s jeho zavedením považuje za vhodné počkat až do provedení justiční reformy, jež se předpokládá, nicméně pravděpodobně nebude provedena do přijetí nového TrŘ (s. 4-5).

5.2.1 Postup před zahájením trestního stíhání

Před zahájením trestního stíhání jsou prokurátor nebo policista, stejně jako dle českého právního řádu, povinni přijímat trestní oznámení. Pokud se jedná o případy, jež jsou v působnosti Specializovaného trestního soudu, jsou povinni o tom uvědomit Úřad speciální prokuratury (§ 196 odst. 1 TP).

V případě, že není dán důvod pro zahájení trestního stíhání, prokurátor nebo policista věc buď odevzdá jinému orgánu (v případě, že se jedná o přestupek, správní delikt nebo disciplinární přestupek), nebo věc odloží (pokud je trestní stíhání nepřípustné, zanikla trestnosti činu či je trestní stíhání neúčelné), případně dále může trestní oznámení odmítnout (§ 197 TP). Dle českého právního řádu je fáze předcházející zahájení trestního stíhání označována (nikoli však zákonem) jako prověřování. V něm

rovněž policejní orgán nebo státní zástupce přijímají trestní oznámení. V případě, kdy z prověřování vyplýne, že není důvod k trestnímu stíhání (není podezření ze spáchání trestného činu), rovněž jako v případě slovenského právního řádu věc odloží nebo vyřídí jinak, a to ze stejných důvodů (§ 159a TrŘ).

5.2.2 Zahájení trestního stíhání

Pokud není důvod k odevzdání, odložení nebo odmítnutí věci, zahájí policista neprodleně trestní stíhání, nejpozději do 30 dnů od přijetí trestního oznámení. O zahájení trestního stíhání vydá policista usnesení, které se doručí oznamovateli a poškozenému, do 48 hodin od sepsání rovněž prokurátorovi. Pokud věc nesnese odkladu, policista nejprve provede zajišťovací úkon nebo neodkladný či neopakovatelný úkon a usnesení vyhotoví až následně (§ 199 odst. 1 TP). Od zahájení trestního stíhání může policista vykonávat veškeré úkony podle TP.

V některých případech je třeba k zahájení trestního stíhání či k pokračování v již zahájeném trestním stíhání souhlasu poškozeného. Jedná se o případy taxativně vymezených trestných činů v § 211 odst. 1 TP, pokud mezi poškozeným a pachatelem existuje blízký vztah. Tento souhlas musí být udělen buď písemně, nebo ústně do protokolu (212 odst. 2 TP). Rovněž jsou TP stanoveny případy, za kterých se tento souhlas ani v případě blízkého vztahu mezi těmito osobami nevyžaduje (§ 211 odst. 2).

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného je upraveno velice podobně jako v případě českého TrŘ. Drobné odchylky lze najít ve výčtu trestných činů, pro které je tento souhlas vyžadován.

Prozatím tedy došlo k podání trestního oznámení a jedná se o počáteční fázi trestního řízení, kdy zpravidla ještě nemusí být ani znám pachatel. Trestní stíhání tak může být zahájeno i proti neznámému pachateli. Dle českého právního řádu tento postup odpovídá spíše postupu ve fázi prověřování a vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ.

5.2.3 Vyšetřování

Vyšetřování se koná o zločinech. O přečinech je vyšetřování konáno v případě, že je dán některý z důvodů podle § 200 odst. 2 TP (např. obviněný se nachází ve vazbě, jde o trestné činy extremismu apod.), příp. to může nařídít i prokurátor.

Vyšetřování provádí policista (§ 201 odst. 1 TP), který postupuje tak, aby byly co nejrychleji zjištěny podklady k objasnění skutku a v takovém rozsahu, jež je

potřebný k posouzení případu a zjištění jeho pachatele (§ 201 odst. 2 TP). Policista postupuje při vyšetřování samostatně (pokud se nejedná o úkon, k němuž potřebuje předchozí souhlas prokurátora nebo soudce) a je povinen tyto úkony vykonávat v souladu se zákonem a včas (§ 201 odst. 3 TP).

Policista má povinnost shromažďovat důkazy ve prospěch i v neprospěch obviněného. Ten nesmí být nucen k výpovědi či doznání. Odepření výpovědi obviněným nelze použít jako důkaz proti němu (§ 201 odst. 4).

Postup policisty uvedený u vyšetřování se s určitými odchylkami uplatní rovněž v rámci zkráceného vyšetřování, kdy tyto odchylky jsou vymezeny § 203 odst. 1 TP.

Postup při vyšetřování je relativně totožný s českým TrŘ. Ten pouze nerozlišuje vyšetřování o zločinech a přečinech. Pouze pokud se jedná o trestný čin, o kterém v prvním stupni koná krajský soud (§ 168 a násl. TrŘ), koná se tzv. rozšířené vyšetřování. Koncepti rozšířeného vyšetřování slovenský TP nezná.

5.2.4 Vznesení obvinění

Pokud je na základě trestního oznámení nebo zjištěných skutečností po zahájení trestního stíhání dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba, policista neprodleně vydá usnesení o vznesení obvinění, jež oznámí obviněnému a do 48 hodin zašle prokurátorovi (§ 206 odst. 1 TP). Dle českého právního řádu tak vznesení obvinění odpovídá zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ. O zahájení trestního stíhání a vznesení obvinění lze rozhodnout jedním usnesením (§ 206 odst. 2 TP).

V usnesení o vznesení obvinění je třeba označit osobu obviněného, popis skutku a dalších okolností, za kterých k němu došlo, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu a dále skutečnosti, jež odůvodňují vznesení obvinění (§ 206 odst. 2 TP). Pokud není možné věrohodně zjistit totožnost obviněného, přiloží se k usnesení daktyloskopické otisky této osoby, obrazové záznamy, podrobný popis osoby a její přezdívka či jiné označení a další údaje podle § 207 odst. 1 TP.

Pokud policista považuje vyšetřování nebo zkrácené vyšetřování za skončené a jeho výsledky za dostačující pro podání návrhu na obžalobu nebo jiné rozhodnutí ukončující přípravné řízení (kterým se rozumí postoupení věci jinému orgán podle § 214 TP, zastavení trestního stíhání podle § 215 TP, podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 216 a násl., smír podle § 220 a násl. nebo přerušování trestního stíhání

podle § 228 a násl. TP), umožní obviněnému, obhájci, poškozenému a zúčastněné osobě v přiměřené lhůtě prostudovat spisy a podat návrhy na doplnění dokazování (§ 208 odst. 1).

Pro skončení vyšetřování stanoví TP lhůty, které činí 2 měsíce od vznesení obvinění v případě zkráceného vyšetřování (§ 203 odst. 1 písm. c) TP), 6 měsíců od vznesení obvinění, pokud se jedná o zvlášť závažný zločin (§ 209 odst. 2 TP) a 4 měsíce od vznesení obvinění v ostatních případech (§ 209 odst. 2 TP).

5.2.5 Zásady trestního řízení

Zásady trestního řízení jsou upraveny v § 2 TP. Stejně jako v případě českého TrŘ se prokurátor (a rovněž policista) musí řídit zásadami zákonnosti, presumpce neviny, legality (s možností modifikace zásadou oportunity), oficiality, rychlosti řízení, šetření práv osob, materiální pravdy, vyhledávací, volného hodnocení důkazů a zásady obžalovací tak, jak byly tyto zásady vymezeny v kapitole třetí této práce. Slovenský právní řád navíc výslovně uvádí, že o zásadách do základních práv a svobod osob rozhoduje soudce (§ 2 odst. 3 TP).

Oproti českému TrŘ je v TP navíc vymezena zásada ne bis in idem (§ 2 odst. 8). Dle východisek by tato zásada měla být při rekodifikaci TrŘ rovněž výslovně zakotvena do ustanovení TrŘ (blíže k tomu bylo pojednáno ve třetí kapitole práce).

5.3 Postavení prokurátora v předsoudním stadiu trestního řízení

Důležitá oprávnění prokurátora stanoví § 17 zákona o prokuratuře, kdy např. uvádí, že prokurátor vykonává působnost v trestním řízení, vykonává dozor nad dodržováním zákonnosti před zahájením trestního stíhání a v přípravném řízení, rozhoduje v přípravném řízení a podává návrhy soudci pro přípravné řízení, podává obžalobu k soudu a další.

Výslovně pak v § 17 odst. 3 zákona o prokuratuře stanoví, že jeho práva a povinnosti před zahájením trestního stíhání a v přípravném řízení upravuje TP.

Rovněž v případě prokurátora lze tak jeho oprávnění podle TP, stejně jako je tomu v případě českého právního řádu, rozdělit na oprávnění dozorová, rozhodovací, povolovací a návrhová.

5.3.1 Dozorová oprávnění

Dozorová oprávnění prokurátora jsou stanovena v § 230 TP. Ten v odst. 1 stanoví, že prokurátor vykonává dozor nad zachováním zákonnosti před zahájením trestního stíhání a v přípravném řízení.

Odst. 2 pak vymezuje jednotlivá dozorová oprávnění, mezi která náleží dávat závazné pokyny policistovi k postupu k odevzdání, odložení nebo odmítnutí věci před zahájením trestního stíhání, k vyšetřování či zkrácenému vyšetřování a stanovit lhůty k jejich provedení; vyžadovat od policisty spisy, dokumenty, materiály a zprávy o stavu řízení ve věcech, ve kterých bylo zahájeno trestní stíhání ke zjištění, zda policista včas zahájil trestní stíhání a řádně v něm postupuje; účastnit se provedení úkonů, osobně provést jednotlivý úkon nebo celé (zkrácené) vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoli věci; vrátit věc policistovi k doplnění (zkráceného) vyšetřování se svými pokyny a lhůtou k doplnění; rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí policisty, která může nahradit vlastními; odejmout věc policistovi a přikázat ji jinému nebo učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policistovi nebo policistům a dále nařídit, aby se konalo vyšetřování podle § 202 TP. O jednotlivých úkonech rozhoduje prokurátor opatřením nebo usnesením (§ 230 odst. 3)

Dozorová oprávnění prokurátora tak korespondují s dozorovými oprávněními státního zástupce stanovenými v § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 TrŘ.

5.3.2 Rozhodovací oprávnění prokurátora

Ustanovení § 231 TP stanovuje případy, v nichž je oprávněn rozhodovat výlučně prokurátor. Tato výlučná oprávnění pak v značné míře korespondují svým rozsahem s výlučnými oprávněními státního zástupce podle § 175 odst. 1 TrŘ. V případě meritorních rozhodnutí pak jde o podání obžaloby (§ 234 TP), uzavření dohody o vině a trestu s obviněným (§ 331 TP), postoupení věci jinému orgánu (§ 214 TP), přerušení trestního stíhání (§ 228 TP), zastavení trestního stíhání (§ 215) a podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 216, § 218 TP). Dále TP výslovně uvádí schválení smíru a zastavení trestního stíhání (§ 220 TP), kdy uzavření smíru odpovídá schválení narovnání podle českého TrŘ, jež rovněž náleží do výlučné pravomoci státního zástupce, byť jej § 175 odst. 1 TrŘ výslovně neuvádí.

V případě rozhodování o odklonech je situace dle slovenského právního řádu velice podobná české právní úpravě. Jediným větším rozdílem, který lze zmínit,

je v případě rozhodování o smíru (narovnání) konání výsledku obviněného a poškozeného fakultativně pouze v případě, že to vyžadují okolnosti případu (§ 221 odst. 2 TP). Institut dohody o vině a trestu pak představuje nejčastěji využívanou formu odklonu.¹³⁸

Ohledně rozhodnutí týkající se vazby pak prokurátor disponuje pravomocí rozhodovat o některých rozhodnutích ve prospěch obviněného. Je oprávněn kladně rozhodnout o propuštění obviněného na svobodu v případě pominutí důvodů vazby či uplynutí lhůty vazby a o žádosti obviněného o propuštění na svobodu. Pokud však nevyhoví, je povinen věc předložit soudci k rozhodnutí (§ 79 TP). Dále je prokurátor oprávněn navrhnout soudu vzetí obviněného do vazby a prodloužení doby jejího trvání.

Dále, stejně jako v případě státního zástupce, je prokurátor oprávněn rozhodnout o zajištění majetku obviněného, o zajištění nároku poškozeného, nařídít exhumaci mrtvol a vykonat některá oprávnění v souvislosti s právním stykem s cizinou.

Oproti českému TrŘ si navíc může prokurátor vyžádat souhlas k trestnímu stíhání nebo k podání návrhu na vzetí do vazby osoby, v jejímž případě je k takovému úkonu třeba souhlas Národní rady Slovenské republiky, Soudní rady Slovenské republiky, Ústavního soudu nebo Evropského parlamentu.

Prokurátor rovněž působí jako instanční orgán, kdy mu přísluší rozhodovat o stížnostech podaných proti usnesením policisty. Stížností lze napadnout každé usnesení policisty kromě usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 185 odst. 2 TP). Dále rozhoduje v případě žádosti o přezkoumání postupu policisty, včetně odstranění průtahů řízení nebo jiných nedostatků ve vyšetřování (§ 210 TP).

5.3.3 Povolovací oprávnění

K provedení některých úkonů policistou je nezbytný souhlas prokurátora. Tento souhlas musí být dán předem, pouze pokud jej nelze předem získat a úkon nesnese odkladu, může policista tento úkon vykonat a zpětně žádat o souhlas prokurátora. Slovenská právní úprava tak odpovídá právní úpravě české.

V případě zajištění osob může prokurátor dát souhlas k zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, pokud je u ní dán důvod vazby nebo byla tato osoba zadržena při páchání trestného činu nebo bezprostředně po něm (§ 85 TP). Pokud

¹³⁸ ZEMAN, Štefan. Vývoj aplikácie vybraných odklonov a alternatívnych trestov v Slovenskej republike. *Trestněprávní revue*. 2016, roč. 15, č. 7-8, s. 179.

je u podezřelé osoby dán důvod vazby a pro neodkladnost věci není možné předem zvážit rozhodnutí o vazbě, může policista takovou osobu zadržet předběžně i sám. Bezodkladně o tom pak musí informovat prokurátora, aby mohl případně podat návrh soudci na vzetí do vazby (§ 86 TP). V obou případech musí být podezřelá osoba předána nejpozději do 48 hodin soudu k rozhodnutí, v případě trestných činů terorismu činí tato lhůta 96 hodin (§ 85 a § 86 TP). Soudce pak musí rozhodnout o vzetí do vazby do 48 hodin od předání podezřelé osoby, v případě zvlášť závažných zločinů do 72 hodin. Jinak musí takovou osobu propustit na svobodu.

Pokud jde o zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, má ten, kdo má takovou věc u sebe, povinnosti ji na vyzvání vydat. Vydání věci je oprávněn požadovat jak prokurátor, tak policista. Pokud taková věc nebude dobrovolně vydána, může být osobě odňata (§ 89 TP). Rovněž tak platí v případě uložených počítačových údajů. K jejich vydání však vydává prokurátor příkaz (§ 90 TP). Pokud věc důležitá pro trestní řízení nebo počítačové údaje nejsou vydány, může tyto prokurátor nebo policista osobě odejmout. Policista však k jejich odnětí potřebuje přechodí souhlas prokurátora. Prokurátor rovněž vydává příkaz k zajištění peněžních prostředků určených či použitých ke spáchání trestného činu nebo v případě, že jsou tyto výnosem z trestné činnosti. Prokurátor rozhoduje i o zrušení nebo omezení jejich zajištění (§ 95 TP). Stejný postup se uplatňuje v případě zajištění zaknihovaných cenných papírů (§ 96 TP).

Prokurátor je oprávněn nařídit prohlídku jiných prostor a pozemků (odlišných od obydlí). S jeho předchozím souhlasem tak může učinit rovněž policista (§ 101 TP). Dle českého právního řádu prohlídku jiných prostor a pozemků nařizuje soudce (§ 83a TrŘ). Nicméně do rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 08. 06. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09 mohl o prohlídce jiných prostor rozhodovat rovněž státní zástupce nebo s jeho předchozím souhlasem policejní orgán.

Prokurátor nebo s jeho souhlasem rovněž policista mohou nařídit vykonání osobní prohlídky (§ 102 TP). Rovněž může prokurátor nebo s jeho souhlasem policista vydat příkaz k prohlídce těla, odběru krve nebo jiného obdobného úkonu, jako např. odběr biologického materiálu či otisků prstů (§ 155 TP).

Pokud je třeba k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení zjistit obsah nedoručených zásilek, může prokurátor nebo s jeho souhlasem policista v některých případech nařídit jejich vydání. V případě trestního řízení pro trestné činy uvedené

v § 108 odst. 2 TP je třeba, aby byl příkaz vydán na návrh prokurátora soudcem pro přípravné řízení. Bez takového příkazu soudce tak lze učinit na příkaz prokurátora nebo policisty jen v případě, že věc nesnese odkladu a příkazu nelze předem dosáhnout. Příkaz soudce je pak vydán dodatečně (§ 108 TP). V případě, že zásilky obsahují věci uvedené v § 110 odst. 1 TP, může prokurátor nebo s jeho souhlasem policista nařídit, aby byl její obsah zaměněn za jiný. Dle českého právního řádu o záměně zásilky rozhoduje soudce na návrh státního zástupce (§ 87a TrŘ).

Prokurátor vydává příkaz ve vztahu ke kontrolované dodávce, kdy se jedná o sledování pohybu zásilky v případě, že zásilka bez povolení obsahuje věci uvedené v § 111 odst. 1 TP. Ustanovení o kontrolované dodávce odpovídá sledování zásilky podle českého právního řádu (§ 87b TrŘ).

Prokurátor vydává příkaz k předstíranému převodu věci podle § 112 TP. V případě českého právního řádu se předstíraný převod řadí mezi jeden z operativně pátracích prostředků. Slovenský TP výslovně nevymezuje operativně pátrací prostředky a systematicky tak předstíraný převod řadí k ustanovením týkajících se zásilek. Rovněž dává prokurátor příkaz ke sledování osob a věcí (§ 113 TP), jež se řadí mezi prostředky získávání informací. Trestní řád je řadí mezi operativně pátrací prostředky (§ 158d TrŘ).

Dále prokurátor vydává příkaz k porovnávání údajů v informačních systémech, pokud se koná trestní řízení o trestných činech vymezených v § 118 odst. 1 TP.

I bez souhlasu prokurátora je policista před zahájením trestního stíhání oprávněn rozhodnout o odevzdání věci jinému orgánu, odložení či odmítnutí věci podle § 197 TP. S předchozím souhlasem prokurátora je policista oprávněn dočasně odložit vznesení obvinění podle § 205 TP.

5.3.4 Návrhová oprávnění

Stejně jako podle českého právního řádu, v případě závažných zásahů do lidských práv a svobod osob může v přípravném řízení rozhodovat pouze soudce pro přípravné řízení, kdy tak zpravidla činí na návrh prokurátora.

Soudce pro přípravné řízení pak rozhoduje v případech, kdy se rozhoduje o vazbě osoby, proti které bylo vzneseno obvinění (§ 72 odst. 2 TP) a je u ní dán některý z důvodů vazby podle § 71 TP. Soudce pro přípravné řízení činí rozhodnutí na návrh prokurátora, kdy však jeho návrhem není vázán (§ 72 odst. 2 TP). Rozhodnutím o vazbě

se pak rozumí rozhodnutí podle § 72 odst. 1 TP, kdy se jedná např. o rozhodnutí o vzetí do vazby či o ponechání obviněného na svobodě při nahrazení vazby jiným opatřením (jde o rozhodnutí o nevzetí do vazby), rozhodnutí o změně důvodů vazby či o návrhu na prodloužení lhůty trvání vazby. Soudce může dále rozhodnout o nahrazení vazby zárukou slibem či dohledem podle § 80 a násl. TP.

V případě, že soudce rozhodl, že se obviněný ponechává na svobodě, může současně rozhodnout o uložení přiměřených omezení nebo povinností podle § 82 TP. Tato omezení a povinnosti v určité míře korespondují s předběžnými opatřeními podle § 88c TrŘ. O uložení všech omezení a povinností dle slovenského právního řádu je oprávněn rozhodnout výlučně soudce, naproti tomu o některých předběžných opatřeních dle TrŘ je oprávněn rozhodnout samostatně státní zástupce.

Ze zajišťovacích institutů osob soudce pro přípravné řízení na návrh prokurátora konečně rozhoduje o vydání příkazu k zatčení obviněného podle § 73 TP.

V případě zajištění věcí rozhoduje soudce na návrh prokurátora o příkazu k domovní prohlídce (§ 100 TP), otevření zásilky (§ 109 TP), vyhotovení obrazových či zvukových záznamů (§ 114 TP), odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 115 TP), a oznámení údajů o telefonních hovorech (§ 115 TP).

Z institutů o zajišťování informací pak soudce rozhoduje o použití agenta (§ 117 TP), jež se dle českého právního řádu řadí mezi operativně pátrací prostředky (§ 158e TrŘ).

Jen soudce je pak oprávněn vydat příkaz k vyšetření duševního stavu obviněného. Pokud má být jeho duševní stav zkoumán ve zdravotnickém zařízení, uděluje příkaz na návrh prokurátora (§ 148 TP).

5.4 Výsledky komparace

Z hlediska systematiky TP, rovněž jako ze znění jeho jednotlivých ustanovení lze vypožorovat značnou podobnost s TrŘ. To je nepochybně důsledkem historických souvislostí, kdy po více než 30 let obě země užívaly totožného kodexu trestního práva procesního.

Větší rozdíly lze pak spatřovat ve vymezení OČTRŘ, kdy dle slovenské právní úpravy jsou jimi pouze prokurátor a policista. Na rozdíl od české právní úpravy existuje v případě slovenské právní úpravy institut předprocesního soudce, který rozhoduje v zákonem vymezených případech v přípravném řízení. Chystaná rekodifikace trestního

práva procesního v České republice rovněž zvažuje zavedení institutu předprocesního soudce, kdy úprava tohoto institutu by mohla být inspirována právě slovenskou právní úpravou.

Co se týče vlastního postavení prokurátora a státního zástupce v předsoudním stadiu trestního řízení, z hlediska dozorových oprávnění tato v rámci obou právních řádů vzájemně korespondují.

Z hlediska rozhodování o odklonech by pak česká právní úprava mohla být rovněž inspirována slovenskou právní úpravou v případě řízení o narovnání (smíru), kdy výslech obviněného a poškozeného by se konal pouze fakultativně v případech, kdy to vyžadují okolnosti případu, nikoli obligatorně, jako je tomu dle platné právní úpravy České republiky. Vzhledem k tomu, že státní zástupce má potřebné podklady o tvrzeních obviněného i poškozeného k dispozici ve spisovém materiálu, mohlo by být zjednodušeno řízení o narovnání mj. právě upuštěním od obligatorního výslechu obviněného a poškozeného.

V rámci povolovacích oprávnění je největším rozdílem obou právních úprav nepochybně možnost prokurátora nařídit prohlídku jiných prostor než obydlí. Jak již bylo uvedeno výše v rámci této kapitoly, toto oprávnění náleželo rovněž státnímu zástupci, nicméně rozhodnutím Ústavního soudu došlo ke zrušení tohoto jeho oprávnění a o prohlídce jiných prostor může rozhodovat výhradně soud.

Posledním větším rozdílem v rámci TP pak představuje úplná absence předběžných opatření, jak jsou uvedena v TrŘ. Obdobu předběžných opatření pak představují určitá omezení a povinnosti, jež může soudce nařídit v případě nahrazení vazby jinými opatřeními. Jejich obsah však do určité míry koresponduje s předběžnými opatřeními podle TrŘ.

Snad největším rozdílem mezi prokuraturou a státním zastupitelstvem pak představuje ústavní zakotvení těchto institucí, kdy prokuratura je považována za nezávislý orgán, který není podřízen žádné státní moci, zatímco státní zastupitelství je podřízeno moci výkonné, byť je v jejím rámci považováno za orgán sui generis.

6 Návrhy de lege ferenda

Trestní řád, jakožto základní pramen trestního práva procesního, je v České republice účinný již od roku 1962. Během této doby byl mnohokrát novelizován s ohledem na aktuální potřeby a vývoj společnosti, nicméně jeho neustálými novelizacemi byla narušena jeho jednotnost. Vhodným a nezbytným řešením se proto jeví jeho rekodifikace tak, aby tato na jedné straně navázala na rekodifikaci trestního práva hmotného z roku 2009, a na druhé straně vytvořila nový kodex trestního práva procesního, jež by odpovídal aktuálním potřebám společnosti.

Jak avizují Východiska, s ohledem na nutnost co nejrychlejšího přijetí nového TrŘ nebude vypracováván nový věcný záměr, jako podklady budou sloužit již přijaté Věcné záměry z let 2004 a 2008 (s. 3). Mám za to, že není nezbytně nutné vypracovávat nový věcný záměr, nicméně mnoho institutů, o nichž Věcné záměry z let 2004 a 2008 hovoří, jsou již upraveny platnou právní úpravou. Východiska pak shrnují obecné teoretické poznatky, k nimž by měla nová právní úprava směřovat. Jako vhodné by se proto jevílo vypracování dalšího materiálu, jež by shrnul hlavní změny, ke kterým by mělo s nově přijatou úpravou dojít, a to takovým způsobem, aby tyto změny uváděl zcela konkrétně.

Těmto jednotlivým změnám bude věnována tato kapitola, kdy nejprve budou uvedeny změny týkající se obecné části TrŘ, tedy bude zde pojednáno o zásadách trestního řízení a vymezení přípravného řízení, následně pak o změnách týkajících se postavení státního zástupce v přípravném řízení.

6.1 Zásady trestního řízení

Dle nové právní úpravy by mělo dojít k odlišnému systematickému vymezení zásad. Platná právní úprava vymezuje hlavní zásady trestního řízení v ustanovení § 2 TrŘ, kdy nově by tyto zásady měly být dle Východisek tyto zásady vymezeny nejen v úvodních ustanoveních, ale i v příslušných částech TrŘ s ohledem na to, ke kterým ustanovením se svým významem váží. Dle názoru autorky toto zamýšlené rozdělení zásad není vhodné, neboť tyto je třeba vnímat jako celek. Jejich rozdělením dojde ke ztrátě jejich jednotnosti a nebude možné je vnímat v jejich kontextu. U některých zásad je rovněž z hlediska zamýšleného rozdělení problematické, do které části TrŘ takovou zásadu zařadit, neboť se svým významem vztahuje k více oblastem. Aby se tak předešlo problémům se zařazením konkrétních zásad na konkrétní místo TrŘ, mám za to,

že by tyto hlavní zásady měly zůstat uvedeny v úvodních ustanoveních TrŘ, neboť z jejich samotného znění, příp. jejich výkladem lze dovodit, ke kterému subjektu či stadiu řízení se váží. Rovněž se domnívám, že jejich vymezení na jednom místě je logičtější a systematictější než jejich roztržštění napříč TrŘ.

Co se týče samotného znění zásad, jak jsou vymezeny Východisky, vnímá je autorka práce vesměs pozitivně. Většina zásad by měla být nepatrně modifikována, kdy zejména jako vhodné se jeví samostatné vymezení zásady oficiality, rychlosti řízení a šetření práv osob, jež platná právní úprava vymezuje všechny v § 2 odst. 4 TrŘ. Jedná se o tři samostatné zásady, proto jejich rozdělení do samostatných ustanovení, považuji za pozitivní změnu zvyšující jejich přehlednost.

Nově by dle Východisek mělo dojít k výraznějšímu doplnění zásady legality prostřednictvím oportunních prvků, kdy Východiska uvádí možnost zastavení trestního stíhání z důvodu nedostatečné důkazní situace a při absenci veřejného zájmu (s. 14-15). S tím je spojen další problém v podobě neurčitého pojmu veřejného zájmu. Východiska pouze obecně vymezují, že veřejný zájem není dán v případě, že bylo dosaženo účelu trestního řízení nebo není potřebný postih osoby, jež má být nebo byla obviněna (s. 13). Tato obecná formulace se však jeví zcela nedostatečnou, neboť neposkytuje žádná objektivní kritéria, kdy lze rozhodnout, že byly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání s ohledem na chybějící veřejný zájem na trestním stíhání. Bude tak záviset zcela na uvážení státního zástupce, zda v daném případě shledá nedostatek veřejného zájmu na stíhání. Zákon by tak měl stanovit konkrétní kritéria, na jejichž základě by státní zástupce mohl rozhodnout o absenci veřejného zájmu na stíhání, aby nedošlo k narušení právní jistoty a předvídatelnosti rozhodování státního zástupce a zamezilo se případům, kdy v obdobných věcech bude rozhodováno odlišným způsobem.

6.2 Přípravné řízení

Dle Východisek by v nové úpravě mělo i nadále zůstat zachováno zkrácené přípravné řízení jako zvláštní forma přípravného řízení, naproti tomu by již nemělo být rozlišováno mezi standardním a tzv. rozšířeným vyšetřováním (s.26).

Důvodem pro nerozlišování standardního a rozšířeného vyšetřování je dle Věcného záměru z roku 2008 fakt, že v praxi se toto rozlišování neosvědčilo (s. 68). Mám za to, že pokud praxe ukázala, že mezi standardním a rozšířeným vyšetřováním nejsou

rozdíly, které by vyžadovaly toto rozlišování zachovat, není tedy důvod pro jejich další rozlišování, nicméně mám za to, že by i nadále měla zůstat zachována lhůta pro skončení vyšetřování trestných činů, o nichž koná v prvním stupni řízení krajský soud, v délce šesti měsíců.

V případě zkráceného přípravného řízení mám za to, že je třeba přistoupit k úpravě jeho procesní stránky, neboť tato není v současné praxi vyhovující, rovněž ani Východisky není upravena dostatečně. Pravděpodobně nejproblematictější se jeví stanovení lhůty pro konání zkráceného přípravného řízení, jež činí 14 dnů od sdělení podezření, kdy však není stanovena lhůta, po kterou může trvat prověřování předcházející sdělení podezření. Mám za to, že by měla být tato lhůta stanovena konkrétním časovým určením, s možností její prodloužení státním zástupcem. Vymezením této lhůty by se dle mého názoru mohlo předcházet situacím, kdy prověřování bude trvat neúměrně dlouhou dobu a teprve v řízení před soudem bude v souladu s výkladovým stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014 návrh na potrestání odmítnut právě s ohledem na skutečnost, že prověřování před sdělením podezření trvalo dlouhou dobu, jež podstatně převyšuje dva týdny. V souladu s požadavkem na efektivní a rychlejší trestní řízení se domnívám, že stanovením konkrétní lhůty pro trvání prověřování může být lépe dosaženo zamýšlenému účelu zkráceného přípravného řízení, aby v jeho rámci byly projednávány skutkově a důkazně jednoduché případy, a nemuselo docházet k odmítnutí návrhu na potrestání soudem.

V nové právní úpravě by mělo dojít ke změně terminologie, kdy místo současného návrhu na potrestání by měla být ve věci podávána zjednodušená obžaloba, rovněž bez odůvodnění, jako je tomu dle současné právní úpravy. K této terminologické změně by dle Věcného záměru z roku 2008 mělo dojít z toho důvodu, aby se užívalo pouze jednoho typu návrhu, na jehož základě se bude konat řízení před soudem (s. 88). Východiska však uvádí, že trestní stíhání před soudem je možné na základě návrhu na potrestání a zjednodušené obžaloby (s. 19). Není tedy patrné, zda mezi těmito návrhy má být nějaký rozdíl, či zda jsou tyto uvedeny jako možné alternativy, kdy zatím není jednoznačně určeno, zda k této terminologické změně dojde. Autorka práce se domnívá, že návrh na potrestání ve skutečnosti představuje formu zjednodušené obžaloby, neboť

obsahuje tytéž náležitosti, vyjma odůvodnění. Vhodnější se však jeví ponechání dosavadního, v praxi zažitého termínu, návrh na potrestání.

Poslední změnou ve vztahu ke zkrácenému přípravnému řízení pak představuje požadavek, aby státní zástupce v návrhu na potrestání (zjednodušené obžalobě) uváděl skutečnosti, jež považuje za nesporné a není o nich třeba provádět dokazování před soudem, jak avizuje Věcný záměr z roku 2008 (s. 87). Domnívám se, že o tom, které skutečnosti jsou nesporné a není třeba je dokazovat, má rozhodovat výlučně soud, s výjimkou těch případů, uvedených § 314d odst. 2 TrŘ, rovněž uvedených Východisky (s. 18), kdy lze od dokazování nesporných skutečností upustit, pouze pokud jsou tyto shodně označeny státním zástupcem a obviněným a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti o nich není třeba pochybovat. O nesporných skutečnostech by tedy mělo být rozhodováno až v řízení před soudem, státní zástupce by neměl být zatěžován jejich vymezováním již v návrhu na potrestání (zjednodušené obžalobě).

6.3 Dozor v přípravném řízení

Snad největší změnou týkající se postavení státního zástupce v přípravném řízení, jež uvádí Východiska, představuje možnost fakultativního dozoru státního zástupce ve fázi prověřování (s. 27-28). Domnívám se, že zavedení fakultativního dozoru je v rozporu s proklamovaným posilováním postavení státního zástupce. Státní zástupce si právě prostřednictvím dozorových oprávnění vytváří předpoklady nezbytné pro naplnění své role veřejného žalobce v řízení před soudem. Aby mohl při rozhodování o skončení přípravného řízení dospět ke správnému závěru o tom, jakým způsobem bude přípravné řízení ukončeno a zda bude podána obžaloba k soudu, je třeba, aby měl poznatky o celém průběhu přípravného řízení, včetně fáze předcházející zahájení trestního stíhání. Pokud má být státní zástupce skutečně pánem přípravného řízení, musí mít o činnosti policejního orgánu přehled po celou dobu přípravného řízení.

Rovněž v souvislosti s tím, že policejní orgán disponuje procesní samostatností, kdy může rozhodnout o odložení věci, by v případě přezkumu takového rozhodnutí policejního orgánu rozhodoval o věci, o níž nemá přehled, jelikož nad ní nevykonává dozor. Díky dozoru ve fázi prověřování může státní zástupce okamžitě reagovat na rozhodování či postupy policejního orgánu a udělovat mu pokyny či přezkoumávat jeho rozhodnutí. Domnívám se, že fakultativní dozor stojí v protikladu k posilování

postavení státního zástupce, a tento by měl i nadále zůstat ve fázi prověřování obligatorní.

S tím dle mého názoru souvisí rovněž požadavek zavedení důkazního břemene státního zástupce v řízení před soudem, jak uvádí Východiska (s. 11). Pokud má dojít k zavedení důkazního břemene státního zástupce, tím spíše je třeba, aby si státní zástupce v rámci přípravného opatřil takové podklady, jež jsou nezbytné k unesení důkazního břemene v řízení před soudem. Tedy i v souladu s tímto požadavkem se jeví obligatorní dozor v rámci prověřování za nezbytný.

6.4 Odklony

Vyřizování trestních věcí v případě méně závažné kriminality formou odklonů, vnímá autorka práce pozitivně. Východiska počítají s možností rozšíření jejich aplikace i na zločiny, projednávané v prvním stupni okresními soudy, pokud jsou tyto spáchány prvotrestanými pachateli (s. 24). Domnívám se, že odklony v praxi představují vhodné alternativní řešení projednání trestní věci, nicméně by měly být prostřednictvím odklonů řešeny pouze méně závažné trestné činy. Řešení trestních věcí prostřednictvím odklonů by tak nemělo převážet nad standardním projednáním věci před soudem v případě závažnější kriminality. Možnost jejich aplikace by tak měla zůstat stejně jako je tomu dle platné právní úpravy, tedy v případech, kdy se jedná o přečin, a neměla by být dále rozšiřována a na případy spáchaných zločinů, tím méně potom lze souhlasit s rozšířením možnosti uzavření dohody o vině a trestu v případě všech trestných činů, tedy rovněž zvláště závažných zločinů, jak uvádí Východiska (s. 34).

Jako vhodné považuje autorka práce výraznější odlišení podmínek pro využití podmíněného zastavení trestního stíhání od narovnání, jak proklamují Východiska, kdy současně by mělo dojít rovněž k rozšíření možností opatření k náhradě újmy a zajištění obecně prospěšných účelů. V případě narovnání by pak mělo dojít pouze k přerušení trestního stíhání, kdy k jeho zastavení by došlo až po splnění stanovených podmínek (s. 34).

Další vhodnou úpravou pak dle autorky představuje zrušení obligatorního výsledku obviněného a poškozeného před schválením narovnání. Státní zástupce disponuje jejich vyjádřeními ve spisovém materiálu, jejich výslech proto považuje za nezbytný pouze v případech, kdy by o jejich tvrzeních byly zjištěny pochybnosti. Právě obligatorní

výslech může představovat jeden z důvodů, proč je institut narovnání v praxi jen velmi málo využíván, a spíše dochází k využití podmíněného zastavení trestního stíhání.

Současně je dle názoru autorky třeba zvážit, jaká forma „postoje“ obviněného k věci bude vyžadována. Dle platné právní úpravy v případě podmíněného zastavení trestního stíhání, je § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ vyžadováno doznání obviněného, v případě narovnání pak podle § 309 odst. 1 písm. a) TrŘ postačuje prohlášení obviněného o spáchání skutku. Přitom však doznání nepochybně představuje závažnější formu než pouhé prohlášení, přičemž ale s doznáním v případě podmíněného zastavení trestního stíhání je spojeno přerušení trestního stíhání, zatímco u pouhého prohlášení v případě narovnání nastává definitivní zastavení trestního stíhání. Pokud by dle nové právní úpravy mělo dojít i v případě narovnání „pouze“ k přerušení trestního stíhání, bylo by vhodné, aby v obou případech byla požadována stejná forma postavení obviněného k věci buď prohlášením, nebo jeho doznáním. Pokud by zůstala zachována současná podoba narovnání, kdy by došlo k zastavení trestního stíhání, mělo by být vyžadováno doznání, namísto prohlášení o spáchání skutku.

6.5 Soukromá a subsidiární žaloba

Institut soukromé a subsidiární žaloby by měl představovat v určitém omezeném rozsahu kontrolu oportunních rozhodnutí státního zástupce, kdy současně by tím mělo dojít k posilování ochrany práv poškozeného.

Autorka práce však zavedení soukromé a subsidiární žaloby nepovažuje za vhodné. Soukromá žaloba představuje zásah do žalobního monopolu státu. Státní zástupce sice v řízení před soudem zastupuje veřejnou žalobu, kdy jeho úkolem je prokázat vinu obžalovaného, nicméně nelze říci, že by v přípravném řízení bylo jeho jediným cílem právě dosáhnout postavení obviněného před soud. Státní zástupce představuje nezávislý orgán, byť ne v míře takové jako soudce, jež rozhoduje v přípravném řízení objektivně. Právě státní zástupce by měl být tím, kdo bude výlučně disponovat rozhodováním o důvodnosti trestního stíhání. Přípustnou a dostačující výjimku představuje institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním podle § 163 TrŘ, v případě, že mezi poškozeným a pachatelem existuje blízký vztah. Mám za to, že v ostatních případech by měl rozhodovat o trestním stíhání státní zástupce s ohledem na fakt, že státní zástupce bude ve věci postupovat a rozhodovat objektivněji než poškozený.

Zavedení soukromé a subsidiární žaloby by dle mého názoru bylo rovněž v rozporu se snahou o zjednodušení a zrychlení trestního řízení, vzhledem k tomu, že poškozený by v případě soukromé žaloby mohl žádat prostřednictvím státního zástupce policejní orgán o součinnost, tudíž by se OČTŘ musely danou věcí rovněž zabývat a docházelo by tak k dalším komplikacím a průtahům v řízení. Navíc okruh trestných činů, pro něž by bylo možno soukromou žalobu podat, je tak úzký, že by tento institut v praxi nebyl ve velké míře využíván.

Možnost určité kontroly takových rozhodnutí státního zástupce je dle názoru autorky *de lege lata* dostačující a není třeba zavádět nové instituty v podobě soukromé a subsidiární žaloby. Poškozený má právo proti rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání podat stížnost podle § 172 odst. 3 TrŘ, rovněž tak může učinit v případě odložení věci před zahájením trestního stíhání podle § 159a odst. 7 TrŘ.

V případě usnesení o zastavení trestního stíhání navíc má státní zástupce povinnost toto doručit Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 173a TrŘ), který může takové usnesení zrušit. Rovněž může podle § 12 odst. 3 ZSZ nařídit kontrolu skončených věcí a v případě pochybení uložit opatření k nápravě.

Domnívám se tedy, že ohledně oportunních rozhodnutí státního zástupce je *de lege lata* dostatečné množství prostředků kontroly, příp. též nápravy a není proto třeba zavádět další kontrolní opatření v podobě zavedení soukromých žalobců.

Závěr

Cílem práce bylo zhodnotit současnou právní úpravu postavení státního zástupce v přípravném řízení s ohledem na připravovanou rekodifikaci trestního řádu, příp. též nového zákona o státním zastupitelství v tom smyslu, zda současná legislativa skutečně naplňuje tvrzení, že státní zástupce je v přípravném řízení dominus litis.

Měla poskytnout odpověď na otázky, zda je postavení státního zástupce v přípravném řízení dostatečně silné dle platné právní úpravy a jakým směrem by se měly jeho oprávnění a povinnosti vyvíjet v rámci připravovaných nových zákonů, kdy jeho postavení mělo být zhodnoceno i s ohledem na jeho finanční ohodnocení, zda je adekvátní vzhledem k jeho odpovědnosti v přípravném řízení.

Práce pak vycházela zejména z Východisek a principů nového trestního řádu z roku 2014 a z Věcných záměrů trestního řádu z let 2004 a 2008.

Při analýze platné právní úpravy postavení státního zástupce v přípravném řízení jsem dospěla k závěru, že současná legislativa toto tvrzení naplňuje obстоjným způsobem. Po zhodnocení oprávnění státního zástupce jsem dospěla k závěru, že jeho oprávnění týkající se postupu a rozhodování v přípravném řízení jsou dostatečně silné na to, aby mohl být skutečně pánem přípravného řízení.

K naplnění tohoto svého postavení disponuje státní zástupce řadou oprávnění, zejména dozorových a rozhodovacích. Překážku tohoto jeho postavení nepředstavuje ani fakt, že nemá oprávnění rozhodovat o závažnějších zásazích do základních lidských práv a svobod jednotlivců, kdy o těchto zásazích rozhoduje v souladu s Listinou základních práv a svobod a dalšími lidskoprávními úmluvami nezávislý a nestranný orgán, kterým je výhradně soud.

Naproti tomu, nová právní úprava předestírá další posilování státního zástupce v přípravném řízení, aby byl skutečně pánem přípravného řízení, nicméně po bližší analýze jsem dospěla k závěru, že příslušné materiály k připravované rekodifikaci toto tvrzení nenaplňují. Zejména v případě předpokládaného fakultativního dozoru ve fázi prověřování a zavedení institutů soukromé a subsidiární žaloby považuji v rozporu s posilováním postavení státního zástupce v přípravném řízení, naopak je vnímám jako oslabování jeho postavení.

Jako další, v protikladu posilování postavení státního zástupce v přípravném řízení, jsem shledala rovněž požadavek kontroly oportunních rozhodování státních zástupců

nejen interně, ale i formou soudního přezkumu. Současná právní úprava poskytuje dostatek kontrolních mechanismů a není proto třeba zavádět další.

V souvislosti s rekodifikací trestního řádu by mělo dojít rovněž k posilování oportunních prvků. Pokud má dojít k rozšíření diskreční pravomoci státního zástupce, bylo by vhodné rovněž hovořit o jeho odpovědnosti. Proto by mělo dojít ke zhodnocení, příp. novelizaci ustanovení zákona o státním zastupitelství v případě kárné odpovědnosti státních zástupců.

Z hlediska finančního ohodnocení státních zástupců nelze hodnotit konkrétní výši jejich platového ohodnocení, zda je adekvátní, neboť odpověď na otázku, zda konkrétní výše platu představuje adekvátní ohodnocení, je ryze subjektivní. Pokud jde o výši platu vzhledem k soudcům, dospěla jsem k závěru, že hodnota 90 % platu oproti soudcům je adekvátní, s ohledem na to, že státní zástupce sice disponuje řadou rozhodovacích oprávnění ve vztahu k policejnímu orgánu a nese odpovědnost za výsledek přípravného řízení, nicméně nerozhoduje o závažných zásazích do základních lidských práv a svobod, to přísluší výhradně soudu. Vzhledem k tomu jsem dospěla k závěru, že současná výše platu státních zástupců je adekvátní k jejich postavení.

Nad rámec výše položených otázek jsem dospěla k závěru, že by mělo být zváženo, zda by nemělo být státní zastupitelství vyčleněno z moci výkonné a vymezeno samostatně a nezávisle na ostatních mocích tak, jako je tomu v případě slovenské právní úpravy.

V celkové koncepci analyzování současné právní úpravy a chystané rekodifikace trestního řádu mám za to, že s ohledem na výše uvedené závěry je postavení státního zástupce v současné době dostatečně silné, přičemž navrhované změny toto postavení dále neposilují, nýbrž naopak oslabují. Státní zástupce je rovněž nestranným a nezávislým orgánem, který neusiluje pouze o postavení obviněného před soud a jeho následné odsouzení, nýbrž hodnotí objektivně a nestranně, jak má být v daném konkrétním případě rozhodnuto. S ohledem na to se domnívám, že by měly být přehodnoceny instituty kontroly jeho rozhodnutí a možnost fakultativního dozoru v přípravném řízení.

Závěrem pak považuji za důležité podotknout, že problematika postavení státního zástupce v přípravném řízení je tématem velmi širokým, zahrnujícím mnoho dílčích aspektů, jež bude nutno v rámci chystané rekodifikace ještě zvážít a podrobit

zevrubnější analýze a spolu s nimi novelizovat rovněž další předpisy vztahující se k postavení státního zástupce v přípravném řízení, zejména pak tedy zákon o státním zastupitelství.

Seznam použité literatury

Publikace a sborníky

- 1) ČOLLÁK, Jaroslav. *Organizácia súdov a prokuratúry SR. Štruktúra, postavenie a úlohy orgánov ochrany práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, 314 s. ISBN 978-80-7380-647-7.
- 2) DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2017, 1412 s. ISBN 879-80-7552-600-7.
- 3) FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62 (pro další vzdělávání soudců a státních zástupců), 2001, 215 s.
- 4) FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl druhý. Příručka pro práci státního zástupce*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 63 (pro další vzdělávání soudců a státních zástupců), 2002, 473 s.
- 5) FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003, 521 s. ISBN 80-86395-80-4.
- 6) FENYK, J.; CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.
- 7) FRYŠTÁK, M.; PROVAZNÍK, J.; SEDLÁČKOVÁ, J.; ŽATECKÁ, E. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015, 338 s. ISBN 978-80-7418-246-4.
- 8) GRIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005, 121 s. ISBN 80-246-1107-4.
- 9) JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, 436 s. ISBN 978-80-7502.185-4.
- 10) JELÍNEK, Jiří. (ed.): *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, 224 s. ISBN 978-80-7502-155-7.
- 11) KOUDELKA, Z.; RŮŽIČKA, M.; VODNRUŠKA, F. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, 400 s. ISBN 978-80-87212-25-7.

- 12) LATA, J.; PAVLÍK, J. *Přehled judikatury ve věcech státních státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 412 s. ISBN 978-80-7478-779-9.
- 13) LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: Drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016, 320 s. ISBN 978-80-87284-58-2.
- 14) RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, 745 s. ISBN 80-7179-929-7.
- 15) RYCHETSKÝ, P.; LANGÁŠEK, T.; HERC, T.; MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 1224 s., ISBN 978-80-7478-809-3.
- 16) ŠÁMAL, P.; NOVOTNÝ, F.; RŮŽIČKA, M.; VONDRUŠKA, F.; NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. ISBN 80-7179-741-3.
- 17) ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9.
- 18) VANDUCHOVÁ, M.; HOŘÁK, J. (eds.): *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám*. Praha: C. H. Beck, 2011, 537 s., ISBN 978-80-7400-388-2.

Odborné články

- 1) DRAGOUN, J.; HACKL, V. Polemika: Má být zřízeno specializované protikorupční státní zastupitelství? *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 1, s. 21-30. ISSN 1214-3758.
- 2) FRYŠTÁK, Marek. Vztah policejního orgánu a státního zástupce v rámci přípravného řízení aneb vliv profesní a odborné úrovně policejního orgánu na kvalitu trestního řízení. *Státní zastupitelství*. 2017, roč. 15, č. 5, s. 28-37. ISSN 1214-3758.
- 3) JAKOVEC, J.; KOMÁR, P. Polemika: Mají být zrušena vrchní státní zastupitelství? *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 3, s. 23-31. ISSN 1214-3758.

- 4) JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stálé trauma české legislativy. In: JELÍNEK, Jiří (ed.): *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 9-18. ISBN 978-80-7502-155-7.
- 5) JÍLOVEC, M.; KOZÁK, V. Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu. *Státní zastupitelství*. 2016, roč. 14, č. 5, s. 23-30. ISSN 1214-3758.
- 6) KANDOVÁ, Katarína. Kontrola oportunních rozhodnutí státního zástupce. *Státní zastupitelství*. 2017, roč. 15, č. 6, s. 14-22. ISSN 1214-3758.
- 7) KRISTKOVÁ, Alena. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo*. 2014, roč. 18, č. 4, s. 4-13. ISSN 1211-2860.
- 8) LICHNOVSKÝ, František. Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*. 2015, roč. 19, č. 3, s. 16-22. ISSN 1211-2860.
- 9) RŮŽIČKA, Miroslav. K postupu státního zástupce po vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu o možnosti soudu odmítnout návrh na potrestání, jestliže zkrácenému přípravnému řízení předcházelo prověřování, které trvalo příliš dlouho. *Státní zastupitelství*. 2015, roč. 13, č. 1, s. 9-20. ISSN 1214-3758.
- 10) ŘÍHA, Jiří. Kdy a jak dlouho lze konat zkrácené přípravné řízení aneb sporný výklad § 179b odst. 4 TrŘ. In: VANDUCHOVÁ, M.; HOŘÁK, J. (eds.): *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 243-254. ISBN 978-80-7400-388-2.
- 11) TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 9, s. 216-218. ISSN 1213-5313.
- 12) ZEMAN, Štefan. Vývoj aplikácie vybraných odklonov a alternatívnych trestov v Slovenskej republike. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 7-8, s. 176-182. ISSN 1213-5313.
- 13) ZŮBEK, Jan. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 1, s. 1-6. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy

- 1) Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 2) Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 3) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 4) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 5) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 6) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 7) Zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 8) Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 9) Zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 10) Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 11) Zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čatateľoch prokuratúry, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 12) Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 13) Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

- 14) Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 15) Zákon č. 341/2012 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 16) Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 17) Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 18) Pokyn obecné povahy č. 8/2009, o trestním řízení. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- 19) Důvodová zpráva k zákonu č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Soudní rozhodnutí

- 1) Nález Ústavního soudu ze dne 23. 03. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=41272&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 2) Nález Ústavního soudu ze dne 31. 08. 2004, sp. zn. II. ÚS 317/04. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=46967&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 3) Nález Ústavního soudu ze dne 08. 06. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=66449&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 4) Nález Ústavního soudu ze dne 17. 04. 2014, sp. zn. I. ÚS 3502/13. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z:

<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=83686&pos=1&cnt=1&typ=result>

- 5) Nález Ústavního soudu ze dne 04. 05. 2015, sp. zn. I. ÚS 217/15. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z:
<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88242&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 6) Nález Ústavního soudu ze dne 19. 04. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z:
<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=92526&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 7) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 09. 2009, sp. zn. 12 Ksz 2/2008. *Nejvyšší správní soud* [online]. Nejvyšší správní soud, © 2003 – 2018. Dostupné z:
http://nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/000212Ksz_0800124A_prevede no.pdf
- 8) Stanovisko Nejvyšší soudu ze dne 25. 09. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2010. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/CE6A1D0DCFD DA694C1257D88002FE9F8?openDocument&Highlight=0,
- 9) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 07. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2010. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/09CF09924A795 820C1257A4E006797A7?openDocument&Highlight=0,
- 10) Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 03. 2007, sp. zn. II. ÚS 695/06. In: LATA, J.; PAVLÍK, J. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 116-117. ISBN 978-80-7478-779-9.
- 11) Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 07. 2007, sp. zn. III. ÚS 868/06. In: LATA, J.; PAVLÍK, J. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 181. ISBN 978-80-7478-779-9.

- 12) Usnesení Ústavního soudu ze dne 01. 04. 2014, sp. zn. II. ÚS 309/14. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z:
<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=83318&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 13) Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 04. 2015, sp. zn. I. ÚS 3981/14. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud, © 2015. Dostupné z:
<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88122&pos=1&cnt=2&typ=result>

Elektronické prameny

- 1) Kodex profesionální etiky státního zástupce. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, © Háka Software 2012 [cit. 10. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/predpisy/EK%20NSZ.pdf>
- 2) Mravní kodex. *Unie státních zástupců České republiky* [online]. Unie státních zástupců, © Unie státních zástupců České republiky [cit. 31. 01. 2018]. Dostupné z: <http://www.uniesz.cz/vnitri-predpisy/mravni-kodex/#>
- 3) O státním zastupitelství. Vznik a historie. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, © Háka Software 2012 [cit. 29. 01. 2018]. Dostupné z: www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi
- 4) Rekodifikace trestního práva procesního. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2017 [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://novyportal.justice.cz/web/msp/trestni-legislativa-podrobne?clanek=rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>
- 5) TOMÍČEK, P.; MALÝ, P. Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství pokračují ve snaze zvýšit podíl ukládaných peněžitých trestů, usilují taktéž o častější využívání tzv. odklonů v trestním řízení. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016. Tiskové zprávy Nejvyššího soudu, publikováno 30. 01. 2018 [cit. 16. 03. 2018]. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Nejvyssi_soud_a_Nejvyssi_statni_zastupitelstvi

[pokracuji ve snaze zvysit podil ukladanych penezitych trestu usiluji takt
ez o castejsi vyuzivani tzv odklonu v trestnim rizeni~?open&lng=CZ](#)

- 6) Věcný záměr trestního řádu z roku 2004. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2017 [cit 15. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://novyportal.justice.cz/web/msp/trestni-legislativa-podrobne?clanek=rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>
- 7) Věcný záměr trestního řádu z roku 2008. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2017. [cit 03. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://novyportal.justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0>
- 8) Východiska a principy nového trestního řádu. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2017. [cit 27. 12. 2017]. Dostupné z:
<http://novyportal.justice.cz/web/msp/trestni-legislativa-podrobne?clanek=rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>
- 9) Vládní návrh zákona o státním zastupitelství 2013, sněmovní tisk 1054/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, © 1995-2018, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1054&CT1=0>
- 10) Vládní návrh zákona o státním zastupitelství 2016, sněmovní tisk 789/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, © 1995-2018, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=789&CT1=0>
- 11) Zákon o státním zastupitelství. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, © Háka Software 2012 [cit. 12. 02. 2018]. Dostupné z:
<http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/predpisy-upravujici-cinnost/zakon-o-statnim-zastupitelstvi>

Ostatní zdroje

- 1) Návrh zákona o státním zastupitelství 2014. Návrh zákona byl autorce práce poskytnut Okresním státním zastupitelstvím v Uherském Hradišti.
- 2) Stanovisko Nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana ze dne 28. 11. 2014, 1 SL 339/2014. Zdroj: stanovisko bylo autorce poskytnuto Okresním státním zastupitelstvím v Uherském Hradišti. Veřejně dostupné rovněž z: http://data.lidovky.cz/soubory/ln_domov/a141212_mpr_028_vyjadreni_nsz.pdf [cit. 09. 03. 2018].